

Odborný preklad 5

Materiály zo seminára

**Terminológia bankovníctva a finančnictva
v súvislosti s prechodom na euro**

Budmerice

Bratislava 2010

ODBORNÝ PREKLAD 5

Účelová publikácia Slovenskej spoločnosti prekladateľov odbornej literatúry

Editori: *Mgr. Lubica Medvecká*
PhDr. Jaroslav Šoltys, PhD.

Recenzenti: *Prof. PhDr. Edita Gromová, CSc.*
PhDr. Jana Záhorcová
Mgr. Katarína Čermáková

Copyright © *Slovenská spoločnosť prekladateľov odbornej literatúry*

Rok vydania: 2010

Vydavateľstvo: *AnaPress Bratislava*

ISBN 978-80-89137-68-8

OBSAH

ÚVOD	5
Praktické skúsenosti s anglickou terminológiou v oblasti bankovej regulácie <i>Stanislav Guniš</i>	7
Peniaze – banky – burzy <i>Danuša Lišková</i>	22
Výkon menovej politiky a zmeny súvisiace s prijatím eura <i>Katarína Michalidesová</i>	35
Súčasná terminológia v bankovníctve <i>Milada Pauleová</i>	41
DE EURO – o eure alebo pohľad na euro v rôznych jazykoch <i>Gabriel Schlosser</i>	51
Preklad materiálov ECB v súvislosti s prechodom na euro <i>Milan Vetrák</i>	67
Skúsenosti z redigovania prekladov dokumentov ECB do slovenčiny <i>Peter Némethy</i>	97
Viacjazyčnosť – prierezová politka EÚ <i>Veronika Boráková</i>	101

ÚVOD

Slovenská spoločnosť prekladateľov odbornej literatúry v tomto zborníku predkladá prekladateľskej obci špecializovanej na odbornú literatúru príspevky, ktoré odznali v dňoch 6. a 7. novembra 2009 na odbornom seminári „Terminológia bankovníctva a finančníctva v súvislosti s prechodom na euro“ v Budmericiach.

Program seminára vychádzal zo záujmu prekladateľov o špecializovanú oblasť bankovníctva a finančníctva, ako aj o problematiku spojenú s vývojom v tejto oblasti. Na seminári vystúpili odborníci z Národnej banky Slovenska, Európskej centrálnej banky, Ústavu jazykov Ekonomickej univerzity v Bratislave a Európskej komisie. Príspevky odrážali erudovanosť prednášajúcich v odbornej oblasti a zároveň aj ich bohaté skúsenosti s používaním jazyka v rámci rokovaní v medzinárodných organizáciách, pri tvorbe základných dokumentov inštitúcií alebo jazykovom vzdelávaní študentov ekonómie. Prekladatelia sa na seminári stretli s odborníkmi, ktorí z odborného hľadiska často posudzujú a hodnotia prácu prekladateľov odborných textov. Vysoká účasť na seminári, čas venovaný diskusií a otázkam, ako aj odozva prekladateľskej komunity po seminári signalizujú, že zámer usporiadateľov seminára bol kladne prijatý. Veríme, že príspevky uverejnené v tomto zborníku pomôžu prekladateľom zorientovať sa v terminologických úskaliach textov z oblasti finančníctva a bankovníctva a navyše umožnia vrátiť sa k povedanému aj neskôr. Zmena a vývoj sú slová, ktoré presne charakterizujú odbornú terminológiu. V minulosti používané výrazy napríklad pre dlh (vruby, mať na rováši) alebo pre kapitál (driečne peniaze, suma) a podobné dnes prekvapia a vyvolajú úsmev na tvári. Samozrejme, pre odborné texty sú neprijateľné. Zmeny v terminológii možno komplikujú každodennú prácu prekladateľa odbornej literatúry, ale nachádzať tie správne riešenia je presne to, čo prekladateľov teší. Seminár v novembri 2009 priniesol prekladateľom niektoré riešenia a tento zborník ich ponúka v tlačenej podobe.

V zborníku prinášame príspevky tak, ako odznali na seminári. Zásahy editorov zborníka do textov boli minimálne a vychádzali zo snahy zvýrazniť fakt, že text je predkladaný čitateľovi, a nie poslucháčovi. Je nám ľúto, že nemôžeme zaradiť príspevky, ktoré sme do redakčnej uzávierky nedostali k dispozícii v písomnej podobe.

Slovenská spoločnosť prekladateľov odbornej literatúry ďakuje všetkým prednášajúcim na seminári za prednesenie príspevkov bez nároku na honorár.

Tento zborník by nemohol vzniknúť bez láskavej podpory sponzorov, ktorí na jeho tlač prispeli sponzorským darom, za čo im patrí naša úprimná vďaka.

Eubica Medvecká

PRAKTICKÉ SKÚSENOSTI S ANGLICKOU TERMINOLÓGIOU V OBLASTI BANKOVEJ REGULÁCIE¹

Pohľad na preklady odborných a legislatívnych materiálov v oblasti tvorby regulačných rámcov pre banky a niektoré iné druhy finančných inštitúcií

Stanislav Guniš (Národná banka Slovenska)

I. Úvod do jazykovej podstaty problému

Ukazuje sa, že správny preklad právneho alebo odborného textu nie je len otázkou „dokonalého“ prekladového slovníka, ale najmä pochopením významu jazyka (nielen cudzieho, ale aj vlastného) a jednotlivcovej schopnosti využitia jeho potenciálu – slovnej zásoby vo väzbe na jednotlivé oblasti spoločenského správania, diania a života. Mojm osobným poznaním je, že správne používanie jazyka ako nástroja dorozumievania vytvára predpoklad na vhodnú orientáciu a profiláciu odborných a právnych textov.

Trvalo určitý čas (roky), než som pochopil, aké je dôležité vyznať sa v jazyku, ktorý dennodenne využívam, a že práca na tvorbe slovníkov, prekladových alebo výkladových, vôbec nie je ťažká, pokiaľ človek pochopí, že jazyk sa rozvíja spontánne, pri každej činnosti alebo premýšľaní. Potom zameranie sa na konkrétnu oblasť, napríklad bankovej regulácie, je len sklbením schopnosti správne použiť a rozvinúť jazyk a vedomosti v oblasti bankovníctva a financií.

Napokon, prekladateľská prax alebo prax vo využívaní a tvorbe odborných prekladov tiež ukazuje, že kontakt s jazykovednou obcou môže významne prospieť. V podstate len náhode môžem vďačiť za moju osobnú skúsenosť získanú pri práci s ľuďmi z Jazykovedného ústavu EŠ SAV (spolupráca pri tvorbe prvého dielu Slovníka súčasného slovenského jazyka – Veda, 2006). Samozrejme, nedá mi nespomenúť ani osobný kontakt s mojimi kolegyňami alebo bývalými kolegyňami u nás v NBS, ktoré sa profesionálne zaoberajú prekladateľskou a tlmočnickou činnosťou, pričom diskusie s nimi sú veľmi užitočné pre pochopenie reálnych prekladateľských

¹ Názory vyslovené v tomto materiáli nie sú oficiálnymi stanoviskami Národnej banky Slovenska. Autor tohto materiálu nenesie zodpovednosť za prípadné škody a straty spôsobené jeho používaním.

problémov. Vždy som si vážil aj ich vedomosti z oblasti vývoja cudzích jazykov.

Ak teda máme hovoriť o riešení prekladateľských a tlmočnických problémov v oblasti bankovej regulácie, hovoríme vlastne o niečom veľmi jednoduchom, a to o správnom pochopení jazyka (jeho vnútorných možností) v spojení s požiadavkami kladenými dotknutou oblasťou spoločenského života. Ak dotknutou oblasťou spoločenského života je tvorba právnych predpisov v oblasti bankovníctva a financií, stačí už len vhodne spojiť svoje vedomosti o tom, ako sa má tvoriť právny predpis (čo nie je jednoduché) a ako má byť správne napísaný na to, aby plnil svoj účel – jednoduchosť, adresnosť, s jednoznačne vyjadrenou vecnou a osobnou spôsobilosťou, vedomosti v odbore bankovníctva a financií, to znamená, aby bolo jasné, čo má byť predmetom regulácie, a napokon zručnosť pri práci s jazykom. Ak sú tieto tri podmienky naplnené, viesť debatu s prekladateľmi a tlmočníkmi musí byť vyslovene „zábavou“ a výsledok musí zákonite byť „fantastický“.

SPRÁVNY PREKLAD PRÁVNEHO ALEBO ODBORNÉHO TEXTU NIE JE LEN OTÁZKOU „DOKONALÉHO“ PREKLADOVÉHO SLOVNÍKA, ALE NAJMÄ POCHOPENÍM VÝZNAMU JAZYKA (NIELEN CUDZIEHO, ALE AJ VLASTNÉHO) A JEDNOTLIVCOVEJ SCHOPNOSTI VYUŽITIA JEHO POTENCIÁLU.

SPRÁVNE POUŽÍVANIE JAZYKA – NÁSTROJA DOROZUMIEVANIA – VYTVÁRA PREDPOKLAD NA VHDNÚ ORIENTÁCIU A PROFILÁCIU ODBORNÝCH A PRÁVNÝCH TEXTOV.

AK TEDA MÁME HOVORIŤ O RIEŠENÍ PREKLADATEĽSKÝCH A TLMOČNICKÝCH PROBLÉMOV V OBLASTI BANKOVEJ REGULÁCIE, HOVORÍME VLASTNE O NIEČOM VEĽMI JEDNODUCHOM, A TO O SPRÁVNOM POCHOPENÍ JAZYKA (JEHO VNÚTORŇÝCH MOŽNOSTÍ) V SPOJENÍ S POŽIADAVKAMI KĹADENÝMI DOTKNUTOU OBLASŤOU SPOĹČENSKÉHO ŽIVOTA.

II. Úvod k problematike vplyvu na rozvoj jazykového potenciálu

Rôzne etapy riešenia prekladových otázok spojených s nutnosťou zverejňovania najmä anglických prekladov právnych predpisov, na ktorých pri výkone svojho zamestnania pracujem, ma systematicky nútia „dovzdelávať sa“ v špecifických odborných oblastiach, ktoré sú predmetom prekladového problému. Pochopil som, že predmetom toho seminára / konferencie je

poukázat na niektoré špecifické udalosti alebo okolnosti, ktoré môžu mať významný vplyv na rozvoj jazyka a jeho využitia v právnych a odborných textoch v rôznych jazykových mutáciách, najmä tých, ktoré sú oficiálnymi jazykmi v Európskom hospodárskom priestore.

Zaregistroval som, že jazyková, prekladateľská a tlmočnícka obec sa zameriava na možný **dopad zavedenia meny euro v Slovenskej republike** a na **možný dopad odoziev na globálnu finančnú krízu**. Treba však priznať, že ani jedna vymenovaná oblasť, podľa môjho názoru, sa z hľadiska ostatných doteraz riešených dlhodobých prekladateľských problémov v odbore bankovej regulácie, na rozvoji jazyka a jeho potenciáli nejako zvlášť neodzrkadľuje. Tento záver môže byť samozrejme veľmi subjektívny s ohľadom na moju úzku špecializáciu v odbore bankovej regulácie – priamo som sa nezúčastňoval etapy prípravy **zákona č. 659/2007 Z. z. o zavedení meny euro**. Iba ľudia, ktorí majú túto osobnú skúsenosť, napríklad pri konzultáciách s ECB o tomto zákone, sú „oprávnení“ viesť diskusiu o jazykovej vybavenosti alebo, lepšie povedané, o nutnosti jazykovej a prekladateľskej vybavenosti z dôvodu zavedenia meny euro v Slovenskej republike. Čo sa týka možného dopadu odoziev na globálnu finančnú krízu, rovnako aj v tomto prípade sa domnievam, že minimálne pokiaľ ide o vydanie **zákona č. 276/2009 Z. z. o opatreniach na zmiernenie globálnej finančnej krízy**, nemožno z hľadiska nutnosti jazykovej vybavenosti hovoriť o nejakom významnom dopade. V tomto prípade sa opieram aj o osobnú skúsenosť pri tvorbe uvedeného zákona. Na druhej strane, otázky globálnej finančnej krízy však nemožno spájať len s vydaním základného právneho predpisu, jestvujú aj iné okolnosti spojené s týmto fenoménom.

ZAREGISTROVAL SOM, ŽE JAZYKOVÁ, PREKLADATEĽSKÁ A TLMOČNÍCKA OBEC SA ZAMERIAVA NA MOŽNÝ DOPAD ZAVEDENIA MENY EURO V SLOVENSKEJ REPUBLIKE A NA MOŽNÝ DOPAD ODOZIEV NA GLOBÁLNU FINANČNÚ KRÍZU.

ANI JEDNA VYMEHOVANÁ OBLASŤ, PODĽA MÔJHO NÁZORU, SA Z HĽADISKA OSTATNÝCH DOTERAZ RIEŠENÝCH DLHODOBÝCH PREKLADATEĽSKÝCH PROBLÉMOV V ODBORE BANKOVEJ REGULÁCIE NA ROZVOJI JAZYKA A JEHO POTENCIÁLI NEJAKO ZVLÁŠŤ NEODZRKADĽUJE.

III. Rozsah prekladateľskej skúsenosti – právne akty Európskych spoločností a Európskej únie – prípadové štúdie na vybraných heslách

Oblasť mojej každodennej „rutiny“ sa spája so smernicami a nariadeniami vydávanými na úrovni Európskej únie, konkrétne pre oblasť bankovníctva, investičných služieb, elektronického peňažníctva a platobných služieb. Dlhoročne. Po vstupe Slovenskej republiky do Európskej únie sa kontakt s týmito právnymi aktmi zintenzívnil. Rozvoj „zručnosti“ pri práci s týmito dokumentmi sa stal nevyhnutným. Treba ale povedať, že ľudia ako ja sú významne poznamenaní, pokiaľ ide o prekladateľský náhľad, najmä „predvstupovým“ obdobím; práca so smernicami bola nutná, ale slovenské preklady boli vzácnosťou, resp. neboli, z pochopiteľných dôvodov, publikované v Úradnom vestníku EÚ. Išlo o niekoľkoročné obdobie, v ktorom bolo žiaduce pracovať s cudzojazyčnými mutáciami smerníc, aby bolo možné vnútroštátne predpisy upraviť do takej podoby, v ktorej spĺňali požiadavky na prístupenie Slovenskej republiky k Európskej únii. Návyk na tieto mutácie smerníc pretrváva a nie je možné sa ho len tak ľahko vzdať, a to ani v období, keď slovenské preklady sú bežnou praxou a navyše sú „prameňom práva“. Inými slovami, napríklad anglická mutácia smernice alebo nariadenia má aj dnes veľmi významné postavenie a konečný vplyv na vnútroštátny predpis, hoci má po kvalitatívnej stránke svoj vyrovnaný slovenský ekvivalent. Dôvodom nie je len návyk získaný z „predvstupového“ obdobia, ale význam má aj charakter samotnej smernice z hľadiska jej vplyvu na vnútroštátny predpis.

Smernica je „prameňom práva“, ktorý dáva návod na vypracovanie vnútroštátneho predpisu. Môže však obsahovať rôzny výrazový materiál, pojmovo môže byť často nevyvážená, dokonca niekedy aj povrchná, všetko závisí od oblasti, ktorej sa text smernice týka. Na rozdiel od toho, príslušný vnútroštátny predpis má plniť svoju funkciu (zákona alebo vykonávacieho predpisu), a preto v zásade nezáleží na tom, z ktorej jazykovej mutácie sa pri jeho tvorbe vychádza; nie je potrebné, aby sa výrazy zo smerníc priamo preberali. Práve naopak, je výhodou, ak je jazykové vybavenie smernice iné ako jazykové vybavenie príslušného vnútroštátneho predpisu. Nezávadá to potom autora vnútroštátneho predpisu k používaniu pojmov, ktoré sa „naoko“ zdajú byť vhodné a ich použitie je „pohodlné“. Prax ukazuje, že pri preberaní európskej smernice je pre funkciu vnútroštátneho predpisu

výhodnejšie, ak vyžaduje náročnejšiu interpretáciu a vysvetľovanie toho, čo sa ním alebo jeho časťou sleduje.

OBLASŤ MOJEJ DENNODENNEJ „RUTINY“ SA SPÁJA SO SMERNICAMI A NARIADENAMI VYDÁVANÝMI NA ÚROVNI EURÓPSKEJ ÚNIE, KONKRÉTNĚ PRE OBLASŤ BANKOVNÍCTVA A INVESTIČNÝCH SLUŽIEB A ELEKTRONICKÉHO PEŇAŽNÍCTVA A PLATOBŇNÝCH SLUŽIEB.

ĽUDIA AKO JA SÚ VÝZNAMNE POZNAMENANÍ – POKIAĽ IDE O PREKLADATEĽSKÝ NÁHĽAD – NAJMÄ „PREDVSTUPOVÝM“ OBDOBÍM; PRÁCA SO SMERNICAMI BOLA NUTNÁ, AĽE SLOVENSKÉ PREKLADY BOLI VZÁCNOSŤOU, RESP. NEBOLI – Z POCHOPITELNÝCH DÔVODOV – PUBLIKOVANÉ V ÚRADNOM VESTNÍKU EÚ.

ANGLICKÁ MUTÁCIA SMERNICE AĽBO NARIADENIA MÁ AJ DNES VEĽMI VÝZNAMNÉ POSTAVENIE A KONEČNÝ VPLYV NA VNÚTROŠŤÁTNY PREDPIS, HOCI MÁ SVOJ VYROVNANÝ – PO KVALITATÍVNEJ STRÁNKE – SLOVENSKÝ EKIVALENT.

VNÚTROŠŤÁTNY PREDPIS MÁ PLNIŤ SVOJU FUNKCIU (ZÁKONA AĽBO VYKONÁVACIEHO PREDPISU), A PRETO V ZÁSADĚ NEZÁLEŽÍ NA TOM, Z KTOREJ JAZYKOVEJ MUTÁCIE SA PRI JEHO TVORBE VYCHÁDZA; NIE JE NIJAK POTREBNÉ, ABY SA VÝRAZY ZO SMERNÍC PRIAMO PREBERALI.

V období po vstupe Slovenska do Európskej únie prehľbila sa potreba prípravy slovenských mutácií európskych smerníc a nariadení. Podobne ako mnohí iní zúčastnení na tomto procese, aj ja som k plneniu požiadaviek pristupoval zväčša pomerne konzervatívne. Celý proces možno z tohto hľadiska rozdeliť do viacerých etáp:

1. Predvstupové obdobie

Pri prekladoch smerníc nevznikali požiadavky na účasť expertov. Z tohto dôvodu nie je možné toto obdobie charakterizovať (či bolo konzervatívne a podobne).

Prípadová štúdia 1:

„Reserves“

Smernica 2000/12/ES (predchodkyňa smernice 2006/48/ES) na účel výpočtu vlastných zdrojov financovania úverovej inštitúcie ustanovila aj položku „reserves“. Dlhší čas sa viedli odborné diskusie, o ktoré položky vlastných zdrojov financovania z hľadiska účelu smernice išlo. V predstupu období sa smernica do slovenského jazyka neprekladala, ale bolo potrebné vytvoriť ustanovenie vnútroštátneho právneho predpisu, ktoré by zodpovedalo požiadavke smernice, a to nasledovne:

- rezervný fond podľa Obchodného zákonníka,
- ostatné fondy z rozdelenia zisku,
- nerozdelený zisk minulých období,
- ostatné kapitálové fondy.

Čitateľovi je zrejme, že prípadné vytvorenie slovenského prekladového ekvivalentu na pojem „reserves“ bolo nepotrebné, dokonca v tom čase slovenský jazyk vhodný ekvivalent ani nepoznal a nepozná ho ani dodnes (napriek tomu, že preklad v smernici 2006/48/ES ho obsahuje: „rezervné fondy“).

Preklad smernice 2006/48/ES do slovenčiny v tomto prípade ukázal, že niektoré špecifické označenia nie je možné „vymyslieť“ pre nedostatok slovnej zásoby. Čitateľovi je tiež jasné, že označenie „rezervné fondy“ je síce najvhodnejším obsahovým priblížením sa k pojmu „reserves“, ale vzhľadom na zákonnú definíciu „rezervného fondu“ podľa Obchodného zákonníka sa prekladom v smernici 2006/48/ES zavádza nové – širšie ponímané označenie „rezervného fondu“, v ktorom sú subsumované aj iné zdroje účtovnej jednotky, napríklad ostatné kapitálové fondy (ktoré navyše nie sú fondmi tvorenými z rozdelenia zisku).

V závere tejto štúdie je treba poznamenať, že pojmy z oblasti požiadaviek kladených na obchodné spoločnosti (v Európe ide zvyčajne o predpisy upravujúce právo obchodných spoločností, u nás je to Obchodný zákonník) v spojení s účtovnými predpismi, ak sa prekrývajú s požiadavkami kladenými na úverové inštitúcie osobitnými predpismi, predstavujú z pohľadu prekladania a tlmočenia zvyčajne zložitý problém, nakoľko právo obchodných spoločností sa v členských štátoch dlhší čas vyvíjalo vlastným životom.

„RESERVES“

ČITATEĽOVI JE ZREJMÉ, ŽE PRÍPADNÉ VYTvorenie slovenského prekladového ekvivalentu na pojem „RESERVES“ BOLO NEPOTREBNÉ, DOKONCA V TOM ČASE SLOVENSKÝ JAZYK VHODNÝ EKVIVALENT ANI NEPOZNAL A NEPOZNÁ HO ANI DODNES (NAPRIEK TOMU, ŽE PREKLAD V SMERNICI 2006/48/ES HO OBSAHUJE: „REZERVNÉ FONDY“).

2. Obdobie krátko po vstupe do Európskej únie

Ak vznikli požiadavky prekladateľských jednotiek na expertné posúdenie prekladov do slovenského jazyka, brali sme to skôr ako „luxus“, ktorého sa nemusíme nutne zúčastňovať, pretože vnútroštátny predpis treba pripraviť „rýchlo a kvalitne“, čo bolo možné aj na základe cudzojazyčných mutácií smerníc.

Prípadová štúdia 2:

„Capital“

Všetci zainteresovaní pozorovatelia vedia, že o „kapitáli“ v oblasti bankovej regulácie a regulácie iných inštitúcií sa z hľadiska nájdenia vhodného slovenského ekvivalentu polemizuje už veľmi dlho. V období po vstupe bolo snahou problém vyriešiť s konečnou platnosťou. Všetci však vieme, že „základné imanie“, tak ako je definované Obchodným zákonníkom, je síce najvhodnejším priblížením ku „kapitálu“ po obsahovej stránke, ale nevyjadruje vyčerpávajúci objem vlastných zdrojov účtovnej jednotky / obchodnej spoločnosti / kapitálovej obchodnej spoločnosti.

„Initial capital“

Najvypuklejšie sa problém s definovaním „kapitálu“ prejavuje v ustanoveniach vnútroštátneho predpisu vtedy, ak sa spája s plnením požiadavky na jeho počiatočnú úroveň, v smerniciach z oblasti regulácie finančných inštitúcií bežne označovanej ako požiadavka na „počiatočný kapitál“. V čase pred vydaním povolenia na vykonávanie bankovej činnosti totiž žiadateľ môže už v tom čase disponovať aj objemom vlastných zdrojov, ktoré neplynú z upísaného základného imania, a predsa takéto objemy zdrojov predstavujú hodnoty, ktorými je financovaná činnosť a majetok banky. Preto sa pri preklade zvolil „umelý“ kompromis, a to vzhľadom na to, že slovná zásoba to umožňovala, nazvať „initial capital“ „počiatočné

imanie“ (smernica 2006/49/ES). Dopad na vnútroštátny právny predpis je ale určitým zjednodušením, nakoľko Obchodný zákonník a ani iný predpis pojem „imania“ nepozná. Vnútroštátny predpis teda rozoznáva len a len požiadavku na „základné imanie“.

Tento príklad prekladateľského problému ukazuje, že smernicová terminológia je vzhľadom na slovnú zásobu vcelku únosná, pokiaľ však ide o obmedzenia vyplývajúce z jestvujúceho právneho poriadku (oblasť práva obchodných spoločností), situácia už nebola taká priaznivá a bolo potrebné zaviesť zjednodušený model transpozície pojmu „initial capital“.

„CAPITAL“

VŠETCI VIEME, ŽE „ZÁKLADNÉ IMANIE“, TAK AKO JE DEFINOVANÉ OBCHODNÝM ZÁKONNÍKOM, JE SÍCE NAJVHODNEJŠIM PŘIBLIŽENÍM SA KU „KAPITÁLU“ PO OBSAHOVEJ STRÁNKE, ALE NEVYJADRUJE VYČERPÁVAJÚCI OBJEM VLASTNÝCH ZDROJOV OBCHODNEJ SPOLOČNOSTI.

„INITIAL CAPITAL“

NAJVYPUKLEJŠIE SA PRŮBLÉM S DEFINOVANÍM „KAPITÁLU“ PREJAVUJE V USTANOVENIACH VNÚTROŠTÁTNEHO PŘEDPISU VTEDY, AK SA SPÁJA S PLNENÍM POŽIADAVKY NA JEHO POČIATOČNÚ ÚROVEŇ, V SMERNICIACH Z OBLASTI REGULÁCIE FINANČNÝCH INŠTITÚCIÍ BEŽNE OZNAČOVANEJ AKO POŽIADAVKA NA „POČIATOČNÝ KAPITÁL“.

3. Obdobie prípravy smerníc podľa „NBCA“

Z dôvodu prijímania rozsiahleho regulačného rámca pre banky a obchodníkov s cennými papiermi bolo potrebné venovať zvýšenú pozornosť aj množstvu novo zavádzaných pojmov v oblasti bankovej regulácie; preto sa k pripravovaným smerniciam, neskôr označovaným ako 2006/48/ES a 2006/49/ES, už v čase ich prijímania dbalo aj o vhodnú profiláciu slovenských ekvivalentov novo zavádzaného jazykového inštrumentária. Z pohľadu NBS sa dá považovať toto obdobie za obdobie „rozkvetu“, nakoľko NBS významným podielom prispela k práci právnych lingvistov. Neskôr sa ukázalo, že v snahe priblížiť smernice podľa možnosti čo najviac slovenskému právnenému prostrediu došlo k infiltrácii niektorých špecifických pojmov pochádzajúcich zo slovenského právneho poriadku alebo zo slangu priamo do slovenského prekladu týchto smerníc, čo z hľadiska postavenia smerníc nie je veľmi vhodné.

V SNAHE SMERNICE PODĽA MOŽNOSTI ČO NAJVIAC PRIBLIŽIŤ SLOVENSKÉMU PRÁVNEMU PROSTREDIU DOŠLO NIEKEDY K INFILTRÁCIÍ NIEKTORÝCH ŠPECIFICKÝCH POJMOV POCHÁDZAJÚCICH ZO SLOVENSKÉHO PRÁVNEHO PORIADKU PRIAMO DO SLOVENSKÉHO PREKLADU TÝCHTO SMERNÍC – ČO Z HĽADISKA POSTAVENIA SMERNÍC NIE JE VEĽMI VHODNÉ.

Prípadová štúdia 3:

„Funded credit protection“

O histórii prekladu tohto pojmu sa dá dlho rozprávať. Keď sme ešte v čase prípravy smernice 2006/48/ES po prvýkrát zbadali tento anglický pojem, trochu sme zneisteli, pôsobil ozaj cudzorodo. Tak sme hľadali niečo ozaj „domáce“, aby aspoň slovenská mutácia smernice nebola až tak jazykovo a pojmovovo pre našinca vzdialená. Predstava, že v slovenskej mutácii má byť niečo ako „financovaná kreditná ochrana“ nám, zainteresovaným ľuďom, naháňala doslova „hrôzu“.

Právnikom a ostatným expertom na bankovú reguláciu bolo zrejmé, že ani anglické označenie „protection“ nebolo v danom kontexte, z hľadiska účelu smernicového ustanovenia, asi zvolené najvhodnejšie a že ani na anglofónnych územiach nemá s právnym slovníkom veľa spoločného. Museli sme túto špecifickú situáciu vyriešiť. Tak sme „vymysleli“ „**vecné zabezpečenie**“, čo sa v danom období zdalo najvhodnejším obsahovým priblížením k definícii, ktorá má vyjadrovať hmotné a peňažné formy zabezpečenia pohľadávky banky voči úverovému riziku klienta.

Dnes vieme, že to mohlo vyzerať aj trochu menej slangovo – pojem vecného zabezpečenia tiež nie je právny výraz, ale odborný slang. Z dôvodu obavy zo zúženia požiadavky smernice sme už na úrovni o niečo neskôr upravovaného vnútroštátneho predpisu „vymysleli“ „**financované zabezpečenie**“. Viem si predstaviť, že takto by to dnes mohlo byť preložené aj na úrovni smernice.

„Unfunded credit protection“

Išlo o rovnakú situáciu ako vo vyššie uvedenom prípade. Vedení rovnakou snahou „vymysleli“ sme „**osobné zabezpečenie**“. Dnes, resp. už v období povinnej transpozície do vnútroštátneho právneho predpisu, sme pojem, pokiaľ ide o jeho anglickú mutáciu, zvážili a trochu viac priblížili rétorike smernice 2006/48/ES, aby nedošlo k zúženiu definície požadovanej

smernicou. Vnútroštátny predpis už obsahuje označenie „nefinancované zabezpečenie“.

4. Dnešné obdobie

Je charakterizované umierneným prístupom. Pri prekladoch je potrebné zameriavať sa viac na celkovú povahu textu a celkový obsah, aby boli jazykové mutácie vzájomne rovnocenné. Prax ukazuje, že nie každý výraz má svoj jedno-jednoznačný ekvivalent vo všetkých potrebných jazykových mutáciách; viaceré výrazy majú svoj pôvod spojený s historickými udalosťami, špecifickými spoločenskými vzťahmi alebo zvyklosťami, vývojom vlastného právneho systému, geografickými špecifickosťami a podobne. Z pohľadu NBS, ľudí ako som ja, možno toto obdobie charakterizovať ako konzervatívne, udržiavajúc si odstup od snahy za každú cenu niečo v slovenčine „vylepšovať“. Neznamená to ale nezájum, skôr ide o to, že ak je napríklad v anglickej mutácii smernice výraz, ktorý znie nanajvýš „divné“, to znamená je taký, ku ktorému akoby nebolo v slovenčine veľmi čo priradiť, treba to prijať a slovenský ekvivalent vytvoriť ako „kópiu“.

PRI PREKLADOCH JE POTREBNÉ ZAMERIAVAŤ SA VIAC NA CELKOVÚ POVAHU TEXTU A CELKOVÝ OBSAH, ABY BOLI JAZYKOVÉ MUTÁCIE VZÁJOMNE ROVNOCENNÉ. PRAX UKAZUJE, ŽE NIE KAŽDÝ VÝRAZ MÁ SVOJ JEDNO-JEDNOZNAČNÝ EKVIVALENT VO VŠETKÝCH POTREBNÝCH JAZYKOVÝCH MUTÁCIÁCH; VIACERÉ VÝRAZY MAJÚ SVOJ PŮVOD SPOJENÝ S HISTORICKÝMI UDALOSŤAMI, ŠPECIFICKÝMI SPOLOČENSKÝMI VZŤAAMI ALEBO ZVYKLOSŤAMI, VÝVOJOM VLASTNÉHO PRÁVNEHO SYSTÉMU, GEOGRAFICKÝMI ŠPECIFIČNOSŤAMI A PODOBNE.

Prípadová štúdia 4:

„Consolidating supervisor“

Aktuálne pripravená novela smernice 2006/48/ES, ktorá by mala byť v Úradnom vestníku EÚ publikovaná v najbližších dňoch (t.j. november 2009, pozn. editora), nepredstavuje po vývojevej jazykovej stránke významný posun; pracuje zväčša so známou slovnou zásobou, preto ani v tomto prípade nemožno hovoriť o jej vplyve na jazykovú vybavenosť. Napriek tomu zavádza pár nových – účelových – označení, ako napríklad „consolidating supervisor“. Už zo samotného výrazu a aj bez znalosti súvislostí sa čitateľ dovŕti, že výraz slúži na označovanie orgánu dohľadu

so špeciálnym postavením, ktorý bude asi niečo zhromažďovať a prípadne vyhodnocovať. Skutočne ide o vyjadrenie osobitného postavenia orgánu dohľadu, ktorý sa však od ostatných okolitých orgánov dohľadu niečím odlišuje.

V danom kontexte ide o orgán dohľadu, ktorý je funkčne nadradený ostatným orgánom dohľadu tým, že vykonáva dohľad nad materskou úverovou inštitúciou, ktorá vykonáva kontrolu nad aspoň jednou dcérskou spoločnosťou, ktorá je tiež úverová inštitúcia. Takáto skupina orgánov dohľadu podľa predmetnej novely smernice tvorí tzv. „kolégium“ orgánov dohľadu.

Spomínam si, že keď sme diskutovali, ako tento orgán dohľadu správne pomenovať, uvedomoval som si, že hoci „konsolidujúci“ znie príliš matematicky alebo účtovnícky, nebude vhodné zvuk tohto pomenovania zásadne od anglickej mutácie v slovenčine meniť. Od začiatku tejto diskusie som bol zmierený s faktom, že pôjde asi o „**konsolidujúci orgán dohľadu**“ alebo „**orgán konsolidovaného dohľadu**“ (v čase prípravy tohto dokumentu, 1.11.2009, ani neviem, aký je súčasný navrhovaný preklad.

„CONSOLIDATING SUPERVISOR“

V DANOM KONTEXTE IDE O ORGÁN DOHĽADU, KTORÝ JE FUNKČNE NADRADENÝ NAD OSTATNÝMI ORGÁNMI DOHĽADU TÝM, ŽE VYKONÁVA DOHĽAD NAD MATERSKOU ÚVEROVOU INŠTITÚCIOU, KTORÁ VYKONÁVA KONTROLU NAD ASPOŇ JEDNOU DCÉRSKOU SPOLOČNOSŤOU, KTORÁ JE TIEŽ ÚVEROVÁ INŠTITÚCIA; TAKÁTO SKUPINA ORGÁNOV DOHĽADU PODĽA PREDMETNEJ NOVELY SMERNICE TVORIA Tzv. „KOLÉGIUM“ ORGÁNOV DOHĽADU.

IV. Bonus: „securities dealer“

Úmyselne som na záver zaradil kapitolu s názvom „securities dealer“. S týmto pojmom sa totiž taktiež spája nekonečný príbeh vysvetľovania. Je to z môjho pohľadu taká prekladateľská „špecialitka“ a kde-tu sa k tomuto pojmu musím vracieť. Príbeh sa pre mňa začal pre mnohými rokmi, keď som overoval prvé preklady opatrení NBS v oblasti podnikania obchodníkov s cennými papiermi. Ukázalo sa, že prekladateľská obec pristúpila k pojmu „obchodník s cennými papiermi“ podľa prekladových slovníkov. Podľa dostupnej literatúry platí nasledovné:

„Securities dealer“

(osoba, ktorá vykonáva obchody s cennými papiermi na vlastný účet ...)

Podľa toho môže ísť o právnickú osobu, ktorá obchoduje s cennými papiermi, alebo môže ísť aj o fyzickú osobu / zamestnanca obchodnej spoločnosti, ktorý pre svojho zamestnávateľa zabezpečuje také činnosti, pri ktorých sa zobchodujú cenné papiere, je teda pracovníkom „dilingu“. To všetko vedie k záveru, že pojem „obchodníka s cennými papiermi“ v opatrení NBS má byť preložený ako „securities dealer“.

Vtip je ale v tom, že predpisy NBS, ktoré upravujú požiadavky pre obchodníkov s cennými papiermi, sú vnútroštátnymi predpismi, ktorými sa preberajú smernice v oblasti kapitálových trhov ustanovujúce pravidlá podnikania na kapitálových trhoch a požiadavky na podnikanie obchodných spoločností vykonávajúcich investičné činnosti a poskytujúcich investičné služby. Tieto smernice takéto obchodné spoločnosti pomenúvajú „investičnými firmami“. Pojem „obchodníka s cennými papiermi“ je vo väzbe na uvedené pojmom „investičnej firmy“. Preto sa nemá prekladať ako „securities dealer“ ale ako „investment firm“.

Tým je príbeh obchodníka s cennými papiermi ukončený.

„SECURITIES DEALER“

PREDPISY NBS, KTORÉ UPRAVUJÚ POŽIADAVKY PRE OBCHODNÍKOV S CENNÝMI PAPIERMI, SÚ VNÚTROŠTÁTNymi PREDPISMI, KTORÝMI SA PREBERAJÚ SMERNICE V OBLASTI KAPITÁLOVÝCH TRHOV, KTORÝMI SA USTANOVUJÚ PRAVIDLÁ PODNIKANIA NA KAPITÁLOVÝCH TRHOCH A POŽIADAVKY NA PODNIKANIE OBCHODNÝCH SPOLOČNOSTÍ, KTORÉ VYKONÁVAJÚ INVESTIČNÉ ČINNOSTI A POSKYTUJÚ INVESTIČNÉ SLUŽBY. TIETO SMERNICE TAKÉTO OBCHODNÉ SPOLOČNOSTI POMEŇUJÚ „INVESTIČNÝMI FIRMAMI“. POJEM „OBCHODNÍKA S CENNÝMI PAPIERMI“ JE VO VÄZBE NA UVEDENÉ POJMOM „INVESTIČNEJ FIRMY“. PRETO SA NEMÁ PREKLADAŤ AKO „SECURITIES DEALER“, ALE AKO „INVESTMENT FIRM“.

Použité skratky:

NBCA = New Basel Capital Accord, Nová bazilejská dohoda o kapitáli
NBS = Národná banka Slovenska
ECB = Európska centrálna banka
EÚ = Európska únia

PENIAZE – BANKY – BURZY

Danuša Lišková (Ekonomická univerzita v Bratislave)

V našom príspevku sa budeme venovať trom fenoménom finančného trhu: peniazom, bankám a burzám z pohľadu ich dejín, lexiky a osobitosti. Poukážeme na rozdiely vo veľmi príbuzných odboroch. Predkladaný príspevok odzrkadľuje náš dlhodobý záujem o uvedené témy a prax vo vyučovacom procese na Ekonomickej univerzite v Bratislave a v mnohých bankových inštitúciách. Nekladíme si za cieľ obsiahnuť širokú a zaujímavú lexiku uvedených odborov, chceme poukázať na bohatú škálu ich výrazových prostriedkov, na ich odlišnosti a ťažkosti pri preklade. Do lexiky sme preto zahrnuli **zradné slová, termíny, metafory, príslovia a porekadlá, anglicizmy** a „zrady“. Stručne sa budeme venovať kríze a jej vplyvu na vývoj jazyka. Excerptovali sme približne rovnaké penzum materiálov zo všetkých troch odborov. Boli to učebnice, odborné knihy, odborné časopisy i denná tlač v nemeckom a slovenskom jazyku. Na úvod stručná charakteristika odborného jazyka. Odborný jazyk je špecifický prostriedok komunikácie. Umožňuje presné a jednoznačné dorozumievanie sa odborníkov určitej oblasti. Slúži ako prostriedok zvládnutia nových a stále diferencovanejších poznatkov, postupov, predmetov a opisu vedeckých výsledkov v teórii i praxi. Odborný jazyk je dorozumievací prostriedok medzi odborníkmi v určitej oblasti komunikácie a je primárne viazaný na odborníka. Ak ho používa laik, stráca sa myslenie v odbore a strácajú sa aj vzťahy k odbornej systematike, to znamená, že pojmy a výpovede strácajú presnosť. V odbornom jazyku je nutné, aby východiskový a cieľový jazyk sprostredkovali rovnakú informáciu. Presnosť a precíznosť sú základnými elementmi komunikačného prostriedku – odborného jazyka. Odborný jazyk ako taký sa vyskytuje len zriedka v čistej forme. Heyd tvrdí, že odborný text ako taký neexistuje, máme dočinenia len s variantmi, ktoré majú určité spoločné znaky, ale aj významné rozdiely. Odborné texty sú principiálne diferencované, preto môžeme hovoriť iba o odbornom jazyku určitého odboru. Odborný ekonomický jazyk má svoje špecifiká. Rozsah odbornej diferenciacie sa odráža hlavne v lexike. Na prvý pohľad je jasné, že tri odborné ekonomické texty sa líšia aj vtedy, keď ide o texty „ekonomické“. Príklady (z oblasti *peňažníctva, bankovníctva, burzovníctva*):

Peniaze

Geld: allgemein anerkanntes gesetzliches Zahlungsmittel.

Geldpolitik: Summe aller Maßnahmen zur Regelung der Geldversorgung unter Beachtung der gesamtwirtschaftlichen Ziele.

Banky

*Zahlungsverkehr: Gesamtheit aller Zahlungsvorgänge in einer Volkswirtschaft, die durch die Hingabe von Zahlungsmitteln zum Ausgleich **fälliger Forderungen** für empfangene Güter und Dienstleistungen abgewickelt werden.*

*gezogener Wechsel: Wechsel mit der Anweisung an den **Bezogenen**, an den **Remittenten** am Verfalltag eine bestimmte Geldsumme zu zahlen.*

Burzy

Werte: Abkürzung für Rentenwerte, Dividendenwerte u.ä.

*Hebel: Der theoretische Hebel besagt, wieviel Mehrertrag mit einem **Optionsschein** im Vergleich zu einem **Engagement** im **Basisinstrument** möglich ist.*

*Am **Schottenring** werden **verwässerte** Werten angeboten.*

V prvom príklade sa význam odbornej lexiky dá odvodiť z kontextu. V druhom prípade musí prekladateľ siahnuť po slovníku, ak sú mu neznáme termíny. V treťom príklade si bez úzko špecializovaného slovníka, lexikónu a základných vedomostí v danom odbore pomôže len veľmi ťažko. Schottenring je posmešný názov viedenskej burzy z čias, kedy ešte nezastávala dôležitú úlohu v medzinárodnom meradle. Slovo „verwässert“ sa používa ako termín napr. verwässerte Aktien, verwässertes Kapital, čo znamená neplnohodnotný, znehodnotený. Termín pochádza z obdobia tovarovej burzy v Chicagu. Texaskí chovatelia dobytky dali statku pred burzou lízať soľ a následne piť veľa vody. Pri predaji získali takýmto spôsobom vyššiu váhu a viac peňazí.

Uvedené príklady demonštrujú skutočnosť, že kritériom osvojenia si odborného jazyka je jeho správne používanie i v sociálnom kontexte, rozlišovanie zvláštností jednotlivých sfér komunikácie a ich interaktívne riešenie v danej situácii.

Na úvod dovoľte niekoľko „múdrostí“ múdrych ľudí k daným odborom, pretože tieto témy vzrušovali filozofov, spisovateľov i obyčajných ľudí už oddávna.

PENIAZE

- Geld ist die geprägte Freiheit. (*F.M. Dostojevskij*)
- Geld gestattet im Falle eines Falles, wenigstens auf recht angenehme Weise unglücklich zu sein.
- Liebe zum Geld erzeugt die eine Hälfte der Übel in dieser Welt. Mangel an Geld die andere.
- Wenn man jung ist, denkt man, Geld sei alles. Und wenn man älter wird, weiss man, dass es stimmt.

„Pecunia non olet“ (*peniaze nesmrđia*) povedal cisár Vespasianus svojmu synovcovi, keď postavil v Ríme verejné záchody a vyberal za ich používanie peniaze. Slovo „pecunia“ je odvodené z latinského slova pecus, ktoré znamená dobytok. To nám naznačuje, že v dávnych dobách slúžili ako peniaze dobytok, nástroje a rôzne vzácne predmety, napr. perly, korenie, kožušiny, soľ a neskôr zlato a striebro. „Peniaze“ museli byť v každej dobe predmetom, ktorý bol všeobecne akceptovaný ako meradlo hodnoty. Zlato a striebro ako vzácne kovy sa neskôr logicky stali platobným prostriedkom. Spočiatku sa vážili. Ako váhy slúžili rôzne predmety v podobe zvierat a ornamentov. Snáď najstaršou jednotkou miery bol šekel, ktorým sa platilo v Babylonskej ríši. Ešte stále to neboli peniaze v dnešnom zmysle slova. Boli to zlaté a strieborné prúty a doštičky a museli sa takisto vážiť. Aj Sumeri, ktorí v 4. st. p.n.l. vynašli písmo a počty, používali vzácne kovy ako meradlo hodnoty. Hlinené tabuľky môžeme považovať za prvé ručne písané výpisy z účtu. Na západe Turecka v Lýdii okolo roku 800 p.n.l. dal kráľ Krézus vyraziť na zlaté doštičky, ktoré mali rôznu podobu, svoju pečať. (*V jeho ríši sa nachádzali bohaté ložiská zlata a chýr o jeho bohatstve sa dostal do celého sveta a tento fakt zostal v spojení v nemčine „reich wie Krösus“.*) Týmto bola určená váha, teda hodnota, a zrodila sa minca. Vyrazená hodnota zodpovedala skutočnej hodnote a štát týmto garantoval schopnosť obehu mincí ako i obsah vzácneho kovu. Bol to úžasný nápad a razenie mincí sa rozšírilo veľmi rýchlo do celého sveta. Gréci veľmi rýchlo pochopili zmysel a účel nového platobného prostriedku a ešte viac ho zdokonalili. Grécko sa skladalo z početných štátov, a preto boli razené rôzne mince s bohatými vyobrazeniami. Grécka aténska minca mala na jednej strane zobrazenú bohyňu Aténu a na druhej sovu. Tieto mince sa volali „Eulen“ (*sovy*). Z toho vzniklo i príslovie „Eulen nach Athen tragen“ (*robiť niečo, čo nemá zmysel*).

Gréci ako obchodná veľmoc rozšírili mince do polovice vtedajšieho sveta. Tento fakt vytvoril podmienky pre prvých zmenárnikov. Mince sa začali raziť v každej ríši. Vo výmenných kurzoch sa vyznali len špecialisti. Prvý vládár, ktorý si dal na mincu vyraziť svoju podobu, bol Alexander Veľký. Dnes by sme to nazvali PR. Pre panovníkov to bola jediná možnosť, ako sa zviditeľniť. Tak sa stali mince nielen platidlom, ale aj prostriedkom propagandy. Nie vždy to však bolo výhodou. Ľudovíta XVI. zatkli pri úteku z Paríža na základe jeho vyobrazenia na minci. Takisto Richarda Levie srdce prezradila byzantská zlatá minca, ktorou chcel zaplatiť v hostinci pri Simmeringu. Po Grékoch prišli Rimania, ktorí ukoristili zlato a striebro zo všetkých svojich provincií a v obrovskom impériu zaviedli jednotný mincový systém. Keď sa ríša rozpadla, rozpadlo sa i jej bohatstvo a rímski cisári znehodnotili mince. Vyrazená hodnota nezodpovedala reálnej hodnote, a tak ľudia stratili dôveru a vrátili sa k výmennému obchodu. Až o niekoľko storočí neskôr boli mince opäť v obehu. Prvé zmienky o papierových peniazoch pochádzajú od Marca Pola z 13. st., ktorý dlhé roky žil v Číne. Presne popísal výrobu „papierikov“ a ich použitie. V Číne už v rokoch 618 – 906 poznali tzv. „lietajúce papiere“ ako predchodcov papierových peňazí. Prišlo však k tomu, čo už poznáme z novodobých dejín. Peňazí sa tlačilo stále viac a viac a došlo k inflácii, k znehodnoteniu peňazí (z latinčiny „inflare“ znamená nafúknuť). Steve Forbes nepovedal svojím výrokom „*Môžem vám garantovať, že ak sa niekde tlačí veľa peňazí, niekde sa stane niečo zlé*“ nič nové. Pokrok sa ale nedá zastaviť, a tak okolo roku 1715 s pomocou francúzskeho štátu vydal Škót John Law prvé bankovky. Bol to obrovský krok vo vývoji peňazí. Ľudia zistili, že peniaze nemusia mať vlastnú hodnotu, len musia byť akceptované ako objekt výmeny. To je ich podstata. Pri predložení bankovky v banke dostal každý „skutočné“ peniaze v minciach, ktoré boli plnohodnotné. Dnes tomu hovoríme, že boli kryté. Nekryté peniaze sa objavili v 16. a 17. storočí. Zaviedli ich londýnski zlatotepci a vydávali ich ako certifikáty za uložené zlato. Táto skutočnosť nielenže znehodnocovala peniaze, ale otvorila dvere falšovateľom. Do prvej svetovej vojny bola minca najdôležitejším platobným prostriedkom. Papierové peniaze prudko zvýšili svoj objem začiatkom 20. storočia. Už sa nedali vymeniť za zlato a pomaly strácali svoju hodnotu. Tolko k histórii. Súčasnosť je nám známa a budúcnosť môžeme len predpokladať. Možno jedného dňa hotovostné peniaze vymiznú a my dáme za pravdu výroku: „*Das goldene Zeitalter herrschte, als das Geld noch nicht herrschte*“. Už

dnes môžeme konštatovať, že zlaté časy sú už preč a naše dnešné peniaze sú vlastne dlhom tretích osôb. Niektorí ekonómovia tvrdia, že je potrebné odstrániť úschovu peňazí, pretože táto skutočnosť vyvoláva komplikácie a spory. Ani táto myšlienka nie je nová. Maršal Trivulzio povedal svojmu kráľovi už v 16. st. „*Na vedenie vojny potrebujem tri veci: peniaze, peniaze a ešte raz peniaze*“. Albrecht z Waldšteina sa vyjadril: „*Žiadne peniaze, žiaden pušný prach, žiaden pušný prach, žiadna vojna*“. Bez úlohy peňazí a bez špekulácie s nimi by boli dejiny prebiehali určite inak. Vznik peňazí pripravil pôdu rôznym špekuláciám. Už Starý testament hovorí o tom, ako Jozef vyložil faraónov sen o siedmich tučných a siedmich chudých kravách, ktoré podľa neho symbolizovali sedem úrodných a sedem neúrodných rokov. Na základe toho si vytýčil stratégiu a v čase hojnosti nakúpil lacné obilie, aby ho v čase núdze draho predal. Jozefa pokladajú historici za prvého špekulanta v dejinách.

EURO

Zavedenie eura ako spoločnej meny v Európe sa môže zdať ako revolučná myšlienka. No nie je to tak. Euro nie je prvá spoločná mena viacerých štátov. Alexander Veľký zaviedol grécke mince ako celosvetovú menu do svojho impéria, ktoré siahalo od severného Grécka až do Indie. V roku 1337 nechal Filip VI. vyraziť mincu „Ecu d'or“, ktorá kvôli vysokému obsahu zlata bola platná v Holandsku, Navarre, Akvitánsku a v Portugalsku. V roku 1865 vznikla Latinská menová únia, ktorá platila vo Francúzsku, Belgicku, Švajčiarsku, Taliansku a Grécku. V roku 1946 navrhol Winston Churchill utvorenie „Spojených štátov európskych“. V roku 1979 ožilo ecu ako zúčtovacia jednotka v rámci EHS. Z ecu vzniklo „European Currency Unit“, skrátene EURO. Názov sa rodil ťažko. V roku 1995 sa v Madride stretli premiéri a ministri financií vtedajších krajín EÚ. Nadránom navrhol nemecký minister financií názov „Euro“. Neznie to „erotisch“ (*eroticky*) vyjadril sa luxemburský premiér. Nie, ale „eurotisch“ (*euroticky*) odpovedal Teo Weigel.

BANKY

- Die Bank ist dein Freund. Sie will nur Dein Bestes: Dein Geld.
- Die Diebe sind Diletanten, wahre Profis gründen eine Bank. (*B. Brecht*)
- Banken sind gefährlicher als stehende Armeen. (*T. Jefferson*)

Prvé banky v dnešnom slova zmysle vznikli v 13. a 14. storočí severnom Taliansku v Lombardii, kde prevítal obchod a schádzali sa tu kupci z celého sveta. Na stole, po taliansky „banca“, vymieňali peniaze jednej meny za druhú, samozrejme za poplatok. V priebehu času k tejto činnosti pribúdali ďalšie a komplikovanejšie, ako napr. požičiavanie peňazí, vystavovanie zmeniek za úschovu peňazí a pod. Prakticky už do tohto obdobia siahajú základné bankové operácie. Dnes banky realizujú platobný styk, poskytujú úvery, kupujú, predávajú, uschovávajú a spravujú cenné papiere, zúčastňujú sa na emisii cenných papierov, poskytujú poradenské služby a pod. Po nemecky sa tomu hovorí „Allfinanz“ (*komplexné financovanie*). Základná lexika bankovníctva obsahuje slová latinského pôvodu. Banca (*lavica*), Bankrott (*prevrátená lavica*), Giro (*kruh*), Kredit (*credere – dúfať*), Lombardkredit atď. Skutočnosťou, že banky sa začali zaoberať aj vyššie spomenutými obchodmi, je poznamenaná súčasná lexika. Odborný text bankovníctva a burzovníctva, ktorý sa týka všetkých obchodov s cennými papiermi, sa prekrýva.

BURZY

- Kaufen Sie Aktien, nehmen Sie Schlaftabletten, und schauen Sie die Papiere nicht mehr an. Nach vielen Jahren werden Sie sehen: Sie sind reich. (*A. Kostolányi*)
- Alles ist an der Börse möglich, sogar das, was logisch ist.
- Was ist ein Spekulant? Ein Mann, der ohne einen Pfennig Geld in der Tasche Austern bestellt, in der Hoffnung, mit einer darin gefundenen Perle zahlen zu können. (*A. Kostolányi*)

Burza – miesto rozprávkových ziskov, ale i gigantických strát, miesto nádejí a sklamaných očakávaní, miesto, kde je potrebné mať fantáziu, rýchlosť a dobré nervy. Kto nepozná scény z filmov, ktoré nám sprostredkávajú hektiku na burze, kde dobre oblečení obchodníci vykrikujú, divo gestikulujú, pobejú, niečo kričia, čomu laik nerozumie. Ale i nešťastných ľudí, ktorí prišli o všetok svoj majetok, ale i takých, ktorí práve vďaka burze zbohatli? Presne tak vyzerala burza donedávna. Kúpiť alebo predať, a za akých podmienok, rozhodovali dobré plúca. Ak maklér kričal: „Siemens drei Brief“ znamenalo to, že chce kúpiť tri akcie menovaného podniku. Krik bol taký obrovský, že sa obchodníci začali dorozumievať pomocou rúk. Roztiahnutá dlaň smerom von znamená „predávam“, opačne kupujem.

Prstenník na ruke znamená desať, atď. Toto dianie mohli diváci sledovať z galérie. V súčasnosti vymizli tzv. „Präsenzborsten“, kde boli obchodníci fyzicky prítomní. Dnes sa dajú akcie kúpiť jedným kliknutím na počítači. Avšak i v minulosti sa za zdanlivým neporiadkom skrýval prísne organizovaný a ritualizovaný trh s pevnými pravidlami. Burzové obchody na prvý pohľad pripomínajú hazardné hry. Tie sa väčšinou odohrávajú v kasíne, kam chodia sympatickí blázni, aby si zvýšili adrenalín. Zabúdajú na to, že kasíno vyhráva vždy, a preto ho milujú ministri financií a patrične ho zdaňujú. Straty hráčov sú jediné dane, ktoré sa platia dobrovoľne. Burza cenných papierov je však pre hospodárstvo neodmysliteľná. Zabezpečuje podniky vlastným kapitálom, ktorý je lacnejší ako cudzí kapitál (napr. úver). Hráči rozmaznávajú ministra financií, akcionári podporujú hospodárstvo. Avšak nálada na burze podlieha aj psychológii. Einstein charakterizoval burzu ako náladovú a nevypočítateľnú. „Viem síce vypočítať dráhu nebeských telies, ale neviem vypočítať, kam vyženie dav bláznov zajtra kurzy akcií“. Burzový guru A. Kostolányi odvodzoval úspech na burze od toho, či je na burze viac bláznov alebo viac papierov. Burza sa mnohým zdá mystická, v prvom rade kvôli neznámemu jazyku a kvôli odborným výrazom a skratkám, ktoré laik nepozná. V novinách nájdeme dlhé stĺpce s údajmi o kurzoch s dodatkami. Jazyk burzy je prešpikovaný odbornými výrazmi, pretože len tie dovoľujú vyjadriť sa presne a precízne. Ak si zoberieme burzovú časť novín, nájdeme tam tabuľky, málo textu a veľa čísel. Vývoj na burze sa vyjadruje jediným pojmom „Tendenz“. Ak čítame ďalej, pripomínajú nám pomenovania na označenie vývoja kurzov správy o počasí: *freundlich, sehr freundlich, schwach, schwächer*. Zaradenie vývoja kurzu smerom hore má niekoľko stupňov: *freundlich, etwas freundlicher, befestigt, fester atď.* Smerom dole: *leichter, rückläufig, schwächer*. Celková nálada na burze môže byť *bullisch – býčia*, čo znamená, že kurzy stúpajú alebo *bärisch – medvedia*, keď kurzy klesajú. Symbolický názov vznikol na Wall Street. Byk svojimi rohmi dvíha kurzy smerom hore a medveď ich tlačí svojou labou smerom dole. Burza ako miesto obchodovania s tovarom, devízami a cennými papiermi má bohatú históriu. Počiatky burzy siahajú do antiky. Charakteristické pre túto dobu bolo priame spojenie obchodu a tovaru. Začiatky modernej burzy sa datujú do 13. storočia, kedy sa v Bruggách pred domom rodiny, ktorá sa volala „van de Burse“ stretávali obchodníci s tzv. fungibilným t.j. vymeniteľným tovarom. Najdôležitejšia je ale burza s cennými papiermi. Vznikla v 17. storočí a Nemci ju nazývajú

aj Effektenbörse a cenné papiere Effekten, pretože prinášali zisk – „efekt“. Už vtedy mala burza pevné pravidlá a svojský jazyk. Obchody sa uzatvárali zvolaním a odstúpenie od obchodu neprichádzalo do úvahy. Zvolaním „Von Dir“ (*od teba*) t.j. kupujem alebo „An Dich“ (*na teba*) t.j. predávam a podaním ruky sa obchod uzatvoril.

Neskoršie vznikli v Antverpách a v Amsterdame burzy, na ktorých sa obchodovalo už aj s akciami. Vznikli tzv. termínové obchody a začali kvitnúť špekulácie. Obchodníci investovali do nádejí na skorý zisk. Boli to hlavne podiely lodných spoločností. Jedna z prvých bola Východoindická obchodná spoločnosť, ktorá bola založená v roku 1602 v Amsterdame. S jej akciami (*nemecky Anteilsscheine – podielové listy*) sa čulo obchodovalo. Prvé dividendy sa vyplácali v naturáliách. Ako uvádza J. Brondošová (*Hospodárske noviny*), prvé obchody na Wall Street sa konali v 18. storočí pod platanom (*dnes Wall Street 68*). Obchodovalo sa s tromi štátnymi dlhopismi a dvoma bankovými akciami. Prvý organizovaný trh s cennými papiermi založilo 24 obchodníkov. Tak začala história najväčšej burzy na svete – *New York Stock Exchange, dnes NYSE*. Najznámejší index je Dow Jones, ktorý obsahuje 30 titulov (*cenných papierov – výraz sa používa aj v slovenčine*). Už v 19. storočí začala prenikať do obchodovania technika ako telegraf, telefón, až po plnú automatizáciu v súčasnosti. Dnes ponúkajú finančné spoločnosti kúpu cenných papierov online. Americkú burzu zasiahla v tridsiatych rokoch minulého storočia kríza. V „čierny piatok“ sa zrútili kurzy. Dejiny burzy sú bohaté na historické paralely. Tak napríklad prvý crash v dejinách sa datuje do 17. storočia. Obchodníci z Osmanskej ríše ponúkali v Holandsku cibulky tulipánov. Tulipán sa stal symbolom statusu, všetci ich kupovali a cena za jednu cibulku zodpovedala cene koňa i s povozom. Bublina praskla, keď prví investori začali akcie predávať. V 19. storočí sa začali predávať akcie spoločností, ktoré ešte neboli ani založené. Každá etapa dejín sa opakuje. Ako hovoria „burziáni: „*Ohne Boom kein crash, ohne crash kein Boom*“.

Ako sme videli z prehľadu dejín týchto troch odvetví, pôvod a vznik každého jedného determinuje aj ich lexiku.

ZRADNÉ SLOVÁ

Po nemecky **falsche Freunde**, po anglicky **false friends** – sú slová, ktoré majú súčasne dve hodnoty. Sú ambivalentné a vedú často k nesprávnemu prekladu. Väčšinou plnia terminologickú funkciu, no mnohokrát ich môžeme zaradiť aj medzi metafory.

Peniaze

Panda je *čínska zlatá minca, a nie medvedík*, Blüte *falošná bankovka*, Geldleistung *platenie v hotovosti*, Hartgeld *mince*

Banky

Adresse *účastník finančných trhov*, Adressenausfall *platobná neschopnosť*

Abstattungskredit *jednorazový úver*, Bestellkredit *odberateľský úver*, notleidender Kredit *rizikový úver*, ausgefallener Kredit *ohrozený úver*, erste Adresse *obzvlášť dobrý dlžník alebo emitent*, bankfremde Geschäfte *nebankové obchody*, fundierte Schulden *dlhodobé záväzky*

Burzy

Kulisse *neoficiálny trh*, leichtes/schweres Papier *cenný papier s nízkym/vysokým kurzom*, Parkett *oficiálny burzový trh (sála búrz, kde sa uzatvárali obchody, bola vyložená parketami)*, Präsenzbörse – *klasická forma burzy*, Renten – *pevne úročené cenné papiere*, Ringfirmen *banky zastúpené na oficiálnej burze*, Risikofonds *fond na zabezpečenie rizík*, baissista *špekulant na pokles kurzov*, schwimmendes Material *akcie kupované s cieľom vhodne ich predať*, zweite Lesung *druhé kolo*, Engagement *záväzok z nákupu cenných papierov*, greifbare Mittel – *disponibilné prostriedky*, effektive Stücke *cenné papiere v materiálnej podobe*, abwartende Tendenz *minimálne zmeny kurzov*, Favoriten *cenné papiere, ktoré sú uprednostňované*, Hoffnugswerte *takmer bezcenné cenné papiere*, Pensionsgeschäft *obchod s dohodou o spätnom nákupe*, Geldhandel *obchod medzi bankami*.

ZRADY

Za zrady pri prekladaní považujem slová, ktoré môžu viesť prekladateľa k zámene významu slova.

Notgeld *núdzové peniaze*, Notengeld *bankovky*, Bankozettel *papierové bankovky za Márie Terézie*, Bankplatz *sídlo pobočky centrálnej banky*,

Bankspesen *výdavky banky*, Anleihe *obligácia*, Darlehen *pôžička*, Abgaben *predaj (v burzovníctve)*, Schuldtitel *dlhopisy*, Kreditfähigkeit *spôsobilosť vziať si úver – podmienka 18 rokov*, Kreditwürdigkeit *úverová dôveryhodnosť /bonita klienta*, eröffnende Bank *banka, ktorá otvára akreditív*, Prämie *cena opcie*, starke/schwache Hände *vkladatelia, ktorí papiere držia dlhodobo/krátkodobo*, Pfeffersäcke *prezývka akcionárov*

TERMÍNY

Termín má špecifickú funkciu v odbornom jazyku. Vyznačuje sa jednoznačnosťou a presnosťou, motivovanosťou, systémovosťou, ustálenosťou, derivatívnosťou, väčšinou krátkosťou a v neposlednej miere i možnosťou prekladu. V ostatnom čase pozorujeme v nemčine, ale aj v slovenčine, internacionalizáciu terminológie. Obidva jazyky v praxi mechanicky preberajú anglické výrazy, mnohokrát i vtedy, ak má daný jazyk vhodný ekvivalent. Hovoríme o terminologickej kultúre, ktorá je súčasťou jazykovej kultúry. Neporozumenie významu cudzieho slova veľmi sťažuje nielen komunikáciu, ale i prácu prekladateľa. Nie je to iba jazyk sám, ktorý sa mení, ale hlavne jeho používatelia sú zodpovední každodenným používaním za kontinuálnu zmenu. Jedná sa teda aj o sociokultúrny fenomén. Veľmi veľa termínov i metafor má svoje historické pozadie, odráža spoločenské a hospodárske pomery a mentalitu národa.

Peniaze

Kurantmünzen, Scheidemünzen, Goldbarren, Wechsel, Zins, Schrott und Korn, Tauschgeschäft

Banky a burzy

Notenbank/Zettelbank, Effekten/Wertpapiere, Rentenpapiere/festverzinsliche Wertpapiere, Anleihe, Schuldverschreibung, Optionsschein, geregelter Markt, Freiverkehr, Parketthandel, Präsenzbörse, Hausse/Bullenmarkt, Baisse/Bärenmarkt, Order, Chart, Derivat, Volatilität

METAFORY, FRAZEOLOGIZMY, PRÍSLOVIA A POREKADLÁ

Metafora je prenesené použitie slova alebo slovného spojenia na princípe podobnosti alebo konfrontácie predmetov a ich vlastností. Slúži na tvorbu pomenovávania nových predmetov, skutočností, nových javov. V od-

bornom jazyku plní predovšetkým funkciu terminologickú, štylistickú a pragmatickú.

Frazeologizmy sú ustálené a pevne slovné spojenia s obrazným a nerozložiteľným významom.

Príslovia a porekadlá patria medzi frazeologizmy v širšom slova zmysle. Obsahujú zhustený výraz ľudovej múdrosti s obrazným rázom a poučným zámerom.

Peniaze

Frazeologizmy

auf gleiche Münze heimzahlen, etw. für bare Münze nehmen, seine Batzen zählen, kein Dukatenscheißer sein, mit jeder Mark rechnen, jede Mark dreimal umdrehen, den Groschen fallen lassen

Príslovia a porekadlá

Geld spricht alle Sprachen. Geld regiert die Welt. Nur Bares ist Wahres. Das liebe Geld kann alles. Für Geld lässt man den Teufel tanzen. Geld ist ein Guter Diener, aber ein schlechter Herr. Wer den Pfening nicht ehrt, ist des Talers nicht wert. Nicht alles was glänzt ist Gold. Bargeld macht den Kauf. Ein guter Name ist besser als Bargeld. Hat der Bauer Geld, so hat's die ganze Welt. Wo Geld ist, will Geld hin. Alte Schuld rostet nicht. Auf Sparen kommt Haben. Bei großem Gewinn ist großer Betrug.

Banky a burzy

Frazeologizmy

ins Kalkül ziehen, auf Nummer sicher gehen, tief in der Kreide stehen, Federn lassen, in den Kinderschuhen stecken, auf Nummer sicher gehen, mit dem Feuer spielen, den Wind aus den Segeln nehmen, fest im Sattel sein, auf den Bauch fallen, alles auf eine Karte setzen, unter die Lupe nehmen, immer am Ball sein, ein heisses Eisen haben, auf der Überholspur sein, auf Rückenwind setzen, in trockenen Tüchern sein, das Gras wachsen hören, am Geldhahn drehen

Príslovia

Mann kann nicht auf allen Hochzeiten tanzen. Man darf nicht alle Eier in einen Korb legen. Kleinvieh macht auch Mist. Zum Einsteigen wird nicht geklingelt.

Snáď ani v jednom odbornom ekonomickom texte sa nenachádza tolko **hovorových výrazov**, ktorým zodpovedajú odborné termíny, ako v burzovníctve.

hovorovo	odborne
Werte/Papiere/Scheine/Titel	Wertpapiere
Stämme	Stammaktien
Schergewichte	Standardaktien
Renten	festverzinsliche Wertpapiere
Ergebnis	Gewinn
Greenback	Dollarbanknote
anfixen	bei der Spekulation decken
sofort schließen	verkaufen
Hexensabbat	Verfallstermin
Aktienkurse beflügeln	Aktienkurse beschleunigen
verschnupft reagieren	unmutig reagieren
Die Kurse purzeln	Die Kurse fallen sehr stark
Der Dollar bröckelt ab	Der Dollar fällt langsam
Der Kurs rutscht auf	Der Kurs steigt steil nach oben
Die Strategie beschert dem Anleger Kursgewinne	Mit der Strategie erzielt der Anleger Kursgewinne

Dôkazom toho, že **jazyk burzy** je aj jazykom diplomacie a rozumejú mu len „Insideri“, sú nasledovné príklady:

- Bei dem Unternehmen machen sich Bremsspuren in den Wachstumsansichten bemerkbar – „**Klartext**“ – *Höchste Zeit, das sinkende Schiff zu verlassen* – **verkaufen**
- Die Aktie wird sich in Zukunft mit dem Markt entwickeln – „**Klartext**“ – *Lahme Ente ohne Kursfantasie* – **verkaufen**

Anglicizmy

Od konca druhej svetovej vojny sa angličtina postupne stala medzinárodným jazykom tzv. „Verkehrssprache“. Lingua franca preniká prakticky do

všetkých oblastí jazyka, hlavne však do odborného jazyka. V hospodárskej nemčine sa odborné texty permanentne obohacujú o neologizmy. V odbornom texte ide hlavne o „Sprachökonomie“ pod čím rozumieme snahu s minimálnym plytvaním slovami dosiahnuť maximálnu jazykovú efektivitu. Neologizmy sa buď prekladajú, napr. „saurer Regen“, preberajú, alebo tvoria nový jazykový znak, podľa vzoru ang. slova „Rekord“ – *angl. record*. Neologizmy sú obohatením jazyka len vtedy, ak slúžia na štylistické variácie. Neologizmy nemajú opodstatnenie, ak môžeme ten istý výraz nahradiť výrazom z rodného jazyka napr.: Cibermoney/*Computergeld*, going public/*Gang an die Börse*, Bond/*festferzinsliches Wertpapier*, Blue Chips/*Standardaktien*, Small Cap/*Nebenwert*, Benchmark/*Messlatte*, crash/*Kurssturz*, Emerging Market/*Märkte der dritten Welt*, Buy-back/*Rückkauf*, Buy-out/*Unternehmensübernahme*, Airbag-Fonds/*Absicherungsfonds*.

Niektoré anglicizmy sú opodstatnené, ak v nemčine alebo v slovenčine nemáme adekvátny výraz alebo anglický výraz je výstižnejší napr.: Rating, Ranking, Trader, Outperformance.

Zaujímavé sú novodobé zvraty, ktoré sa väčšinou používajú v angličtine: Buy on bad news/*Kaufe bei schlechten Nachrichten*. Sell in May and go away/*Verkaufe im Mai und geh weg*.

Kríza stavia všetko na hlavu. I jazyk. Vznikajú **nové výrazy** alebo výrazy dostanú nový význam. Vyskytujú sa neobyčajné **spojenia**, **metafory** sa stupňujú, s obľubou sa používajú **frazologizmy**: Bad-Bank, Pleitebank, Staatshilfe, Kostbremse, Hochrisikokurs, Brachialsanierung, Staatschuld, Kreditklemme, Imagepolitur, Fairconomy, Kursrelly, Kursfeuerwerk, Mega-Diel, Stoppkurs, Vertrauenskrise, Hilfspaket, Sanierungsbeihilfe, Anreizpakete, Debakel, Hurikanschäden, Zwickmühle, Kursrelly, Bärenrelly, Kursfeuerwerk, Schockstarre, Zahlungsmuffel, Deflationsgespenst, Allwetter-Produkte, faule Börsenzeiten, horrende Schulden, herbe Verluste, gravierende Systemfehler, chancenreiche Aktie, Dollar ist abgehackt, in Grund und Boden stürzen, ins Bodenlose knallen, wenn sich der Staub legt, Sparzinsen auf Sparflamme, weder Fisch noch Fleisch, verheerendes Crash, Inflationsgespenst geistert, Pleitegeiern kreisen, vieles liegt im Argen, unter die Räder kommen, aus der Bahn werfen, ausser Band und Rand, ins schiefe Licht geraten, an den Aktienmärkten dauern Achterbahnfahrten, das Deppot ist wetterfest, guter Rat ist teuer, desaströs, großvolumig, preissensibel, platzierbar, schwankungsanfällig, fokussieren, performen, markieren, lukrieren, allokieren.

Ak sledujeme **slovenskú tlač**, nachádzame tak isto bohatý jazyk s metaforami a frazeologizmami: zlé hypotéky, bludné investície, zelená mena, impresívna rely, medvedí trh, investori „utiekli“ do dlhopisov, apetít po riziku pokračuje, držať sa v pluse, akciové parkety sú v červených číslach, terén domácej recesie, vkladatelia bezpochyby vložia menej vajícok do dolárového koša, pripláva loď s danou hodnotou.

V obidvoch jazykoch nachádzame ten istý fenomén: Preberanie a preklad lexiky z angličtiny a v slovenčine aj preklad z nemčiny.

Ešte zopár poznámok k slovnej zásobe po zavedení **eura**. V jazyku sa euro presadilo. O tom svedčí nekonečný rad slov v spojení s eurom. S prechodom na euro sa najviac zmenil platobný styk, a to sa odzrkadľuje aj v lexike. Väčšinou sa preberajú anglické výrazy a skratky napr.: pay-box-User, SEPA (*Single Euro Payments Area*), Mobile Payment, Cash-Pool, Netting, National Pooling.

Skôr, ako by sme chceli charakterizovať odborný jazyk týchto troch odvetví, položíme si otázku: Aké pomôcky a vedomosti potrebuje prekladateľ, aby jeho preklad korešpondoval s východiskovým jazykom? V prípade peňažníctva si pomôže odborným slovníkom, ak sa nejedná o numizmatiku. K prekladu textu z oblasti bankovníctva a burzovníctva je nevyhnutnou pomôckou aj výkladový slovník z týchto oblastí a základné vedomosti fungovania bankovníctva a burzovníctva. Mnohokrát musí preklad konzultovať s odborníkom. Tým, že sa jazyk vyvíja so spoločenským a hospodárskym vývojom, nastávajú najmä v lexikologickej oblasti často zmeny skokom. V našom príspevku sme sa pokúsili poukázať na niektoré z nich v oblastiach, ktoré týmto zmenám podliehajú vo zvýšenej miere, ktoré úzko súvisia so životom každého z nás, a to sú peniaze, banky a v ostatnom čase i burzy.

Záverom dovoľte citovať neznámeho autora: „*Ak pokladáme umelecký preklad za umenie, tak odborný preklad je veda*“ a nemeckého spisovateľa J. Paula: „*Was man übersetzen kann, ist des Übersetzens nicht wert*“.

Literatúra

Jungmann-Stadler,F.: *Geld*, Tessloff Verlag, 2002.

Lassen,A.: *Geld ist eine Vision*, LET-Verlag, 1997.

Büschgen,H.: *Das kleine Bank-Lexikon*, Verlag Wirtschaft und Finanzen, 1997.

- Willberger,B., Tack,J.: Schnellkurs Börse, Dumont Verlag, 2002.
- Commerzbank AG: *Commerzbank AG*, 2008.
- Martin,P., Hollnagel,B.: *Die großen Spekulationen der Weltgeschichte*, Langen Müller/Herbig, 1982.
- Kostolany,A.: *Der große Kostolany*, Econ Verlag, 2002.
- Lišková,D.: *Wirtschaftsdeutsch im Bankwesen*, Sprint, Bratislava, 2004

VÝKON MENOVEJ POLITIKY A ZMENY SÚVISIACE S PRIJATÍM EURA

Katarína Michalidesová (Národná banka Slovenska)

Príspevok sa zameriava predovšetkým na stručné vysvetlenie základných súvislostí výkonu menovej politiky a rozdielov po prechode na euro.

Keďže jazykom finančného trhu je angličtina, problematika správneho prekladu vyplýva najmä z viacerých ekvivalentov jedného výrazu, pričom na výber toho správneho je vhodné poznať nielen pojmy finančných nástrojov, ale aj zaužívané frázy používané profesionálmi z branže.

Je potrebné zdôrazniť, že vzhľadom na komplexnosť a náročnosť niektorých nástrojov finančného trhu, väčšina profesionálov v každodennom živote uprednostňuje anglické termíny. Dôvodom je predovšetkým ich jednoznačnosť, čo pri nutnosti použitia opisu pri preklade do slovenského jazyka býva občas ťažké dodržať.

Na vysvetlenie výkonu menovej politiky sa zameriame na:

- Výkon v podmienkach slovenskej koruny
- Harmonizáciu postupov a prípravu prechodu na euro
- Výkon v podmienkach eurozóny
- Problematiku správneho prekladu pojmov – príklady.

1. Výkon menovej politiky v podmienkach slovenskej koruny

Hlavným cieľom Národnej banky Slovenska v podmienkach slovenskej koruny bolo udržiavanie cenovej stability. Na tento účel určovala okrem iného aj menovú politiku. Podľa základných zákonov trhu je cena výsledkom pôsobenia dopytu a ponuky, v tomto prípade dopytu po peniazoch. NBS svojimi aktivitami ovplyvňovala objem finančných zdrojov v ekonomike, čím pôsobila na cenu týchto zdrojov – úrokové sadzby.

Do roku 2000 možno výkon menovej politiky NBS charakterizovať ako kvantitatívny, pretože NBS prostredníctvom svojich operácií („Open Market Operations“ – operácie na voľnom trhu) priamo ovplyvňovala objem finančných prostriedkov v bankovom sektore buď ich dodávaním

v prípade nedostatku (refinancovanie), alebo odčerpávaním v prípade prebytku (sterilizácia).

Stav ekonomiky a správanie bankových subjektov však spôsobovali relatívne vysokú volatilitu úrokových sadzieb, preto NBS od februára 2000 prešla ku kvalitatívnemu riadeniu úrokových sadzieb (stanovovanie kľúčových úrokových sadzieb Bankovou radou NBS). Táto zmena prispela k stabilizácii trhu a zvýšeniu istoty komerčných bánk. Úroveň úrokových sadzieb sa odrážala v sadzbách tzv. BRIBORu („BRatislava InterBank Offered Rate“), ktorý bol fixovaný denne referenčnými bankami („panel banks“) a predstavoval aktuálne kotácie k 11. hodine bežného dňa.

Dlhodobu sa slovenský bankový sektor nachádzal v prebytku likvidity, ktorý bol spôsobený najmä prílevom zdrojov zo zahraničia. NBS sa preto sústreďovala na odčerpávanie prebytočných zdrojov. Pravidelne sa realizovali sterilizačné tendre (repo obchody), aukcie pokladničných poukázok NBS a O/N obchody (jednodňové obchody, používaný termín „overnight“).

2. Harmonizácia postupov a príprava prechodu na euro

Harmonizácia výkonu menovej politiky bola zameraná najmä na používané nástroje. NBS realizovala obchody formou tendrov, reverznými obchodmi, čo bolo zhodné s Európskou centrálnou bankou (ECB). Rozdiel však bol v maturite tendrov – NBS používala 2-týždňové a ECB 1-týždňové, avšak harmonogramy – oznámenie/realizácia/vysporiadanie boli totožné, s menšími časovými odchýlkami v rámci konkrétneho dňa.

Rozdielnosť operácií vyplývala z rozdielneho stavu likvidity – kým NBS zdroje odčerpávala sterilizačnými operáciami (a refinančné obchody boli skôr výnimkou), ECB manažovala likviditu eurozóny dodávaním zdrojov. Hlavným podkladom pre harmonizáciu operácií na voľnom trhu bol dokument skrátene nazývaný GENDOC („The implementation of monetary policy in the euro area: General documentation on Eurosystem monetary policy instruments and procedures“/Uskutočňovanie menovej politiky v Eurozóne: Všeobecná dokumentácia o nástrojoch a postupoch menovej politiky).

3. Výkon menovej politiky v podmienkach eurozóny

Od januára 2009, kedy Slovensko začalo používať euro ako svoju domácu menu, rozhodovanie o výkone menových operácií prešlo do kompetencie ECB. Všetky menovo-politické operácie uskutočňované NBS sú stanovené ECB, ktorá určuje aj ich podmienky.

Na národných úrovniach sú možné rozdiely len v ich technickom zabezpečení. ECB zverejňuje harmonogram operácií na celý rok vopred (dostupné aj na webovej stránke www.ecb.int).

Nástroje, ktoré môže používať, sú uvedené v GENDOC-u, pre porovnanie prekladu pripájam znenie v anglickom aj slovenskom jazyku.

Table 1 Eurosystem monetary policy operations					
Monetary policy operations	Type of transactions		Maturity	Frequency	Procedure
	Provision of liquidity	Absorption of liquidity			
Open market operations					
Main refinancing operations	Reverse transactions	–	One week	Weekly	Standard tenders
Longer-term refinancing operations	Reverse transactions	–	Three months	Monthly	Standard tenders
Fine-tuning operations	Reverse transactions Foreign exchange swaps	Reverse transactions Collection of fixed-term deposits Foreign exchange swaps	Non-standardised	Non-regular	Quick tenders Bilateral procedures
Structural operations	Reverse transactions	Issuance of debt certificates	Standardised/ non-standardised	Regular and non-regular	Standard tenders
	Outright purchases	Outright sales	–	Non regular	Bilateral procedures
Standing facilities					
Marginal lending facility	Reverse transactions	–	Overnight	Access at the discretion of counterparties	
Deposit facility	–	Deposits	Overnight	Access at the discretion of counterparties	

Zdroj: General documentation on Eurosystem monetary policy instruments and procedures, november 2008, s. 9

Tabuľka I Operácie menovej politiky Eurosystemu					
Operácie menovej politiky	Typy transakcií		Splatnosť	Frekvencia	Postup
	Dodanie likvidity	Stiahnutie likvidity			
Operácie na voľnom trhu					
Hlavné refinančné operácie	Reverzné obchody	–	Jeden týždeň	Týždenná	Štandardné tendre
Dlhodobejšie refinančné operácie	Reverzné obchody	–	Tri mesiace	Mesačná	Štandardné tendre
Dolaďovacie operácie	Reverzné obchody Devízové swapy	Reverzné obchody Príjem termínovaných vkladov Devízové swapy	Neštandardizovaná	Nepravidelná	Rýchle tendre Dvojstranné postupy
Štrukturálne operácie	Reverzné obchody	Emisia dlhových cenných papierov	Štandardizovaná/ Neštandardizovaná	Pravidelná a nepravidelná	Štandardné tendre
	Priame nákupy	Priame predaje	–	Nepravidelná	Dvojstranné postupy
Automatické operácie					
Jednodňové refinančné operácie	Reverzné obchody	–	Jednodňová	Prístup podľa uváženia zmluvnej strany	
Jednodňové sterilizačné operácie	–	Vklady	Jednodňová	Prístup podľa uváženia zmluvnej strany	

Zdroj: Všeobecná dokumentácia o nástrojoch a postupoch menovej politiky, november 2008, s. 10

ECB reagovala aj na dopad globálnej finančnej krízy na bankový sektor eurozóny. K hlavným nástrojom pridala **dodatočné operácie**:

- CHF swapy,
- operácie s USD – swapy a repo obchody,
- priamy nákup krytých dlhopisov („covered bonds“),
- dlhodobé refinančné operácie s dlhšou dobou splatnosti (štandardne 3-mesačné, pridané 6 a 12-mesačné).

Na zvýšenie istoty finančného sektora eurozóny sa štandardné operácie realizovali za fixnú sadzbu a za podmienky plného pridelenia („full allotment“).

4. Problematika správneho prekladu pojmov

V predchádzajúcom texte boli použité niektoré pojmy – originál a prislúchajúci slovenský ekvivalent zavedený do terminológie.

Ďalšie odborné výrazy používané dilermi:

- standing facility	automatické operácie
- O/N (overnight)	jednodňové peniaze
- Repo	reverzné obchody
- Fine-tuning operations	dolaďovacie operácie
- Allotment	pridelenie
- Settlement	vyrovnanie/vysporiadanie
- Covered bond	krytý dlhopis
- Maturity	splatnosť / tenor
- Open Market Operations	operácie na voľnom trhu

Ako už bolo uvedené vyššie, dileri uprednostňujú anglické termíny, ktoré sú jednoznačné a samozrejme, obchodujú nielen s domácimi, ale aj zahraničnými protistranami, kde je štandardom angličtina.

SÚČASNÁ TERMINOLÓGIA V BANKOVNÍCTVE

Milada Pauleová (Ekonomická univerzita v Bratislave)

Súčasná situácia v našom hospodárstve sa vyznačuje expanziou a značným rozmachom terciárneho sektora, teda služieb. Do tohto sektora patrí aj bankovníctvo. Spolu s poisťovníctvom, investičnou činnosťou, telekomunikáciami a informačnými technológiami zaznamenáva v službách najmarkantnejší nárast. Okrem centrálnej banky, teda Národnej banky Slovenska, zodpovednej za monetárnu politiku štátu, máme na našom pomerne malom trhu okolo dvadsať bánk, ktoré bankári nazývajú retailové. Ide o komerčné či maloobchodné banky. Ich služby delíme na korporátne a privátne bankovníctvo.

Prečo zaznamenáva bankovníctvo taký boom? Súvisí to so zmenami či meniacou sa situáciou z troch hľadísk, ktoré sú navzájom prepojené:

1. pribúdajúce bankové produkty
2. nové informačné technológie – elektronické bankovníctvo
3. členstvo v eurozóne – jednotná mena v rámci Európskej únie.

1. Pribúdajúce bankové produkty

Produkty pribúdajú vďaka konkurencii a globalizácii. Súčasná banková terminológia súvisí so zdrojmi, odkiaľ sa k nám dostáva. Avšak nie je úzko špecifická len pre oblasť bánk. Je dôležité neustále mať na pamäti, že ide o interdisciplinárnu ekonomickú oblasť, pretože banka svojimi produktmi zasahuje do investičnej terminológie, do poisťovníckej, daňovníckej, účtovníckej, burzovej, medzinárodného obchodu, do oblasti legislatívy a podobne. Banky poskytujú služby právnickým osobám – od veľkých podnikov cez malé a stredné podniky až po samostatne zárobkovo činné osoby, podnikateľov, ale aj fyzickým osobám, jednotlivcom, ktorí využívajú najčastejšie osobné sporiace účty či investujú peniaze nasporené vo fondoch. Okrem Národnej banky Slovenska, ktorá je zodpovedná za makroúroveň, teda celoštátnu menovú politiku, spomínala som komerčné banky. Tie si navzájom konkurujú a lákajú klienta na služby, ktorými sa chcú odlíšiť. V prípade NBS sa jej aktivity v niečom zmenili po našom vstupe do eurozóny, keď niektoré právomoci prevzala Európska centrálna banka.

V prípade komerčných bánk zaznamenávame rozširovanie ponúkaných produktov klientom. Bankovnícka činnosť je nielen interdisciplinárna oblasť, ale mnohé bankové produkty sú medzinárodné, a preto majú anglické názvy. Ako príklad uvediem balík služieb ponúkaných v dvoch z našich najväčších bánk. V Tatra banke sú to napríklad služby Tatra Business, Tatra Personal či TatraPay alebo služba v Slovenskej sporiteľni pri internetbankingu, elektronická platba sporopay.

1. 1 Používanie anglických termínov v slovenskej bankovej a finančnej terminológii

V slovenskej bankovej a finančnej terminológii prevláda angličtina. Spomínala som termíny retailové banky, korporátne bankovníctvo či private bankovníctvo – doslovné preklady z angličtiny, ale niektoré banky, napr. ČSOB alebo VÚB ho ponechávajú v angličtine ako private banking. Ďalej sú to internet banking, mobil banking, ePay, mailbanking, businessbanking, telefónbanking, telephonebanking (Slovenská sporiteľňa), Sporopay, e-commerce, online, image karta (v slovenčine máme pravopis imidž), shopping zona (s krátkym o; Tatrabanka), napr. vo virtuálnom obchode shopping zony v Tatra banke. Všetky pomenovania pochádzajú z angličtiny resp. zostávajú v angličtine. Anglické termíny sa medzi pracovníkmi bánk používajú celkom bežne a často ich nachádzame aj v reklamách. Tam môže bežný používateľ či potenciálny klient naraziť na jazykovú bariéru. Dovolím si tvrdiť, že anglické termíny sú bankovým slangom.

2. Nové informačné technológie

Ponuka služieb sa rozširuje aj v súvislosti s druhým bodom, ktorý som spomínala, s novými informačnými technológiami. Náš informačný vek zasiahol a stále zasahuje aj do bankovej oblasti. Opäť vďaka globalizácii, ktorú som tiež spomínala v prvom bode, rozširuje sa sektor služieb vrátane bankového na medzinárodnú až celosvetovú úroveň. Nové informačné technológie nám priniesli elektronické bankovníctvo. Do elektronického bankovníctva patrí a/ internet banking, b/ mobilbanking, c/ ePay a d/ mailbanking. Všetky tieto štyri typy u nás pomenúvame po anglicky.

- a) V internet bankingu je komunikačným prostredím klientsky softvér na internete.

- b) Mobil banking alebo GSM banking komunikuje prostredníctvom krátkych textových správ v sieti GSM cez SIM kartu.
- c) EPay je služba, keď kupujúci platí za tovar/služby pri internetovom obchode prostredníctvom internet bankingu svojej banky. Ide o rýchlu a jednoduchú operáciu.
- d) Mailbanking využíva verejnú internetovú komunikačnú sieť. Poskytuje klientovi rýchle informácie o operáciách na účte elektronickým spôsobom.

2. 1 Príklady nových termínov súvisiacich s elektronickým bankovníctvom a elektronickým obchodom

elektronická platobná karta, platobný terminál, blogger, weblog, virtuálne obchodné domy, phishing, a pod.

Keď sa pozrieme na definíciu posledného z uvedených slov:

phishing is a criminal activity of sending emails or having a website that is intended to trick someone into giving away information such as their bank account number or their computer password. This information is then used to get money or goods.

Slovenský preklad, ktorý som našla – lovenie hesiel v mori internetu – celkom stráca informáciu, že ide o nezákonnú činnosť (criminal activity).

2. 2 Príklady bežne používanej anglickej terminológie v bankovníctve

Niektoré z nich sú definíciami, niektoré prekladom, iné sú profesionálnym slangom a ďalšie sa zas v slovenčine bežne používajú v angličtine, pretože ich slovenský ekvivalent by bol opisný a dlhý.

ask predajná cena, za ktorú chce kótujúca strana predat finančný nástroj
asset majetok ako záruka splatnosti dlhov

asset backed securities investície do cenných papierov

ATM (automated teller machine) bankomat

Aussie profesionálny slang pre austrálsky dolár

baby-bonds dlhopisy s nízkou nominálnou hodnotou

BASEL I pravidlá o kapitálovej primeranosti uplatňované v bankovníctve

bid nákupný kurz

B2B, business-to-business internetová obchodná komunikácia podnikov
B2C, business-to-consumer internetový predaj produktov spotrebiteľom
blue chip spoločnosť
call opčný kupujúci
call money vklady v bankách bez výpovednej lehoty
call option právo kúpiť; nákupná/call opcia
cap kontrakt mimoburzového trhu na úrokovú mieru
cash peniaze v hotovosti, hotovosť
cash advance výber hotovosti po predložení platobnej karty v pobočkách banky
cash back spôsob získavania hotovosti platobnou kartou cez terminál/bankomat
cash flow tok hotovosti
charge karta druh úverového produktu naviazaného na platobnú kartu
clearing forma vyrovnávania vzájomných peňažných pohľadávok kompenzáciou (v slovenčine má byť prepis klíring)
collar kombinácia pozícií v zmluvách cap a floor na vytvorenie zabezpečovacieho koridoru pre želaný pohyb podkladového nástroja, napr. úrokovej miery
common share bežná akcia
controlling úlohy na zabezpečenie informovanosti jednotlivých stupňov riadenia a koordináciu podnikových činností
controlling finančného rizika
core capital ratio koeficient základného kapitálu
deadline posledný termín na realizáciu nejakej aktivity
due date zmluvou určená lehota na splnenie záväzku; dátum splatnosti
due diligence hĺbková analýza zameraná na financovanie, účtovníctvo a pod.
earning per share výnos na akciu, podiel výnosov a počtu akcií
face value nominálna hodnota bankovky alebo iného cenného tovaru uvedená na lícnej strane cenného papiera
factoring odkúpenie krátkodobej pohľadávky špecializovanou spoločnosťou
floor opčný kontrakt mimoburzového trhu na úrokovú mieru, chrániaca kupujúceho pred poklesom úrokových mier pod istú úroveň
forfaiting technika v zahraničnom obchode, keď exportér dodá tovar, importér vystaví zmenku, ktorú exportér môže predať špecializovanej banke

forfaiter špecializovaná banka pri forfaitingu
forward typ termínového kontraktu
franchising dohoda o predaji licencie
futures štandardizovaný forward na opčných a termínových burzách
goodwill dobrá povesť podniku
hedger zabezpečovateľ, ktorý sa orientuje na minimalizovanie strát spôsobených rizikom
hedging zabezpečenie – vytvorenie stavu, pri ktorom zmena v reálnej hodnote nástroja sa kompenzuje zmenou peňažných tokov derivátového kontraktu. Od toho sú odvodené:
hedgingová stratégia, hedgingové účtovníctvo, hedgingový nástroj
hedgový fond rizikový fond kolektívneho investovania pri operáciách na spotových/ termínových trhoch
home banking, homebanking bankové transakcie prostredníctvom domáceho počítača
illiquid cenný papier, ktorý sa nedá ľahko zameniť za hotovosť
imprinter mechanický snímač platobných kariet umožňujúci realizovať bezhotovostné platby
junk bond riziková obligácia
kurz ask kurz zahraničnej meny predávanej bankou
kurz bid kurz zahraničnej meny kupovanej bankou
leasing lízing, zmluvný prenájom na určitý čas
leveraged lease lízing medzi nájomcom, prenajímateľom a financujúcou firmou
market order typ príkazu na finančnom trhu
menový swap výmena jednej meny za inú
netting termín na uzavretie opačnej pozície
netto cash flow saldo bežných peňažných príjmov/výdavkov bez realizovaných investičných výdavkov
non-delivery kontrakt kontrakt, pri ktorom sa vyrovnávajú kurzové rozdiely medzi zmluvnými stranami
phone banking telefonická komunikácia medzi klientom a bankou
pool spoločný fond
prime rate najvýhodnejšia úroková sadzba komerčných bánk najlepším klientom
private banking bankovníctvo zamerané na fyzické osoby s vysokými príjmami

put option finančný kontrakt medzi dvoma stranami o práve predaja put opcie; predajná/put opcia

rating spôsob hodnotenia ekonomického postavenia a finančnej sily emitenta cenných papierov

retail banking maloobchodné bankovníctvo

sale and lease-back lízingová operácia, keď používateľ predáva lízingovej spoločnosti zariadenie s dlhou životnosťou a tá ho prenajme späť používateľovi (nájomcovi).

sales promotion podpora predaja ako marketingová činnosť

settlement risk riziko plnenia zmluvy druhou stranou

stop príkaz na finančnom trhu na obmedzenie straty

stoploss zabezpečenie proti poklesu hodnoty portfólia, keď investor predá aktívum po dosiahnutí kritickej hranice a investuje bez rizika

straddle kúpa jednej call opcie a jednej put opcie s rovnakou realizačnou cenou

strangle kúpa jednej call opcie a jednej put opcie s rozdielnymi realizačnými cenami

strap kúpa dvoch call opcií a jednej put opcie s rovnakou realizačnou cenou

strip kúpa jednej call opcie a dvoch put opcií s rovnakou realizačnou cenou

swap termínový kontrakt

swift prenos správ z oblasti medzibankového zahraničného platobného styku

tax haven daňový raj

tax loss carry forward použitie straty z podnikovej činnosti na účet daňových povinností v budúcich rokoch

tender vypísanie verejnej súťaže na obstaranie istej služby

value at risk potenciálna strata, ktorá asi nastane v presne určenom období

venture kapitál rizikový kapitál

3. Jednotná mena v rámci Európskej únie

Súčasná terminológia v bankovníctve až tak veľmi nesúvisí s prechodom na euro. Ako naša nová menová jednotka je to veľmi frekventované slovo, preto je nevyhnutné, aby sme všetkým, ktorí ho používajú, donekonečna opakovali, že je to sklonné substantívum stredného rodu podľa vzoru mesto a píše sa s malým *e*. V eurozóne máme rovnaké možnosti styku s bankovými službami ako aj mimo nej. Opäť to súvisí s globalizáciou a s elektronickými médiami.

4. Anglické skratky v slovenskej finančnej praxi

Sú frekventované najmä v medzinárodnom bankovom styku, pretože pracovníkom bánk uľahčujú dorozumievanie.

ABO (automated bank operations) automatizované bankové operácie
DCF (discounted cash flow) premenná ako základ rovnomennej metódy, ktorá chce previesť budúce peňažné toky na súčasnú hodnotu
EBIT ukazovateľ pri finančnej analýze – zisk pred zrazením a úrokmi
FRA kontrakt (forward rate agreement) dohoda o budúcej úrokovej miere
IBAN (international bank account number) medzinárodné číslo bankového účtu, ktoré sa používa v EÚ pri zahraničných transakciách
IRS kontrakt (interest rate swap) úrokový swap
PIN (Personal Identification Number) osobné identifikačné číslo
ROA (return of assets) rentabilita celkového kapitálu
VAT (value added tax) DPH

5. Jazykové chyby v slovenskej bankovej a finančnej terminológii

Najčastejšie chyby sú bohemizmy resp. nesprávne skloňovanie či rod.

nesprávne	správne
dielčí	čiastkový
dohadovanie (podmienok)	dohodovanie
dojednať	dohodnúť
doporučiť, doporučovať	odporučiť, odporúčať
internetovský	internetový
jednanie	rokovanie
jednať	konať, robiť, rokovať, diskutovať
nedobytná pohľadávka	nevymožiteľná
nemovitosť	nehnutelnosť
nula celá	nula celých...
profesný	profesijný, profesiový
rovná daň	jednotná
stret záujmov	konflikt
ujednanie	dohoda
uzáver	záver
varianta	variant
vstúpiť do platnosti	nadobudnúť platnosť

výlohy	výdavky
zabaviť, zabavenie	zhabať, skonfiškovať, zhabanie (majetku)
zadĺženosť	zadĺženosť
zložitý úrok	zložený
zmenka na videnu	vistazmenka
zmenočný	zmenkový

5.1 Falošní priatelia pri preklade finančnej terminológie z angličtiny

Ich používanie nesúvisí len s písanou podobou slov, ale aj s nepochopením textu.

nesprávne	správne
aktuálny (actual)	skutočný
bilión (billion)	miliarda
komisia (commission)	provízia (aj: komisia)
maturita (maturity)	splatnosť
prémia (premium)	poistná splátka
provízia (provision)	obstarávanie, poskytovanie, dodávanie

6. Záver

Na záver chcem konštatovať, že používanie anglickej terminológie či v pôvodnej alebo ortograficky upravenej slovenskej podobe nie je chyba. Je prirodzeným dôsledkom globalizácie, prispieva k zjednodušenej komunikácii na medzinárodnom trhu a je ovplyvnené aj anglickou odbornou literatúrou, pretože anglický jazyk je celosvetovo lingua franca. Na druhej strane však používať anglicizmy za každú cenu, nadužívať ich či preháňať ich používanie, a predovšetkým tam, kde máme slovenské termíny, nie je správna cesta. K jazykovej kultúre môžeme svojou prácou prispieť aj my, prekladatelia, a takýmto spôsobom ju propagovať.

Literatúra

Chovancová Božena a kol.: *Finančný trh*. Iura Edition, 2006.

Jankovská, Anežka a kol.: *Medzinárodné financie*. Iura Edition, 2003.

Kotulič., R. – Király, P. – Rajčániová, M.: *Finančná analýza podniku*. Iura Edition, 2007.

Polednáková, A. – Bikár, M. – Kmeľko, M.: *Medzinárodný finančný manažment*. Iura Edition, 2006.

www.financnik.sk

www.otpbank.sk

DE EURO – O EURE ALEBO POHĽAD NA EURO V RÔZNYCH JAZYKOCH

Gabriel Schlosser (Národná banka Slovenska)

Predkladaný text obsahuje niekoľko základných informácií o používaní názvov „euro“ a „cent“ vo viacerých jazykoch Európy aj mimo nej a porovnáva niektoré gramatické pravidlá uvedených jazykov pri používaní týchto názvov. Poukazuje na niektoré výnimky z gramatických pravidiel niektorých jazykov, ako aj nesprávne používanie názvu „euro“ v slovenskom jazyku.

Trochu histórie

Jednou črtou zjednocovania Európy je aj používanie spoločnej meny – „eura“ – štátmi tzv. „eurozóny“, tými štátmi, ktoré sa rozhodli zaviesť spoločnú menu a vzdať sa svojej národnej meny. Ide o rôzne štáty s rôznymi jazykmi, preto aj pri používaní týchto názvov zaviedla Rada Európy isté pravidlá. Žiaľ, nie vždy v súlade s gramatickými pravidlami konkrétneho jazyka. Opäť sa potvrdilo, že byrokrat (v tom najhoršom význame slova) vyhral nad zdravým rozumom (v tomto prípade gramatikou živého jazyka, a tým aj vôľou miliónov ľudí).

Názov spoločnej meny – euro – bol schválený Radou Európy na jej zasadnutí v Madride 15. – 16. decembra 1995. Do užšieho výberu sa dostalo viac návrhov: crown, ecu, euro, euro-franc, euro-mark, florin, franc, guilder, schilling. Do záverečného rozhodovania boli vybrané dva názvy: ecu a euro. Názov euro bol schválený pre svoju blízkosť s Európou, vyslovuje sa viac-menej rovnako v európskych jazykoch. Ostatné názvy boli zamietnuté preto, lebo každý z nich sa dal spojiť s konkrétnym európskym štátom (euro-mark, franc, schilling, guilder) alebo názvom kedysi existujúceho platidla – mince (ecu, crown).

Vyššie spomínané rozhodnutie Rady Európy „Council Regulation (EC) No 1103/97 of 17 June 1997 on certain provisions relating to the introduction of the euro (Official Journal L 162, 19/06/1997 P. 0001 – 0003)“ v príslušnom článku znie:

„(2) Whereas, at the meeting of the European Council in Madrid, the decision was taken that the term “ECU” used by the Treaty to refer to the European currency unit is a generic term; whereas the Governments of the fifteen Member States have achieved the common agreement that this decision is the agreed and definitive interpretation of the relevant Treaty provisions; whereas the name given to the European currency shall be the “euro”; whereas the euro as the currency of the participating Member States will be divided into one hundred sub-units with the name “cent”; whereas the European Council furthermore considered that the name of the single currency must be the same in all the official languages of the European Union, taking into account the existence of different alphabets;

...

This Regulation shall be binding in its entirety and directly applicable in all Member States.“

S výslovnosťou slov euro a cent sa spája niekoľko jazykových problémov vo viacerých členských štátoch Európskej únie. Ide najmä o skloňovanie a množné číslo.

Oficiálne uznesenie je jednoznačné: „Komunitárne právo vyžaduje jednotné písanie slova euro v nominatíve jednotného čísla vo všetkých ustanoveniach komunitárneho práva i ustanoveniach národných právnych noriem, berúc do úvahy existenciu rozličných abecied“, taktiež „názov meny (euro) sa hláskuje rovnako vo všetkých jazykových mutáciách“. Okrem toho sú všetky súčasné a budúce členské štáty eurozóny povinné „dodržiavať tieto princípy a usmernenia“ a „zavádzať také opatrenia, ktoré sú nevyhnutné na ich implementáciu“.

V iných dokumentoch – okrem právnych textov EÚ – vrátane národnej legislatívy sa pripúšťajú rôzne tvary v súlade s gramatikou národného jazyka.

Tu je zdroj problémov a mnohé štáty ako Írsko, Maďarsko, Lotyšsko, Bulharsko viedli tvrdé rokovania s Európskou komisiou. Pravdou je, že nie všetkým štátom sa podarilo presadiť používanie názvu „euro“ v súlade s gramatickými pravidlami konkrétneho štátu.

V súčasnosti platí nasledujúce: písomná podoba vyobrazená na bankovkách je EURO v latinke a ΕΥΡΩ v gréckej abecede – (euro v latinskej abecede, ευρώ v gréckej abecede, евро v cyrilike).

Podobne ako názov meny „euro“ aj názov jej jednotiek „cent“ sa má v jednotnej podobe používať v národnej legislatíve členských štátov, a to aj v singulári a aj v pluráli. Výnimkou je Grécko, ktoré používa názvy „λεπτό, λεπτά“ na národnej strane eurových minci.

Ako to je v slovenskom jazyku – alebo ako by to malo byť?

Slovo euro je podstatné meno stredného rodu zakončené samohláskou „o“, preto ho skloňujeme podľa vzoru „mesto“.

	singulár	plurál
nominatív	<i>euro</i>	<i>eurá</i>
genitív	<i>aura</i>	<i>eur</i>
datív	<i>uru</i>	<i>urám</i>
akuzatív	<i>euro</i>	<i>eurá</i>
lokál	<i>eure</i>	<i>urách</i>
inštrumentál	<i>eurom</i>	<i>urami</i>

Slovo cent je podstatné meno mužského rodu a skloňujeme ho podľa vzoru „dub“.

	singulár	plurál
nominatív	<i>cent</i>	<i>centy</i>
genitív	<i>centa</i>	<i>centov</i>
datív	<i>centu</i>	<i>centom</i>
akuzatív	<i>cent</i>	<i>centy</i>
lokál	<i>cente</i>	<i>centoch</i>
inštrumentál	<i>centom</i>	<i>centmi</i>

Ale – ruku na srdce – je to tak aj v skutočnom živote? Započúvajte sa do hovoreného prejavu v TV, v rozhlase a inde. Žiaľ, na verejnosti veľmi často počujeme nesprávne – neslovenské používanie názvov „euro“ a „cent“. A čo je horšie, platí to aj pre písomný prejav – a musím priznať, že niekedy je práve pod lampou najväčšia tma – ani Národná banka Slovenska nie vždy správne používa tieto názvy.

Je to skutočne iba nevedomosť či lenivosť alebo nebudaj až hlúposť a ignorancia?

V stručnom prehľade používania názvu „euro“ a „cent“ sa venujme trom skupinám:

1. štáty EÚ – eurozóna: (16) – Belgicko, Cyprus, Fínsko, Francúzsko, Grécko, Holandsko, Írsko, Luxembursko, Malta, Nemecko, Portugalsko, Rakúsko, Slovensko, Slovinsko, Španielsko, Taliansko + (Andorra, Monako, San Marino, Vatikán).
2. štáty EÚ – mimo eurozónu: (11) – Bulharsko, Česko, Dánsko, Estónsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Poľsko, Rumunsko, Švédsko, Veľká Británia
3. z oficiálnych jazykov EÚ sa venujeme iba 22: anglický, bulharský, český, dánsky, estónsky, fínsky, francúzsky, holandský, litovský, lotyšský, maďarský, maltský, nemecký, poľský, portugalský, rumunský, slovenský, slovinský, španielsky, švédsky, taliansky.

Bulharsko

V hovorovej bulharčine sa euro nazýva евро (z bulharského Европа), existujú aj ďalšie podoby – евра, еврота.

Cent sa píše a vyslovuje цент. Používajú sa aj tvary: евроцент, евроцентове, 2 евроцента. Slovo стотинки, (стотинка), diel bulharského leva, pravdepodobne prejde do hovorového jazyka ako názov pre cent.

ECB a EK trvali na tom, aby Bulharsko zmenilo názov meny z EBPO na EYPO poukazovaním na štandardnú výslovnosť názvu v celej EÚ. Bulhari chceli využiť princípy bulharského jazyka v cyrilike. V roku 2007 sa na stretnutí EÚ v Lisabone schválilo, že Bulharsko môže používať v cyrilike názov евро vo všetkých oficiálnych dokumentoch EÚ.

Cyprus – Grécko

Gréčtina používa názov meny ευρώ (evró).

Na konci slova sa píše omega, a nie omikron, s cieľom poukázať na spoločný koreň slova so slovom Ευρώπη (Europe) – v ktorom sa tiež nachádza písmeno omega.

Existuje aj vtipné množné číslo Ευρά (Evrá), hoci oficiálny názov meny je nesklonný.

Cent sa nazýva λεπτό, λεπτά (leptó, leptá), podľa názvu drobných starovekých a moderných gréckych mincí. Ironické pomenovanie je grécke slovo ευρώπουλα (drobné eurá).

Na Cypre je názov cent rovnaký v jednotnom aj množnom čísle.

Česko

V češtine sa píše euro a cent. Písomná forma názvu meny sa teda odlišuje od písomnej formy názvu kontinentu Európa (Evropa); okrem toho sa predpona „euro-“ začala štandardne používať pre všetky záležitosti spojené s EÚ (Evropská unie).

V češtine je slovo euro stredného rodu, skloňuje sa podľa vzoru mesto a tak, ako väčšina podstatných mien, mení tvar plurálu po číslovkách, a to (v základnom tvare) takto: 2 – 4: eura / centy, 5 a viac: eur / centů.

V hovorovej reči sa niekedy namiesto týchto správnych tvarov používa nevyskloňovaná podoba euro pre akúkoľvek hodnotu.

Cent je slovo mužského rodu a skloňuje sa podľa vzoru hrad.

Dánsko

Názov euro sa v roku 2002 dostalo do Retskrivningsordbogen, podľa dánskej legislatívy je to oficiálny zdroj dánčiny.

Existujú dve množné čísla euro (ak ide vyjadrenie množstva) a euroer (ak sa hovorí o minciach).

V slovníku sú uvedené aj dva názvy cent a eurocent, s rovnakým jednotným a množným číslom.

Fínsko

Fínska výslovnosť názvu meny je [euro]. Názov sentti sa používa pre cent. (Fínske slová nemôžu končiť spoluhláskou „-nt“, preto sa pridáva samohláska „i“).

Fínske slová nemajú nepravidelné skloňovanie – platí to aj pre euro a sentti.

S číslovkami sa používajú názvy v jednotnom čísle euroa a senttiä – napr. 10 euroa. Množné číslo (napr. „kymmenet eurot „desať eur“) existuje, ale nepoužíva sa s číslovkou v jednotnom čísle (napr. „kymmenen euroa „desať eur“).

Sentti je trochu problematické slovo, lebo jeho základný význam je „centimeter“.

Preto bola navrhnutá oficiálna skratka pre sentti – snt, hoci bežne sa v obchodoch používa desatinná čiarka (napr. 0,35 €).

Francúzsko – Belgicko – Luxembursko

Oficiálne francúzske množné číslo eura je „euros“.

Hoci sú názvy cent/cents oficiálne, Francúzi a Valóni stále používajú tradičný názov centime/centimes aby nedošlo k zámene s francúzskym slovom „cent“ = sto. (rozhodla o tom Académie Française).

Holandsko

V holandčine sa používajú jednotky množstva iba v jednotnom čísle.

Preto hovoria „5 euro“ (tak ako hovorili „11 gulden“ alebo „200 frank“).

Množné číslo eura je „euroś“, ale používa sa iba v spojení s konkrétnymi mincami.

Írsko – Veľká Británia

Oficiálne pravidlá, ktoré sa dodržiavajú v legislatíve EÚ v angličtine, predpisujú použitie slov euro a cent pre jednotné aj množné číslo.

Tento postup pochádza zo snahy zabezpečiť to, aby eurové bankovky neboli preplnené dlhým radom plurálov v jednotlivých jazykoch.

Plurál bez použitia prípony -s zostal zachovaný aj v legislatíve EÚ, Európska komisia preto rozhodla ponechať takéto množné číslo v anglickej verzii legislatívy, zatiaľ čo ostatným členským štátom umožnila používať gramaticky správne podoby plurálu.

Litva

Litovské slová pre euro a cent sú euras a centas (v hovorovej reči aj eurocentas, pretože súčasná mena Litas sa delí na centy). Množné číslo má tvar eurai a centai (eurocentai).

Lotyšsko

V lotyšskom jazyku existujú dva spôsoby písania a výslovnosti eura: eiro (podobný koreň ako Eiropa) – jazykoví puristi uprednostňujú slovo eira – v súlade s lotyšskou gramatikou.

Eirai znamená euro, eirās znamená eurá.

Názov eiro však občas vedie k rôznym zvláštnostiam. Fráza „samainīt eiro“ sa dá preložiť viacerými spôsobmi: vymeniť za eurá, zameniť eurá (za inú menu), vymeniť jedno euro.

Oficiálne používanie názvu eira potvrdila aj Lotyšská akadémia vied.

Maďarsko

V maďarčine sa používajú názvy euró a cent.

V maďarčine sa nepoužíva množné číslo za číslovkou, ale používajú sa názvy euróval, euróért, euróból, atď.

Malta

Euro sa píše (a vyslovuje) ako ewro (v každom maltskom nie právnom texte), množné číslo sa nepoužíva (ide o slovo v mužskom rode).

Cent je známy ako čentežmu, v množnom čísle čentežmi.

Nemecko – Rakúsko

Základný tvar v nemčine sa píše Euro a Cent (veľkými písmenami). Rovnaký tvar sa (podobne ako v prípade iných merných jednotiek stredného a mužského rodu – napr. Meter, Dollar) používa v celom singulari aj pluráli s týmito výnimkami:

- genitív singularu znie Euros alebo Euro
- ak sa myslia jednotlivé bankovky a mince, plurál znie vždy Euros (teda 10 Euro je menová hodnota, 10 Euros je desať mincí)

Slovo Euro sa vyslovuje (v slovenskom prepise) [ojro], slovo cent [sent] (ako v angličtine) alebo [cent] (ako v slovenčine). Väčšina ľudí používa výslovnosť [sent] (podľa amerického dolára).

Prevzaté slová so začiatočným C sa často vyslovujú rôznym spôsobom: [s] Centime, [tʃ] Cello, [ts] Celsius, [k] in Café.

Preto sa často vyslovujú foneticky – Kaffee, Kadmium, Zentimeter.

Poľsko

V poľštine sa píše euro rovnako v jednotnom aj množnom čísle a vyslovuje sa [ɛw.rɔ].

Slovo cent má aj množné číslo – eurocent (eurotsɛnt) v jednotnom čísle a eurocenty (eurotsɛn.tɨ) alebo eurocentów (/eurotsɛn.tuf/) v množnom čísle.

Portugalsko

Oficiálne množné číslo je v súlade s portugalskou gramatikou – euros.

Namiesto cent/cents sa často používajú – a oficiálne akceptujú – názvy cêntimo/cêntimos.

Štandardná výslovnosť názvu „euro“ je [euró] napriek tomu, že v portugalcine sa koncové „o“ vyslovuje ako „u“.

Rumunsko

Používajú sa názvy euro a cent (množné číslo cenți).

Oficiálne množné čísla eura je euro.

Slovinsko

V slovinčine sa euro a cent nazývajú evro a cent, podoba slov s číslovkou dva je 2 evra/centa a podoba ostatného množného čísla je 3 evri/centi a 5 evrov/centov.

Evro sa píše s v namiesto u, pretože je odvodené od slova Evropa (Európa), ktoré sa tiež píše s „v“.

V legislatívnych textoch sa však slovo evro nahrádza slovom euro vo všetkých pádoch, čo vyplýva z dohody uzatvorenej medzi Slovinskom a Európskou úniou.

Španielsko

V španielčine a katalánčine sa používa prirodzené množné číslo – euros. Slovo cent sa v španielčine nahrádza slovom cêntimo, v katalánčine cêntim/cêntims.

Výslovnosť je [ɛuru] vo východných dialektoch a [euro] v západných dialektoch.

V Galícii sa používa aj názov ouro, čo znamená zlato.

Švédsko

Euro sa píše a vyslovuje euro a cent – cent v jednotnom aj množnom čísle.

Taliano

V taliančine sú slová euro a cent oficiálne bez zmeny (bez akejkoľvek prípony).

Ak by sa mali striktne dodržiavať pravidlá talianskej gramatiky, tak množné číslo by malo byť „euri“, toto slovo sa však považuje za nespisovné. V hovorenom (nie písomnom) prejave sa občas vyskytuje.

Slovo cent sa prakticky všade nahrádza slovom centesimo (znamená to stotinu), v množnom čísle centesimi. Slová cent alebo eurocent sa nepoužívajú.

Chorvátsko

V chorvátčine sa používajú názvy euro a cent.

Množné číslo je euri, ale s číslami sa používa tvar eura – 27 eura.

Cent má množné číslo centi alebo centa.

Napr. 4 centa, 7 centi, 10 centi, 12 centi, 22 centa, 27 centi.

Esperanto

V jazyku esperanto sa používa názov eŭro, podobný názvu kontinentu Eŭropo.

Cent sa píše cendo.

Množné číslo je eŭroj a cendoj.

Island

V islandskom jazyku sa euro nazýva evra – slevo ženského rodu odvodené od názvu kontinentu Evrópa. (Druhý jazyk, ktorý ma názov euro ženského rodu, je faerský).

Cent sa nazýva sent.

V množnom čísle sa používa tvary napr. 20 cents alebo 0,20 evrur.

Nórsko

Nórsky jazyk má dva základné dialekty: Nynorsk a Bokmål.

Prípoma množného čísla je rôzna: -ar v Nynorsk a -er v Bokmål.

Pretože euro je cudzie slovo, boli prijaté nasledujúce pravidlá:

- v Nynorsk: ein euro – euroen – euro – euroane
- in Bokmål: en euro – euroen – euro – euroene

Pre cent je to podobné:

- v Nynorsk: ein cent – centen – cent – centane
- in Bokmål: en cent – centen – cent – centene

Rusko

V ruštine, podobne ako v bulharčine, sa euro píše *евро* v jednotnom aj množnom čísle.

Cent má jednotné aj množné číslo – *цент* a *центы*.

Medzi slangové výrazy sa zaraďuje slovo *евры*.

Srbsko

V Srbsku sa používajú dve abecedy: cyrilika a latinka.

Preto existujú dva tvary názvov:

- euro – dva tvary *евро* a *евро* (množné číslo *евра/евра*)
- *цент/cent* (množné číslo *центи/centi*).

Евро sa vyslovuje s *v*, a nie *u*, podobne ako *Европа/Европа*.

Ukrajina

V štandardnej spisovnej ukrajinčine sa slovo euro píše *євро* (vyslovuje *yevro*).

Jednotné aj množné číslo majú rovnaký tvar.

Cent sa píše *цент* (*tsent*) v jednotnom čísle, *центи* (*tsenty*) v množnom čísle.

Pri číslach sa používajú rôzne tvary:

- *цент* pre 1 cent – 51 *цент* ale 11 *центів*
- *центи* pre 2 až 4 centy – 54 *центи* ale 12 *центів*
- *центів* pre osattné hodnoty – 88 *центів*.

Občas sa používa ja termín *євроцент* (*yevrocent*).

Trochu exotiky

Na internete sa mi podarilo nájsť podstatné meno „euro“ a prídavné meno „eurový“ v niekoľkých, pre nás exotických jazykoch.

jazyk	podstatné meno	prídavné meno
	euro	eurový
jednoduchá čínština	中文 (简体)	欧洲货币的, 欧洲货币
tradičná čínština	中文 (繁體)	歐洲貨幣的
kórejčina	한국어	일반적인 큰 캥거루
japončina	日本語	ヨーロッパの
hebrejčina	תירבע	קדמא ורוגנק

Pokus o vysvetlenie vzniku názvu „eurobankovka“

Myslím si, že názov eurobankovka alebo eurominca nie je celkom správny. Veď nikdy sme nehovorili „korunabankovka“ „korunaminca“ a nepoužívajú sa ani umelé názvy „dolárbankovka“ či „librabankovka“.

Ako vzniklo toto zložené slovo?

Všimnime si názov jedného rozhodnutia Európskej centrálnej banky v rôznych jazykových mutáciách

angličtina – DECISION OF THE EUROPEAN CENTRAL BANK of 20 March 2003 on the denominations, specifications, reproduction, exchange and withdrawal of euro banknotes

bulharčina – РЕШЕНИЕ НА ЕВРОПЕЙСКАТА ЦЕНТРАЛНА БАНКА от 20 март 2003 година относно купюрите, спецификациите, възпроизвеждането, замяната и изтеглянето от обращение на еуробанкноти

čeština – ROZHODNUTÍ EVROPSKÉ CENTRÁLNÍ BANKY ze dne 20. března 2003 o nominálních hodnotách, specifikacích, reprodukci, výměně a stahování eurobankovek

dánčina – DEN EUROPÆISKE CENTRALBANKS BESLUTNING af 20. marts 2003 om pålydende værdi, specifikationer, gengivelse, ombytning og inddragelse af eurosedler

estónčina – EUROOPA KESKPANGA OTSUS, 20. märts 2003, euro pangatähtede nimiväärtuste, iseloomulike tunnuste, reprodutseerimise, vahetamise ja ringlusest kõrvaldamise kohta

fínčina – EUROOPAN KESKUSPANKIN PÄÄTÖS, tehty 20 päivänä maaliskuuta 2003, euroseteleiden nimellisarvoista, selitelmistä, vaihtamisesta, käytöstä poistamisesta ja seteliiheen jäljentämisestä

francúzština – DÉCISION DE LA BANQUE CENTRALE EUROPÉENNE du 20 mars 2003 concernant les valeurs unitaires, les spécifications, la reproduction, l'échange et le retrait des billets en euros

gréčtina – ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ της 20ής Μαρτίου 2003 σχετικά με τις ονομαστικές αξίες, τις προδιαγραφές, την αναπαραγωγή, την ανταλλαγή και την από-συρση των τραπεζογραμματίων ευρώ

- holandčina – BESLUIT VAN DE EUROPESE CENTRALE BANK van 20 maart 2003 betreffende de denominaties, specificaties, reproductie, vervanging en het uit circulatie nemen van eurobankbiljetten
- litovčina – EUROPOS CENTRINIO BANKO SPRENDIMAS 2003 m. kovo 20 d. dėl euro banknotų nominalų, specifikacijų, atkūrimo, keitimo ir išėmimo iš apyvartos
- lotyština – EIROPAS CENTRĀLĀS BANKAS LĒMUMS (2003. gada 20. marts), par euro banknošu nominālvērtībām, parametriem, atveidošanu, apmaiņu un izņemšanu no apgrozības
- maďarčina – AZ EURÓPAI KÖZPONTI BANK HATÁROZATA (2003. március 20.) az euro-bankjegyek címleteiről, technikai jellemzőiről, utánzatai készítéséről, cseréjéről és bevonásáról
- maltčina – ID-DECIZJONI TAL-BANK CENTRALI EWROPEW ta' l-20 ta' Marzu, 2003 dwar id-denominazzjonijiet, l-ispecifikazzjonijiet, ir-riproduzzjoni, il-bdil u l-irtirar tal-karti tal-flus ewro
- nemčina – EUROPÄISCHE ZENTRALBANK BESCHLUSS DER EUROPÄISCHEN ZENTRALBANK vom 20. März 2003 über die Stückelung, Merkmale und Reproduktion sowie den Umtausch und Einzug von Euro-Banknoten
- poľština – DECYZJA EUROPEJSKIEGO BANKU CENTRALNEGO z dnia 20 marca 2003 r. w sprawie nominalów, parametrów, reprodukcji, wymiany i wycofania banknotów euro
- portugalčina – DECISÃO DO BANCO CENTRAL EUROPEU de 20 de Março de 2003 relativa às denominações, especificações, reprodução, troca e retirada de circulação de notas de euro
- rumunčina – DECIZIA BĂNCII CENTRALE EUROPENE din 20 martie 2003 privind valorile nominale, specificațiile, reproducerea, schimbul și retragerea bancnotelor euro
- slovenčina – ROZHODNUTIE EURÓPSKEJ CENTRÁLNEJ BANKY z 20. marca 2003 o nominálnych hodnotách, špecifikáciách, reprodukcii, výmene a sťahovaní eurobankoviek z obehu
- slovinčina – SKLEP EVROPSKE CENTRALNE BANKE z dne 20. marca 2003 o apoenih, specifikacijah, reprodukciji, zamenjavi in jemanju eurobankovcev iz obtoka

španielčina – DECISIÓN DEL BANCO CENTRAL EUROPEO de 20 de marzo de 2003 sobre las denominaciones, especificaciones, reproducción, canje y retirada de los billetes de banco denominados en euros

švédčina – EUROPEISKA CENTRALBANKENS BESLUT av den 20 mars 2003 om valörer, tekniska specifikationer, reproducering, inlösen och indragning avseende eurosedlar

taliančina – DECISIONE DELLA BANCA CENTRALE EUROPEA del 20 marzo 2003 relativa a tagli, specifiche, riproduzione, sostituzione e ritiro delle banconote in euro

Ang	euro banknotes
Bul	евробанкноти
Čes	eurobankovek
Dán	eurosedler
Est	euro pangatähtede
Fin	euroseteleiden
Fra	billets en euros
Gre	τραπεζογραμματίων ευρώ
Hol	eurobankbiljetten
Lit	euro banknotų
Lot	euro banknošu
Mad'	euro-bankjegyek
Mal	talflus ewro
Nem	Euro-Banknoten
Pol	banknotów euro
Por	notas de euro
Rum	bancnotelor euro
Slovi	eurobankovcev
Špa	billetes de banco denominados en euros
Švé	eurosedlar
Tal	delle banconote in euro

Z tejto tabuľky je jasné, kde vzniklo, nie správne, slovo „eurobankovka“ alebo „eurominca“. Ide o vplyv češtiny.

Euro a slang

Každý jazyk je živý „organizmus“ a ľudia s väčšou či menšou fantáziou ho obohacujú o charakteristické, často veľmi zvukomalebné alebo vtipné slová, charakteristické pre každodenný život. Nevyhlo sa tomu ani euro. Pre spštenie uvádzam niekoľko slangových výrazov, ktoré sa používajú v niektorých európskych jazykoch.

Belgicko – Flámi prezývajú drobné 1, 2 a 5 eurové mince „koper“ (holandské slovo pre meď) s negativizujúcim významom – niečo skoro bezcenné, malé.

Fínsko – centy sa často nazývajú penni (1/100 fínskej marky). Euro sa prezýva aj eki, eero, alebo erkki. Iný slangový výraz je jörö – meno rozprávkového trpaslíka a je veľmi podobné anglickej výslovnosti slova „euro“.

Francúzsko – v hovorovej reči sa centy nazývajú centimes (diel francúzskeho franku), aby nedochádzalo k zámene s francúzskym slovom „cent“, znamenajúcim sto.

Grécko – s istou dávkou humoru sa euro prezýva ευρώ (v množnom čísle) – (pôvod je v slove *το ευρώ – neexistujúci).

Holandsko – pre blízkosť hodnoty mnohí prezývajú euro slovom „knaak“ (minca rijksdaalder = 2 ½ gulden). Mnohí používajú iné množné číslo – euri (namiesto euros), podobne ako v Nemecku a Rakúsku používané slovo „Teuro“ sa v Holandsku používa slovo „pleuro“ (od pleur op!). V hovorovej reči sa používajú prezývky platné pre bývalé guldeny: stuiver = 5 centov, dubbeltje (double stuiver) = 10 centov, zriedkavejšie meijer alebo snip pre 100 eurovú bankovku (pôvodne 100 guldenovú bankovku z 80 – 90 rokov 20. storočia).

Írsko – V hovorovej reči sa prevzali názvy používané pre írsku libru: fiver – 5 eurová bankovka, tenner – 10 eurová bankovka. Jeden z navrhovaných slangových výrazov bolo slovo yo-yo, ale neujalo sa.

Nemecko – Rakúsko – asi najznámejšie slovo je Teuro (pôvod v slove „teuer“ – drahý). Dôvod je zdraženie mnohých tovarov – najmä v reštauráciách a potravinárskych obchodoch napr. pivo stálo 2 DEM a jeho cena sa zmenila na 2 EUR. Časť mládeže používa slangový názov Euronen pre množné číslo – pôvod slova je v internetovej Star Trek paródii, v ktorej sa

objavila vesmírna rasa Euróni (Euronen po nemecky). Veľmi zriedkavo sa používa slovo Eumeln (iba pre množné číslo) – ide o dosť typickú nemeckú a rakúsku koncovku, ktorá dáva istým slovám voľnejší alebo priateľskejší podtón.

Portugalsko – starší ľudia majú istý problém s výslovnosťou [euro] a tak hovoria ouro (zlato) alebo oiro (výslovnosť slova zlato na juhu). 5 eurová bankovka sa nazýva conto de reis alebo iba conto (približná hodnota 4.98798€ = 1 conto = 1 milión portugalských reais – portugalská menová jednotka do roku 1911). 10 eurová bankovka sa nazýva dois contos, 20 eurová bankovka sa nazýva quatro contos, atď.

Španielsko – v niektorých oblastiach sa euro nazýva lero (opäť webtoon paródia – Pán prsteňov – El Señor de los Lerus), prsteň (leru) mal tvar poškodenej eurovej mince. Ďalšie slangové výrazy sú ebro, lauro alebo pavo. 500 eurová bankovka sa občas prezýva Bin Ladin („pretože všetci vedia, že existuje, ale nik ho nevidel“). Cent sa zriedkavo prezýva centauro (od slova centaur), častejší je názov centimo (minca céntimo de peseta z prvej polovice XX. storočia) alebo centavos. V roku 2002 bolo časté pomenovanie neuro – vzhľadom na dosť ťažký prepočet španielskej pesety na euro (1 EUR = 166,3860 ESP).

Taliano – euri – pre množné číslo, centy sa zvyčajne nazývajú centesimi.

Literatúra

1. European Commission. „The euro: The euro ‘rules’“. http://ec.europa.eu/economy_finance/the_euro/notes_coins8958_en.htm.
2. English Style Guide: A handbook for authors and translators in the European Commission (Fifth edition (revised) ed.). European Commission Directorate-General for Translation. May 2008. http://ec.europa.eu/translation/writing/style_guides/english/style_guide_en.pdf
3. European Central Bank (2005-12-13). „Opinion of the European Central Bank of 1 December 2005 on a proposal for a Council Regulation amending Regulation (EC) No 974/98 on the introduction of the euro (CON/2005/51)“. Official Journal of the European Union. http://www.ecb.int/ecb/legal/pdf/c_31620051213en00250032.pdf.

4. European Commission. „Spelling of the words “euro” and “cent” in official community languages as used in community legislative acts“ (pdf). http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication6336_en.pdf.

PREKLAD MATERIÁLOV ECB V SÚVISLOSTI S PRECHODOM NA EURO

Milan Vetrák¹ (Európska centrálna banka)

1. Úvod

Prechod na euro neobišiel ani tak významnú oblasť, akou je preklad súvisiacich právnych textov a terminologické otázky s tým spojené. Výsledkom akýchkoľvek snáh v tejto oblasti by mal byť jednoznačný, stabilný a konzistentný právny text v zdrojovom jazyku, ktorý slúži ako bezproblémový referenčný dokument nielen pre prekladateľov a právnikov-lingvistov pri preklade do iných úradných jazykov² Európskej únie (ďalej len „EÚ“) a pri následnej právnej a terminologickej revízii prekladu, ale tiež v praxi pre všetkých jeho adresátov, a to najmä tých, ktorí sú do prípravy a procesu zavedenia eura priamo, či nepriamo zapojení.

Keďže do procesu zavedenia eura je zapojených množstvo verejných i súkromných subjektov, a neraz aj jednotlivcov, cieľom tohto príspevku nie je poskytnúť komplexný prehľad o preklade materiálov v rámci uvedeného procesu, a to dokonca ani v samotnej Európskej centrálnej banke (ďalej len „ECB“), kde majú preklad dokumentov v náplni práce dve samostatné a v princípe od seba oddelené sekcie³. Naopak, príspevok je snahou načrtnúť prácu právnikov-lingvistov ECB a uviesť niekoľko špecifických prípadov v oblasti terminológie, s ktorými sa autor stretol práve v období zavádzania eura na Slovensku ako spravodajca ECB pre túto krajinu, a ktorých riešenie by mohlo pomôcť všetkým, ktorí sa pri preklade

¹ Autor článku v čase prezentácie tohto článku na odbornom seminári „Terminológia bankovníctva a finančníctva v súvislosti s prechodom na euro“, ktorý sa konal v Budmericiach 6. a 7. novembra 2009 a bol organizovaný Slovenskou spoločnosťou prekladateľov odbornej literatúry, pracoval pre Právne služby Európskej centrálnej banky ako spravodajca pre Slovensko a právnik-lingvista. Niektoré informácie uvedené v tomto príspevku vychádzajú z podkladov, ktoré pripravil Ch. Hagon, vedúci oddelenia právnikov-lingvistov v ECB (zároveň v pozícii anglického editora). Názory a stanoviská, ktoré sú vyjadrené v tomto článku, sú výlučne osobnými názormi autora a nemusia byť totožné s názormi Európskej centrálnej banky.

² EÚ má v súčasnosti 23 úradných jazykov s určitými výnimkami v prípade írskoho jazyka.

³ Ide o právne služby (generálne riaditeľstvo), odbor právnikov-lingvistov a generálne riaditeľstvo – sekretariát a jazykové služby, odbor jazykových služieb.

v budúcnosti stretnú s rovnakými, či porovnateľnými terminologickými prípadmi. V tejto súvislosti je rovnako potrebné uviesť, že prechod na euro sa v prípade každej dotknutej krajiny vyznačuje vlastnými špecifikami, a to aj pri preklade dokumentov, a preto opísané skúsenosti a zaužívané riešenia nemožno automaticky vzťahovať na všetky členské štáty EÚ, a to ani z pohľadu praxe ECB.

2. Právnicki-lingvisti v ECB a ich spolupráca s inými subjektmi na prekladoch

Podobne ako v iných inštitúciách EÚ, aj v ECB bol v júni 1999 zriadený odbor právnikov-lingvistov. Na základe organizačných zmien v ECB bol v júli 2006 tento odbor plne integrovaný do právnych služieb (generálne riaditeľstvo) a zároveň bola upravená pracovná náplň, keď sa právnicki-lingvisti stali súčasne aj spravodajcami pre vlastnú krajinu a boli podriadení tzv. maticovému manažmentu⁴. V tomto ohľade treba priznať, že pomenovanie právnikov-lingvistov nemusí vždy plne korešpondovať so získaným vzdelaním, oveľa problematickejšia situácia je však v prípade lingvistov inštitúcií EÚ⁵.

Zásadným rozdielom medzi ECB a inými inštitúciami EÚ v oblasti prekladov je, že v ECB zodpovedajú právnicki-lingvisti za „osud“ právneho dokumentu a jeho prekladu, revízie, či uverejnenia v duchu hesla „od kolísky až po hrob“. Odbor jazykových služieb ECB má tak na starosti preklad

⁴ Ide o model riadenia, kde existujú dve oddelenia (oddelenie národného práva a oddelenie právnikov-lingvistov) s dvomi vedúcimi, ale len jeden tím expertov pracujúci súčasne v dvoch oddeleniach prijímajúci rozdielne pokyny od dvoch vedúcich súčasne s tým, že je na každom expertovi, ako si zariadi všetky povinnosti tak, aby boli splnené riadne a včas. Na druhej strane má tím expertov relatívne „voľné ruky“ pri plnení úloh. Nepísaným pravidlom však je, že tzv. národné konzultácie majú prednosť pred právnou lingvistikou. Preklady a revízie pritom predstavujú v priemere asi 70% práce právnikov-lingvistov, je to však individuálne, počas prechodu na euro (najmä roky 2008 – 2009) bol tento pomer asi 80% v prospech spravodajcovskej činnosti (vrátane národných konzultácií) s veľkou mierou externého zadávania prekladov.

⁵ V posledných rokoch sa na mnohých verejných podujatiach na Slovensku spochybňuje oprávnenosť nazývať právnikov-lingvistov zároveň aj lingvistami. Na jednej strane treba uviesť, že najmä právnicki-lingvisti zo západnej Európy majú neraz aj lingvistické vzdelanie a tí ostatní aspoň skúšky z odbornej právnej terminológie a štylistiky cudzojazyčných textov udelené profesormi z lingvistických fakúlt a inštitúcie EÚ vyžadujú na takéto pozície len právne vzdelanie a niekoľkoročnú prax (ECB výslovne v oblasti právnych prekladov). Na druhej strane, oveľa horšia je situácia u lingvistov (prekladateľov), v prípade ktorých inštitúcie EÚ nepožadujú ani lingvistické vzdelanie na takéto pozície.

všetkých iných ako právnych dokumentov a k spolupráci týchto dvoch sekcií dochádza skôr výnimočne alebo plánovane⁶. Keďže právna sekcia ECB pracuje často s tajnými, dôvernými či citlivými dokumentmi a tieto sú prekladané právnikmi-lingvistami v programe TRADOS⁷, z dôvodov zachovania povinnosti mlčanlivosti⁸ nie sú dokonca vzájomne prepojené ani prekladateľské pamäte právnikov-lingvistov a prekladateľov⁹. Na rozdiel od toho, právnici-lingvisti v iných inštitúciách EÚ buď vôbec alebo len v obmedzenej miere terminologicky revidujú preklady po prekladateľoch¹⁰. Tu je potrebné ešte odlíšiť ďalšiu rovinu, ktorou sú externe zadávané preklady iným jednotlivcom, či subjektom. Zatiaľ čo iné inštitúcie EÚ spolupracujú externe výlučne prostredníctvom svojich prekladateľských odborov, v ECB majú tak právnici-lingvisti, ako aj prekladatelia externých spolupracovníkov, na ktorých sú kladené špecifické požiadavky¹¹ pri ich výbere.

2.1 Právnici-lingvisti a manažment kvality

Okrem už spomenutého princípu gestorstva právnych dokumentov „od kolísky až po hrob“, resp. od legislatívneho návrhu až po uverejnenie právneho aktu, medzi základné úlohy právnikov-lingvistov v ECB patrí:

⁶ Plánovane napr. pri vypracovávaní konvergenčných správ, kde časť o právnom súlade robia právnici-lingvisti, ale ostatné časti prekladatelia, resp. príslušná národná centrálna banka a finalizujú ju prekladatelia a výnimočne napr. pri komunikácii s prekladateľmi a právnikmi-lingvistami iných inštitúcií alebo pri tvorbe inštitucionálnych a medziinštitucionálnych príručiek pre preklady.

⁷ Prekladateľský program TRADOS štandardne používajú prekladateľské útvary a v niektorých prípadoch aj útvary právnikov-lingvistov v inštitúciách EÚ.

⁸ Môže ísť napr. o dokumenty, na základe ktorých ECB reguluje menovú politiku v čase finančnej krízy a prezradenie takýchto informácií by mohlo mať vážne následky pre účastníkov trhu alebo národné centrálné banky.

⁹ V poslednom období došlo k čiastočnému posunu v tejto otázke, keď tieto pamäte prepojené síce nie sú, ale umožňujú sa v rámci jednej pamäte pracovať s terminológiou druhého odboru, a to z dokumentov, ktoré už boli prijaté.

¹⁰ Bližšie k tejto problematike pozri: VETRÁK, M: Nový model právnej lingvistiky a lingvistiky na Slovensku. *Justičná revue*, 59, 2007, č. 10, s. 1216 – 1240.

¹¹ V princípe ide o tie isté požiadavky ako na samotného právnika-lingvistu, ktorého počas neprítomnosti dočasne zastupujú – právnické vzdelanie a aspoň 3 roky praxe v oblasti právneho prekladu – za podmienky úspešnosti vo výberovom konaní. V iných inštitúciách EÚ sú vždy viacerí právnici-lingvisti, čiže zastupovanie externými spolupracovníkmi nie je zaužívané, navyše s externými prekladateľmi priamo spolupracujú už len právnici-lingvisti na Súdnom dvore EÚ (oficiálne vedení ako prekladatelia).

- zabezpečenie vysokej kvality pri tvorbe právnych aktov ECB s osobitným dôrazom na právnu terminológiu,
- vypracovávanie právnych aktov ECB v 23 úradných jazykoch EÚ¹²,
- revízia právnych dokumentov s dôrazom na právnu a lingvistickú konzistenciu, a
- zabezpečenie politiky transparentnosti¹³ prostredníctvom uverejňovania právnych aktov ECB predovšetkým v Úradnom vestníku EÚ (ďalej len „úradný vestník“), ale tiež mimo úradného vestníka na internetovej stránke ECB.

V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že ECB má v zmysle článku 132 Zmluvy o fungovaní EÚ (bývalý článok 110 Zmluvy o ES) a článku 34 Štatútu Európskeho systému centrálnych bánk a Európskej centrálnej banky¹⁴ (ďalej len „štatút ESCB a ECB“) právomoc vydávať nariadenia, prijímať rozhodnutia, podávať odporúčania a vydávať stanoviská. Pritom v zmysle odseku 2 tohto článku sa povinne uverejňujú len nariadenia, ECB však v súlade s politikou transparentnosti uverejňuje všetky tieto právne akty, navyše aj usmernenia a inštrukcie, ktoré vydáva v zmysle článku 14.3 štatútu ESCB a ECB. Usmernenia, inštrukcie a prípadne aj pokyny a interné rozhodnutia¹⁵ sú pritom interné akty, ktorými ECB reguluje fungovanie menovej politiky v rámci eurozóny.

Každý preklad sa považuje za samostatný projekt, ktorý má 4 fázy: *i) príprava, ii) vypracovanie návrhu právneho aktu a jeho editovanie, iii) preklad a iv) uverejnenie.*

¹² V zmysle nariadenia Rady EHS č. 1 z roku 1958 o používaní jazykov v Európskom hospodárskom spoločenstve v znení neskorších zmien a doplnení (Ú. v. ES B 17, 6.10.1958, s. 385) v znení neskorších zmien a doplnení. Osobitný režim sa vzťahoval na Maltu do roku 2007 a stále sa vzťahuje na Írsko (do roku 2012).

¹³ Základom politiky transparentnosti v ECB je rozhodnutie ECB zo 4. marca 2004 o prístupe verejnosti k dokumentom (ECB/2004/3), Ú. v. EÚ L 80, 18.3.2004, s. 42 a rozhodnutie ECB z 10. novembra 2000 o uverejnení určitých právnych aktov a nástrojov ECB (ECB/2000/12), Ú. v. ES L 55, 24.2.2001, s. 68.

¹⁴ Štatút ESCB a ECB je pripojený k Zmluve o fungovaní Európskej únie ako protokol č. 4.

¹⁵ ECB zvyčajne uverejňuje aj tieto právne akty, ak sú v záujme účastníkov trhu a širokej verejnosti. Rozhodnutia bez adresátov sa väčšinou zaznamenávajú len v zápisnici z rokovania Rady guvernérov ECB a nie sú verejne prístupné. Bližšie k právnym aktom ECB pozri napr. SCHELLER, H. K.: The European Central Bank – History, Role and Functions, 2004, 230 s., dostupné na internetovej stránke ECB na www.ecb.europa.eu.

2.2 Príprava projektu

V rámci prípravy každého projektu je neraz veľmi užitočnou včasná informácia o pripravovanom právnom akte a jeho preklade. Je tomu tak predovšetkým v prípade tzv. európskych a národných stanovísk ECB vydávaných podľa článku 127 ods. 4 Zmluvy o fungovaní EÚ (bývalý článok 105 ods. 4 Zmluvy o ES) a článku 4 štatútu ESCB a ECB. Včasné varovanie o pripravovanom projekte umožňuje ECB v dostatočnom časovom predstihu riadne naplánovať personálne, materiálne i finančné zdroje na úspešné zvládnutie projektu. Z pohľadu právnikov-lingvistov ECB to znamená, že majú vedomosť o vecnom expertovi zodpovednom za návrh právneho aktu, že si určia príslušného editora, príslušného koordinátora a stanoví sa harmonogram legislatívnych a právno-lingvistických prác. Z finančného hľadiska sa zväžia možnosti a potreba externého prekladu, prípadne právno-lingvistickej revízie, či gramaticko-štylistických korekcií (tzv. „proofreading“). Akýkoľvek projekt sa formálne zaznamenáva v databáze prekladov, pokiaľ ide o externý legislatívny podnet, až na základe prijatia oficiálnej žiadosti od príslušného subjektu¹⁶.

2.3 Vypracovanie návrhu a jeho editovanie

Cieľom tejto fázy projektu je vypracovanie jednoznačného, stabilného a konzistentného dokumentu v zdrojovom jazyku. Z hľadiska jednoznačnosti sa dôraz kladie na jasné, presné a jednoduché formulovanie textu kvôli zabezpečeniu právnej istoty adresátov právnej normy. Z hľadiska stability je významná snaha o nadviazanie na obsahovo porovnateľné existujúce právne dokumenty alebo v prípade novelizácie na pôvodný dokument s cieľom finalizovať normu správania sa v stredno až dlhodobom horizonte. Z hľadiska konzistencie sa dáva dôraz nielen na terminologickú konzistenciu, ale tiež obsahovú konzistenciu, konzistenciu s platnými legislatívno-technickými usmerneniami a príručkami a tiež konzistenciu textu s prihliadnutím na jeho následný preklad tak, aby tento mohol byť konzistentný vo všetkých jazykových verziách.

Na samotnom vypracovávaní návrhu právneho aktu sa podieľa tak vecný expert, ako aj právnik-lingvista, ktorý je zároveň koordinátorom

¹⁶ Napr. žiadosť ministra financií SR prezidentovi ECB o zaujatie stanoviska k legislatíve o prechode na euro alebo žiadosť predsedu Európskej komisie prezidentovi ECB o zaujatie stanoviska k legislatíve na riešenie finančnej krízy.

ostatných právnikov-lingvistov pre konkrétny projekt. Zväčša sa vytvára panel expertov, v rámci ktorého majú zastúpenie až dvaja právnici-lingvisti, pričom jedným z nich je koordinátor a druhým editor. V prípade tzv. národných stanovísk ECB¹⁷ je príslušný právnik-lingvista zároveň koordinátorom celého panelu expertov ako spravodajca pre vlastnú krajinu. Koordinátor sa spolu s editorom podieľajú na analýze a výskume daného návrhu právneho aktu a poskytujú ostatným právnikom-lingvistom potrebnú dokumentáciu pre ďalšie analýzy právnych pojmov a inštitútov vymedzených v zdrojovom jazyku s ohľadom na ich vlastné neskoršie preklady do ďalších úradných jazykov EÚ. Táto výskumná a analytická činnosť je neraz kľúčová pre zohľadnenie aspektu multilingválnosti (viacjazyčnosti) pri preklade a vytvára tiež predpoklady pre uplatnenie podnetov v rámci viacjazyčného právno-lingvistického pripomienkovania návrhu právneho aktu (tzv. „*multilingual drafting and queries*“).

Tab. 1

¹⁷ Bližšie k národným stanoviskám pozri napr. publikáciu ECB s názvom Príručka pre konzultácie vnútroštátnych orgánov s Európskou centrálnou bankou o návrhoch právnych predpisov na: www.ecb.europa.eu.

Tabuľka otázok a odpovedí
rozhodnutie ECB o (návrh)
fáza viacjazyčného pripomienkovania textu

Číslo	Ustanovenie	Otázka	Položená	Odpoveď	Odpovedajúci	Dátum a čas
1.	body 2 a 3 odôvodnenia	minimálne bezpečnostné pravidlá v bezpečnostných pravidlá – nie je konzistentné v texte, treba harmonizovať	AB	Nie je potrebné harmonizovať. V bode 2 sa len uvádza potreba zaviesť minimálne pravidlá, ktoré sú ďalej v texte označené už len ako pravidlá.	CH	1.2.08
2.	bod 3 odôvodnenia	sloveso „musí“ by malo byť nahradené slovesom „malo by byť“, keďže preambula nema záväzný charakter a jej ustanovenia nezakladajú práva a povinnosti	CD	v tomto smere bude podaný návrh	CH	1.2.08
3.	čl.2	možno použiť výraz „právne dôsledky“ v jednotlivých jazykových verziách namiesto výrazu „dôsledky“	OP	Nie. Výraz „právne“ bol úmyselne vypustený s cieľom odlišit dôsledky od sankcií, keďže použitie takéhoto výrazu by bolo príliš silné (nad rámec vecného zámeru)	CH	1.2.08
4.	čl.10	Je potrebné bližšie vysvetliť pojem „floating charge“	XY	Ide o pojem prevzatý z írskeho práva. Druh založného práva. Ak nemožno preložiť doslovne, z hľadiska obsahu pozri dokument ECB/NP/2004/3765.	CH + vecný expert	1.2.08

Viacjazyčné právno-lingvistické pripomienkovanie návrhu právneho aktu sa uskutočňuje len pri rozsiahlejších návrhoch alebo tých návrhoch, ktoré sú problematické z hľadiska terminológie pri snahe o dodržanie konzistentnosti všetkých jazykových verzií. Tabuľka slúži ako komunikačný nástroj medzi koordinátorom a ostatnými právnikmi-lingvistami na jednej strane a medzi koordinátorom ako členom panelu expertov a ďalšími členmi panelu (vecnými expertmi, editorom a pod.) na strane druhej. Niektoré otázky možno zodpovedať aj zo strany samotného editora (v modelovom príklade sú to otázky č. 1 a 2), pričom tieto otázky svojou povahou patria skôr do ďalšej fázy, v ktorej sa pripomienkuje už len zdrojový text z hľadiska legislatívnej techniky či lingvistiky. Odpovede na niektoré otázky je potrebné koordinovať s príslušným vecným expertom (otázka č. 4 v modelovom príklade) a iné, ktoré sa ukázali ako relevantné, predložiť v rámci rokovania panelu expertov ako návrh na zmenu textu (návrhu právneho aktu, otázka č. 3 v modelovom príklade).

Uvedený nástroj je tak možnosťou, ako sa dajú ešte pred schválením zdrojového textu odstrániť prípadné nejasnosti, či nezrovnalosti, ktoré by mohli byť z hľadiska výkladu či aplikácie právneho aktu problematické, a to vzhľadom na rozdielnosť medzi úradnými jazykmi či právnymi systémami EÚ. Rovnako sa vytvára priestor, keď národné centrálné banky alebo ďalšie externé subjekty (napr. externí prekladatelia) môžu na takéto nejasnosti upozorniť a tlmočiť ich ďalej prostredníctvom príslušného právnik-lingvistu. Najmä z hľadiska nedostatku času tento komunikačný nástroj nahrádza rokovania všetkých právnikov-lingvistov s vecnými expertmi, keď sa návrh právneho textu posudzuje ustanovenie za ustanovením tak, ako je to zaužívané napr. na rokovaní pracovnej skupiny právnikov-lingvistov Rady EÚ v Bruseli za účasti národných expertov. Viacjazyčné pripomienkovanie návrhu právneho aktu ECB je neraz poslednou príležitosťou, keď ešte možno v zdrojovom texte presadiť potrebné zmeny vzhľadom na iné jazykové verzie. Nevýhodou tohto komunikačného nástroja je relatívne nestabilný text návrhu právneho aktu, ktorý sa najmä pri politicky alebo inak citlivejších dokumentoch môže v ďalšom legislatívnom procese radikálne zmeniť, čím do značnej miery eliminuje prácu zúčastnených expertov vykonanú v tejto fáze projektu.

Po ukončení viacjazyčného pripomienkovania návrhu právneho aktu, a pred jeho samotnou finalizáciou, technickým formátovaním dokumentu a rozposlaním ostatným právnikom-lingvistom na preklad, vykoná sa

jeho editovanie osobitným tímom právnikov-lingvistov, ktorých rodným jazykom je jazyk zdrojového textu¹⁸. Editovanie sa robí vždy, a to zväčša dvomi po sebe nasledujúcimi editormi, čo je uplatnením princípu „štyroch očí“ v praxi. Editovanie je potrebné najmä preto, lebo len výnimočne je spracovateľom návrhu právneho predpisu osoba, ktorej rodný jazyk je zhodný s jazykom zdrojového textu.

Pri editovaní textu sa uplatňuje viacero pravidiel, z ktorých sa patrí spomenúť aspoň tieto: vyhýbanie sa dlhým vetám či súvetiam, opakovaniu viet či súvetí, žargónu, vágnemu alebo nezrozumiteľnému jazyku, vyhýbanie sa používaniu právneho jazyka tam, kde to nie je potrebné, používanie jasnej štruktúry právneho textu (preambula, normatívna časť, prílohy a ich podštruktúry), správne používanie špecifickej terminológie, vyhýbanie sa pasívam, nahrádzanie sloviem podstatnými menami, ak je to možné, rodovo neutrálny jazyk a ďalšie.

Editovanie sa nezameriava len na správnu gramatiku, či ideálne predstavy o tom, ako by mal zdrojový text vyzerať z hľadiska lingvistického. Editovanie je zároveň kontrolou dodržiavania legislatívno-technických pravidiel a pokynov, ktoré v oblasti tvorby práva vydali príslušné inštitúcie EÚ, prípadne samotná ECB. K takýmto legislatívno-technickým pravidlám a pokynom patrí v prvom rade patrí Medziinštitucionálna dohoda o spoločných pravidlách pre kvalitu tvorby legislatívy Spoločenstva (ISA)¹⁹ prijatá Európskym parlamentom, Radou EÚ a Európskou komisiou, na ktorú nadviazala Jednotná praktická príručka (JPG)²⁰ vydaná právnymi servismi týchto troch inštitúcií. V roku 2007 bola Úradom pre vydávanie úradných publikácií EÚ (ďalej len „OPOCE“) vydaná Medziinštitucionálna príručka úpravy dokumentov (ISG)²¹. Na poslednú úroveň možno zaradiť rôzne legislatívno-technické príručky jednotlivých inštitúcií EÚ.

¹⁸ V ECB je zdrojovým jazykom angličtina ako jediný pracovný jazyk tejto inštitúcie.

¹⁹ Medziinštitucionálna dohoda o spoločných pravidlách pre kvalitu tvorby legislatívy Spoločenstva (Ú. v. ES C 73, 17.3.1999, s. 1) a Medziinštitucionálna dohoda o kvalitnejšej tvorbe práva (Ú. v. ES C 321, 31.12.2003, s. 1) boli vydané v nadväznosti na vyhlásenie č. 39 o kvalite navrhovania právnych predpisov Spoločenstva, bolo pripojené k Záverečnému aktu Amsterdamskej zmluvy (Ú. v. ES C 340, 10.11.1997, s. 1).

²⁰ Pozri Spoločnú praktickú príručku Európskeho parlamentu, Rady a Komisie pre osoby zúčastňujúce sa na tvorbe legislatívy v inštitúciách Európskych spoločenstiev (pozri napr. na: <http://europa.eu.int/eur-lex/lex/>).

²¹ Na jej konečnom znení sa jednotliví zástupcovia inštitúcií EÚ dohodli v júli 2007. Príručka je dostupná na stránke úradu: http://publications.europa.eu/opoce/index_sk.html a v slovenskej verzii z veľkej časti zahŕňa aj predchádzajúce neformálne

ECB zatiaľ v tomto smere neprijala samostatnú príručku. Výkonná rada ECB však v roku 2006 prijala 3 základné princípy²² uplatňujúce sa na vypracovávanie právnych aktov ECB a s tým súvisiacich 19 odporúčaní²³. Medzi novinky v tejto oblasti patria stručné legislatívno-technické pokyny pre právnikov v ECB, ale aj širokú verejnosť, ktoré sú postavené na filozofii troch C.²⁴ Ako praktický dôsledok uplatňovania týchto princípov a odporúčaní možno označiť niektoré právne akty ECB, ktoré sú v novom znení jasnejšie, zrozumiteľnejšie a rovnako aj menej rozsiahle ako v minulosti²⁵.

Zatiaľ čo pri vypracovávaní návrhu právneho aktu a jeho editovaní je kľúčovým súlad s legislatívno-technickými pravidlami, pri preklade a jeho následnej revízii je to právna a iná odborná terminológia. Spomenuté príručky, najmä ISG, môžu pomôcť, neraz je však prekladateľ či právnik-lingvista odkázaný skôr na preklad primárnej a sekundárnej legislatívy EÚ zaznamenananej v rôznych právnych databázach, akými je napr. EUR-Lex²⁶, tiež internetové stránky inštitúcií a orgánov EÚ, ako aj internetová stránka ECB²⁷ a stránky jednotlivých národných centrálnych bánk²⁸. V neposlednom rade sú to aj cenné nepísané pravidlá alebo dohody medzi kolegami – právnikmi-lingvistami pracujúcimi pre jednotlivé inštitúcie EÚ, čo má svoj význam najmä z hľadiska použitia správnej terminológie, aj keď súčasné tendencie naznačujú prihlásenie sa inštitúcií EÚ k väčšej transparentnosti takýchto dohôd, či vlastných terminologických databáz. Jedným príkladom

dohody medzi právnikmi-lingvistami a prekladateľmi, či korektormi na úrovni inštitúcií EÚ.

²² K týmto princípom patrí, že právne akty ECB musia byť v súlade s princípom zákonnosti a proporcionality (princíp lepšej regulácie), že právne akty ECB musia byť vypracované v súlade s legislatívno-technickými pokynmi EÚ a že právne akty ECB musia byť ľahko dostupné (princíp transparentnosti).

²³ Dokument s názvom: „*Guiding principles for the Preparation of ECB Legal Instruments*“ však nie je verejne dostupný.

²⁴ Ešte neboli uverejnené. Pod tri C sa myslí jasnosť, zrozumiteľnosť a konzistencia, čiže „clear“, „concise“ a „consistent“.

²⁵ Ako príklad možno uviesť usmernenie ECB z 1. augusta 2007 o menovej štatistike a štatistike finančných inštitúcií a trhov (prepracované znenie) (ECB/2007/9), Ú. v. EÚ L 341, 27.12.2007, s. 1, ktoré má na rozdiel od svojho predchodcu (ECB/2003/2) oveľa jasnejšiu normatívnu časť, prehľadnejšiu štruktúru a rozsah 230 strán namiesto 460 strán. Celý projekt trval takmer 1,5 roka.

²⁶ Pozri na: <http://eur-lex.europa.eu/>.

²⁷ Už viackrát v tomto príspevku spomenutá: www.ecb.europa.eu.

²⁸ Napr. stránka Národnej banky Slovenska: www.nbs.sk.

za všetky je už dnes verejná terminologická databáza IATE²⁹, do ktorej však ECB na rozdiel od Európskeho parlamentu, Európskej komisie či Rady prispieva len vo veľmi obmedzenej miere, a to formou výťahov zo svojej databázy Multiterm.

ECB v súčasnosti otvorila svoju terminologickú databázu národným centrálnym bankám s cieľom sprístupnenia verejnosti v neskoršej fáze a zároveň buduje vlastnú elektronickú databázu právnych informácií, ktorej sprístupnenie verejnosti sa rovnako v najbližšej dobe neočakáva. V tejto súvislosti je potrebné poznamenať, že ECB ako regulátorka menovej politiky eurozóny a expertná inštitúcia EÚ disponujúca mnohými citlivými informáciami, ktorých zverejnenie nie je možné, a ktoré sa nachádzajú aj v jej právnych databázach, nepodlieha tým istým pravidlám transparentnosti ako iné, predovšetkým tzv. veľké inštitúcie EÚ³⁰.

2.4 Preklad

Tretou fázou projektu je samotný preklad. Takmer vždy ide o preklad do všetkých úradných jazykov EÚ s určitými už spomenutými výnimkami upravenými v legislatíve EÚ. Osobitným prípadom sú tzv. národné stanoviská ECB³¹, ktoré sa vypracovávajú na žiadosť konzultujúceho vnútroštátneho orgánu v anglickom jazyku a prekladajú sa do jazyka štátu takéhoto orgánu, čiže sa finalizujú len dvojazyčne³². V takýchto prípadoch zodpovedá právnik-lingvista, ktorý je zároveň spravodajcom pre príslušnú krajinu, ktorej konzultujúci orgán požiadal o stanovisko, za preklad, právnu revíziu i gramaticko-štylistické opravy textu a prípadné nejasné otázky prekladu

²⁹ Spoločná medziinštitucionálna terminologická databáza IATE je dostupná tiež širokej verejnosti od roku 2007. Viac sa o tejto databáze možno dozvedieť napr. na: www.europa.eu/languages/sk/document/100. Nahradila tak oddelené a parciálne terminologické databázy jednotlivých inštitúcií EÚ, napr. databázu Euramis (Komisia).

³⁰ Zjednodušene možno povedať, že tri veľké inštitúcie EÚ zverejňujú všetko, pokiaľ to nie je v rozpore s prevládajúcim verejným záujmom, zatiaľ čo ECB zverejňuje to, na čom je prevládajúci verejný záujem.

³¹ Vnútroštátne konzultácie, ktoré sa končia vydaním tzv. národného stanoviska ECB sú okrem primárneho práva EÚ upravené aj v rozhodnutí Rady 98/415/ES z 29. júna 1998 o poradení sa s Európskou centrálnou bankou vnútroštátnymi orgánmi ohľadom návrhu právnych predpisov, Ú. v. ES L 189, 3.7.1998, s. 42.

³² Lingvistický režim pre národné stanoviská ECB sa zmenil na základe rozhodnutia Výkonnej rady ECB, aby sa umožnilo prijatie stanoviska vo viacerých úradných jazykoch okrem angličtiny na základe vnútorného lingvistického režimu konzultujúceho členského štátu, ak o to konzultujúci orgán výslovne požiada, s výnimkou naliehavých prípadov.

rieši priamo s expertmi v paneli, ktorý koordinuje alebo na bilaterálnej báze s inými právnikmi-lingvistami. Gramaticko-štylistické opravy textu, ako i následné formátovanie, sa považujú za finalizáciu dokumentu a sú potrebné pred jeho zaslaním sekretariátu prezidenta ECB s cieľom jeho uverejnenia. Platí, že zdrojovým jazykom je angličtina, hoci obe znenia národného stanoviska sú rovnocenné, a ak sa stane, že v anglickej verzii je chyba, vychádza sa z druhej verzie ako verzie rozhodujúcej³³.

Štandardne sa preklad týka všetkých jazykových verzií a podobne, ako je to v priebehu predchádzajúcej fázy projektu, spomedzi právnikov-lingvistov sa určí koordinátor, ktorý zabezpečuje komunikáciu s príslušným vecným expertom, prípadne aj s editorom. Zvyčajne sa preklad uskutočňuje ešte pred schválením návrhu právneho aktu a vtedy je v určitej miere možná aj oprava zdrojového textu. Ak už je zdrojový text schválený a preklad sa robí až následne, je možné pozmeniť len ostatné jazykové znenia, prípadne navrhnúť na základe takýchto pozmenení textu korigendum³⁴ zdrojového textu. Viacjazyčné pripomienkovanie návrhu právneho aktu v tejto fáze nahrádza pripomienkovanie návrhu právneho aktu, resp. právneho aktu.

Tab. 2

³³ Môže napr. nastať situácia, že na uverejnenie do úradného vestníka alebo na internetovú stránku ECB je zaslaná iná ako finálna anglická verzia národného stanoviska. V takom prípade je rozhodujúcou slovenská verzia a z hľadiska platnosti a dátumu nadobudnutia účinnosti stanoviska (až na výnimky dňom uverejnenia) je potom takáto verzia tiež rozhodujúca (keďže správne anglické znenie sa následne uverejní na internetovej stránke s oneskorením).

³⁴ Korigendum čiastočne plní funkciu redakčného oznámenia o oprave chyby uverejnenej v Zbierke zákonov SR s tým rozdielom, že korigendom možno opraviť nielen gramatické, ale tiež obsahové a terminologické chyby a nesprávnosti. K vypracovaniu korigenda vydalo Ministerstvo zahraničných vecí SR internú inštrukciu, ktorá žiaľ nie je verejne prístupná.

Tabuľka otázok a odpovedí rozhodnutie ECB o (návrh) pripomienkovanie textu – fáza prekladu						
Číslo	Ustanovenie	Otázka	Položená	Odpoveď	Odpovedajúci	Dátum a čas
1.	Článok písm. i)	„uskutočňovať eurobezpečnostnú aktivitu“ – možno toto slovné spojenie uviesť v preklade aj v množnom čísle?	AB	Áno.	CH	7.5.08
2.	Článok 6 ods. 1	„výrobné miesto a jeho umiestnenie“ – znamená umiestnenie adresu alebo možno odporučiť vhodnú alternatívu k slovu „umiestnenie“ pre iné jazykové verzie?	CD + HG + XY	„Výrobné miesto“ je miesto, kde sa uskutočňuje výroba a jeho fyzické umiestnenie – pritom toto umiestnenie nemusí byť práve tam, kde je adresa osoby, ktorá je vlastníkom miesta – neodporúčame prekladať ako adresa, ale doslovne.	CH	7.5.08

Rovnako ako v predchádzajúcej fáze je táto tabuľka komunikačným nástrojom na zabezpečenie konzistentnosti všetkých jazykových verzií (návrhu) právneho aktu. V prípade, ak sa neuskutočnilo viacjazyčné pripomienkovanie textu (Tab. 1), tabuľka pomáha ešte pred schválením návrhu právneho aktu odstrániť prípadné nejasnosti, či nezrovnalosti, ktoré by mohli byť z hľadiska jeho výkladu či aplikácie problematické, a to vzhľadom na rozdielnosť medzi úradnými jazykmi či právnymi systémami EÚ.

Ak sa viacjazyčné pripomienkovanie textu (Tab. 1) uskutočnilo, pozornosť sa sústreďuje najmä na gramatické, štylistické a lingvistické nepresnosti zdrojového textu a čokoľvek, čo bráni kvalitnému a zrozumiteľnému prekladu do ostatných jazykových verzií. Ak je zdrojový text už schválený a jeho prípadné nedostatky nie sú vážne, povolia sa lingvistické odchýlky v preklade ostatných verzií. Ak by v priebehu pripomienkovania textu vo fáze prekladu (Tab. 2) vyšli najavo vážne nedostatky zdrojového textu, a to napr. aj hrubé nedodržanie legislatívno-technických pravidiel, všetky jazykové verzie sa opravujú. Ak je už návrh právneho aktu v zdrojovom jazyku schválený, uverejní sa dodatočne korigendum.

V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že každý úradný jazyk EÚ má svoje špecifiká a stav prekladov aj vzhľadom na konzistenciu celého *acquis* má rozdielnu kvalitu pri porovnaní jednotlivých jazykových verzií. Pripomienkovanie textu vo fáze prekladu preto nemusí smerovať len k zvýšeniu kvality zdrojového textu, ale aj k riešeniu takýchto špecifík jednotlivých jazykových verzií. Rovnako záleží na tom, či pripomienky zo strany právnikov-lingvistov k zdrojovému textu sú medzi expertmi v rámci panelu akceptované a text je následne upravený, ako aj na tom, či konkrétny právnik-lingvista vyznáva skôr doslovný štýl alebo voľnejší štýl prekladu. Podobne, nie vždy musí byť aj odpoveď editora, či vecného experta presvedčivá alebo jasná, najmä v prípadoch, ak ide o inštitúty anglo-amerického práva, ktoré nemajú svoje náprotivky v kontinentálnych systémoch práva³⁵.

Po ukončení pripomienkovania formou vyššie uvedenej tabuľky otázok a odpovedí (Tab. 2) ešte nasleduje obligatórna právno-lingvistická revízia návrhu právneho aktu a štylisticko-gramatické korekcie textu

³⁵ Odporúča sa, pokiaľ ide o ECB, aby prípadní externí prekladatelia pracovali s anglickou verzou, v ktorej sa vypracovávajú všetky zdrojové verzie dokumentov, hoci sa im môže zdať, že napr. nemecká alebo francúzska verzia je presnejšia, keďže anglický jazyk je jediným pracovným jazykom ECB a v ňom sa aj vypracovávajú všetky právne akty ECB.

(„proofreading“), ako aj následné technické formátovanie pred odoslaním na sekretariát prezidenta ECB.

2.5 Osobitné aspekty právneho prekladu

Základným východiskom pri právnom preklade je uvedenie si, že akýkoľvek dokument – právny akt, ktorý sa prekladá, nie je osamoteným textom, nie je dielom, kde sa jeho autor – prekladateľ alebo právnik-lingvista môže plne realizovať v neobmedzenej miere. Každý právny akt, ktorý sa prekladá, je len kvapkou v mori, je súčasťou právneho systému, v rámci ktorého musí byť konzistentný. Ak je preklad základných dokumentov nepresný alebo málo kvalitný, jeho logickým dôsledkom bude nepresný alebo málo kvalitný preklad sekundárnej legislatívy, ktorá z prekladu primárneho práva vychádza. Uvedené možno považovať za základný limit, resp. osobitný právny aspekt právneho prekladu, ktorý sa špecificky a vo väčšej miere prejavuje v prípade novelizácie právneho aktu, jeho konsolidácie, kodifikácie, či prepracovaného znenia. Ďalšími špecifickými prípadmi sú rozsiahle dokumenty, ktoré neraz obsahujú právne pojmy alebo právne inštitúty vlastné len jednému alebo viacerým právnym poriadkom. Úlohou prekladateľov spolu s právnikmi-lingvistami je takéto prípady správne vyriešiť v prospech adresáta právnej normy.

2.5.1 Novelizácia

Akokoľvek profesionálny môže byť zámer tvorcu právnej normy i jej spracovateľa, množstvo interných a externých faktorov nakoniec spôsobí, že sa v nej vyskytnú nepresnosti, či dokonca chyby. Navyše, záverečné ustanovenia právnych aktov v súčasnosti už pravidelne zakotvujú povinnosť zákonodarcu uskutočniť s odstupom času hodnotenie prijatej právnej normy, a to nielen z pohľadu kvality textu právneho aktu, v ktorom je obsiahnutá, ale tiež vzhľadom na signály od jej adresátov, či praktické skúsenosti z jej uplatňovania. Všetky takéto nepresnosti, či chyby, sa v zásade dajú riešiť novelizáciou právneho aktu, v menej závažných prípadoch aj korigendom. Novelizácia pritom spočíva v zmene a/alebo doplnení existujúceho právneho aktu, čo zahŕňa aj čiastočné zrušenie, či vypustenie niektorých jeho ustanovení.

Z legislatívno-technického hľadiska sa novelizácia vykoná, ak je to potrebné, pričom sa vždy zároveň preskúmajú aj iné vhodné alternatívy. Okrem už spomenutého korigenda to môže byť aj prepracovanie znenia právneho aktu. Z hľadiska prekladu je základnou otázkou, či možno meniť terminológiu novelizovanej časti právneho aktu, keďže prekladateľ nemá dosah na jeho zvyšnú časť. Osobitne citlivou sa táto otázka stáva pri novelizácii tzv. predvstupovej legislatívy v jej slovenskom znení. V princípe by sa terminológia novelizovanej časti meniť nemala bez zmeny terminológie zostávajúcej časti, keďže sa tým zvyšuje nekonzistencia celého právneho aktu. V praxi sa však medzi právnikmi-lingvistami a prekladateľmi inštitúcií EÚ zaužívala prax, že ak sa novelizuje tá časť právneho aktu, kde sú vymedzené základné pojmy a tieto treba opraviť, takýto zásah je možné vykonať a následne vykonať nadväzujúce zmeny terminológie v celej časti novelizovaného právneho aktu. Cieľom je postupnou sériou zmeny terminológie počas viacerých po sebe nasledujúcich novelizácií dosiahnuť nápravu chýb a nepresností v texte. Na druhej strane je potrebné vždy skúmať, či sa v najbližšej dobe nemá znenie právneho aktu prepracovať. Ak je tomu tak, so zmenou terminológie by sa malo počkať až na takéto prepracovanie („recast“).

2.5.2 Konsolidácia

Konsolidácia je neoficiálny proces, ktorý si nevyžaduje formálne prijatie konsolidovaného právneho aktu a ani neprináša žiadne obsahové zmeny právneho aktu, či jeho zrušenie, resp. zrušenie niektorých jeho častí. Z legislatívno-technického pohľadu ide o sprehľadnenie právneho rámca, keď sa adresátom právnej normy uľahčuje prístup k nej v podobe jedného uceleného dokumentu namiesto existujúcich povedzme 30 novelizácií popri základnom právnom akte. Na druhej strane konsolidácia prináša zjednodušenie práce s existujúcou legislatívou aj zákonodarcovi, či tvorcom právnej normy a v súčasnosti prevláda názor, že by sa mala používať tak často, ako je to možné.

Z hľadiska prekladu však nejde o významnú techniku, keďže pri konsolidácii vlastne k prekladu nedochádza. Konsolidácia je technicky zabezpečená buď samotnou ECB, a vtedy sa konsolidovaný právny akt uverejňuje na jej stránke, alebo zo strany OPOCE s následným uverejnením v právnej

databáze EUR-Lex. OPOCE je v súčasnosti jednoznačným lídrom v oblasti konsolidácie.

2.5.3 Kodifikácia

Kodifikáciou sa rozumie prijatie nového právneho aktu, ktorým sa zrušujú viaceré existujúce právne akty a tieto sa zároveň zosumarizujú do nového kodifikovaného právneho aktu, avšak bez vykonania obsahových zmien. Na rozdiel od konsolidácie ide o formálne prijatie právneho aktu. Hoci sa môže stať, že v novom právnom akte je potrebné vykonať legislatívno-technické zmeny, ktoré sa aj prekladajú, na prípadnú zmenu terminológie v samotnom texte to dosah nemá a z hľadiska prekladu možno kodifikáciu zaradiť na tú istú úroveň ako konsolidáciu. Keďže právne akty ECB sa novelizujú pomerne často, kodifikácia zohráva v súčasnosti okrajovú úlohu.

2.5.4 Prepracované znenie („recast“)

Na rozdiel od kodifikácie, pri prepracovaní znenia právneho aktu možno vykonať aj obsahové zmeny v texte. Z legislatívno-technického hľadiska sa prijíma nový právny akt, ktorým sa existujúci právny akt zrušuje. Zároveň ide o širokospektrálnu legislatívnu techniku, ktorá má súčasne purifikačný, harmonizačný i korekčný charakter. Je však značne náročná na čas a personálne i finančné prostriedky vrátane prekladu, a preto je v urgentných prípadoch dočasne nahrádzaná novelizáciou. Prepracovanie znenia sa tiež uvádza v prvom bode odôvodnenia právneho aktu spolu s odôvodnením potreby jeho prijatia.

Z hľadiska prekladu je prepracovanie znenia právneho aktu ideálnou príležitosťou, ako vyriešiť nepresnú, či chybnú terminológiu v preklade, a to aj nad rámec tých častí právneho aktu, ktorý priamo podlieha prepracovanému zneniu. „Prepracovanie“ terminológie nad rámec navrhnutého prepracovania samotného znenia je inštitúciami EÚ neoficiálne tolerované, navyše niekedy je nevyhnutnosťou vzhľadom na nekonzistentné jazykové verzie a dosah navrhovaných obsahových zmien aj na iné časti právneho aktu. ECB v súčasnosti uplatňuje politiku vykonať prepracovanie znenia po každej tretej novelizácii určitého právneho aktu, použitie tejto techniky v konkrétnom prípade však musí najskôr odsúhlasiť Právny výbor ECB³⁶, a preto táto prax neplatí absolútne.

³⁶ Možno sa stretnúť aj s názvami Legislatívny výbor ECB, Výbor pre právo ECB alebo

2.5.5 Iné osobitné aspekty právneho prekladu

Možno opätovne spomenúť prípady rozsiahlejších textov, ktoré priamo v svojom normatívnom texte upravovali právne pojmy a inštitúty vlastné len jednému alebo viacerým právnym poriadkom. Z hľadiska prekladu nastáva situácia, keď je terminológiu a obsah týchto pojmov a inštitútov potrebné poznať a porovnať s obsahom porovnateľných pojmov a inštitútov ďalších právnych poriadkov a následne navrhnutú terminológiu prekonzultovať s právnymi a vecnými expertmi príslušných vnútroštátnych orgánov, prípadne aj jazykovednými inštitúciami.

Ako príklad možno uviesť usmernenie ECB o TARGET2³⁷, ktoré za základ svojej koncepcie zodpovednosti za náhradu škody zobralo systém delenia nedbanlivosti na hrubú a bežnú³⁸, hoci takýto systém nebol uplatniteľný alebo známy vo všetkých právnych poriadkoch, vrátane slovenského. Keďže však s týmito pojmi pracuje právna teória a sú známe aj viaceré preklady medzinárodných zmlúv obsahujúcich uvedené pojmy, terminologicky sa zdalo vhodné vypomôcť si takýmito podpornými dokumentmi. Na druhej strane pri preklade osobitných druhov záložného práva prevzatých zo slovinského a írskeho právneho systému do textu právneho aktu ECB³⁹ už takýto postup nebolo možné použiť. Ako najkorektnější sa nakoniec v slovenskom znení aj po konzultáciách ukázala technika, keď sa problematické pojmy a inštitúty buď preložili doslovne alebo opisne a bezprostredne za takýmto prekladom sa uviedla zátvorka, pričom originálny názov pojmu či inštitútu sa v kurzíve uviedol v zdrojovom jazyku, napr. osobitný druh záložného práva („*floating charge*“) alebo fiduciárny prevod („*fiduciary transfer*“).

V tejto súvislosti možno uviesť, že osobitný režim sa uplatňuje aj pri prekladaní názvov jednotlivých centrálnych bánk členských štátov EÚ do úradných jazykov EÚ. Podrobnú tabuľku možno nájsť napr. v ISG, v zásade však platí, že názvy týchto bánk sa ponechávajú v národných jazykoch príslušných členských štátov EÚ a neprekladajú sa. Niektoré národné centrálné banky sa však vyznačujú určitými špecifikami, či už ide

Legislatívna komisia ECB.

³⁷ Pozri usmernenie ECB z 26. apríla 2007 o Transeurópskom automatizovanom expresnom systéme hrubého zúčtovania platieb v reálnom čase (TARGET2) (ECB/2007/2) v znení neskorších zmien a doplnení, Ú. v. EÚ L 237, 8.9.2007, s. 1.

³⁸ Pozri článok 31 ods. 2 prílohy II k usmerneniu ECB o TARGET2.

³⁹ Pozri článok 36 ods. 1a a 1b prílohy II k usmerneniu ECB o TARGET2.

o viacjazyčné názvy (napr. maltská alebo belgická centrálna banka)⁴⁰ alebo použitie inej abecedy ako latinky (napr. bulharská centrálna banka)⁴¹. Na základe neformálnej dohody medzi českými a slovenskými právnikmi-lingvistami sa česká aj slovenská centrálna banka v oboch jazykoch síce tiež neprekladajú, ale ich názvy sa skloňujú s výnimkou prvého pádu.

2.6 Uverejnenie

Ani po tom, ako sú všetky konečné jazykové verzie zaslané sekretariátu prezidenta ECB, zodpovednosť právnikov-lingvistov za preklad predmetného návrhu právneho aktu sa nekončí. Ihneď po schválení návrhu právneho aktu ECB sa dokument vracia právnikom-lingvistom späť, v najlepšom prípade len na doplnenie čísla právneho aktu a dátumu jeho prijatia. Neraz sa však stane, že pri schvaľovaní boli prijaté pozmeňujúce návrhy a tieto treba doprekladať, tento proces však už prebieha na úrovni samotného právnika-lingvistu, prípadne na bilaterálnej úrovni spolu s jeho kolegami, či na diaľku s národnými centrálnymi bankami, čiže nie s využitím spomenutých komunikačných nástrojov (Tab. 1 alebo Tab. 2). Ak bol návrh právneho aktu ECB schválený ešte pred jeho zaslaním na preklad do ostatných úradných jazykov EÚ, doplnenie čísla a dátumu sa vykoná súbežne s prekladom a finalizáciou projektu.

V prevažnej väčšine prípadov sa prijatý právny akt zasiela na uverejnenie v Úradnom vestníku EÚ, čo zabezpečuje OPOCE. Tento úrad okrem formátovania textu do požadovaných šablón a formátov štandardne vykoná ešte finálnu gramatickú a štylistickú korekciu právneho aktu vo všetkých úradných jazykoch EÚ. Následne, po uverejnení právneho aktu v úradnom vestníku, ECB ho uverejňuje aj na vlastnej internetovej stránke. Uverejnenie na internetovej stránke sa vykoná aj v prípade, ak sa právny akt ECB neuverejňuje v úradnom vestníku, s výnimkou tzv. neverejných právnych aktov. V súlade so zaužívanou praxou kontrolujú právnici-lingvisti text právneho aktu aj po jeho uverejnení v úradnom vestníku s cieľom opraviť prípadné chyby a nepresnosti vzniknuté prenosom dokumentov

⁴⁰ Správne sa uvádza: Nationale Bank van Belgie/Banque Nationale de Belgique alebo Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta.

⁴¹ Správne sa uvádza: Българска народна банка (Národná banka Bulharska). Dôvod, prečo je v prípade maltskej centrálnej banky uvedený anglický ekvivalent a v prípade bulharskej centrálnej banky tomu tak nie, spočíva v dvoch úradných jazykoch Malty – angličtine a maltčine. V prípade bulharskej centrálnej banky ide totiž o preklad názvu, nie oficiálny názov.

v rozličných formátoch elektronickou poštou alebo aj úpravami korektorov v OPOCE.

3. Terminologické otázky súvisiace s prechodom na euro

V prvom rade je potrebné objasniť, že všetky základné právne akty EÚ, ktoré upravujú zavedenie eura v ktoromkoľvek členskom štáte EÚ, boli alebo sú prijímané hlavnými inštitúciami EÚ⁴², a nie ECB. Preto aj z pohľadu terminológie v prekladoch, ktoré sa týkajú Slovenska, boli len niektoré špecifiká, na ktoré sa možno v tomto ohľade sústrediť, v žiadnom prípade však nemožno hovoriť o komplexnom prístupe k terminologickým otázkam súvisiacim s prechodom na euro len z dôvodu jeho zavádzania na Slovensku.

Okrem samotného zavedenia eura a prijatia príslušnej eurolegislatívy je druhým dôležitým aspektom tohto procesu vstup Národnej banky Slovenska (ďalej len „NBS“) do Eurosystemu⁴³, s čím súviselo viaceré verifikačných správ a tiež právnych aktov ECB, najmä národných stanovísk. Z hľadiska terminológie je tak táto druhá, menej známa súčasť zavádzania eura, rovnako cennou skúsenosťou, z ktorej možno čerpať inšpiráciu pri prekladoch v oblasti menovej politiky a platobných systémov.

Z pohľadu prekladov a terminológie je dôležité spomenúť aj určitú štatisticky merateľnú skúsenosť, keď približne 60 % všetkých prekladov právnych aktov ECB sa týka oblasti štatistiky⁴⁴ a zvyšná časť prevažne

⁴² Napr. nariadenie Rady (ES) č. 974/98 z 3. mája 1998 o zavedení eura v znení neskorších zmien a doplnení, Ú. v. ES L 139, 11.5.1998, s. 1, nariadenie Rady (ES) č. 975/98 z 3. mája 1998 o nominálnych hodnotách a technických špecifikáciách euromincí určených do obehu v znení neskorších zmien a doplnení, Ú. v. ES L 139, 11.5.1998, s. 6, alebo nariadenie Rady (ES) zo 17. júna 1997 o určitých ustanoveniach týkajúcich sa zavedenia eura v znení neskorších zmien a doplnení, Ú. v. ES L 162, 19.6.1997, s. 1.

⁴³ Ide predovšetkým o otázky nezávislosti NBS, zákazu menového financovania (napr. nariadenie Rady (ES) č. 3603/93 z 13. decembra 1993, ktorým sa stanovujú definície na uplatňovanie zákazov uvedené v článkoch 104 a 104b ods. 1 zmluvy, Ú. v. ES L 332, 31.12.1993, s. 1, súladu s usmernením ECB o TARGET2 alebo súladu s usmernením ECB z 31. augusta 2000 o nástrojoch a postupoch menovej politiky Eurosystemu (ECB/2000/7) v znení neskorších zmien a doplnení, Ú. v. ES L 310, 11.12.2000, s. 1 – štandardne označované ako „všeobecná dokumentácia“.

⁴⁴ Treba zdôrazniť, že nejde o oficiálnu štatistiku ECB, ale vlastnú štatistiku autora článku vzťahujúcu sa na roky 2007 – 2009. V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že približne každých 3 – 5 rokov ECB prepracúva znenia prevažnej časti svojich právnych aktov v z oblasti štatistiky a posledný takýto „recast“ sa udial práve v rokoch 2007 – 2009, čiže na prvý pohľad by sa mohlo zdať, že takéto prepracovanie má súvis práve so zavádzaním

platobných systémov a systémov vyrovnania a zúčtovania, ako aj záležitostí auditu a bankoviek a mincí. Legislatíva ECB, ktorá upravuje otázky zavedenia eura, je aj v týchto ukazovateľoch skôr marginálnou záležitosťou, aj keď ide o čiastočné zjednodušenie. Zjednodušenie preto, že aj v súvislosti s prechodom na euro bolo potrebné presunúť kompetencie v oblasti auditu z Najvyššieho kontrolného úradu SR na inštitúcie EÚ⁴⁵ a prijať niektoré právne akty ECB v oblasti bankoviek a mincí⁴⁶. Ani pri zohľadnení týchto právnych aktov však nemožno konštatovať, že by na úrovni ECB bol prechod na euro z pohľadu terminológie vnímaný s osobitnou pozornosťou.

3.1 Terminologické otázky v súvislosti so stanoviskami ECB k vnútroštátnej legislatíve

Ako už bolo spomenuté, konzultácie vnútroštátnych orgánov s ECB, výsledkom ktorých je tzv. národné stanovisko, vychádzajú z primárneho práva EÚ, konkrétne článku 127 ods. 4 Zmluvy o fungovaní EÚ (bývalý článok 105 ods. 4 Zmluvy o ES) a článku 4 štatútu ESCB a ECB, a podrobnejšie sú upravené v rozhodnutí Rady 98/415/ES.

Z pohľadu zavedenia eura na Slovensku bolo kľúčovým stanovisko ECB CON/2007/43⁴⁷. V jednej z predbežných verzií tohto stanoviska sa niektorí experti ECB neformálne vyslovili aj k terminológii použitej v slovenskej legislatíve o prijatí eura, a to v tom zmysle, že pôvodne predložený návrh zákona vymedzuje viacero pojmov, ktoré nie sú v súlade s pojmami vymedzenými právom ES a takýmto nezrovnalostiam je potrebné sa vyhýbať. Ako príklad možno uviesť pojmy „*prepočítací kurz*“, „*dátum prijatia eura*“ alebo „*euro*“, ktoré by nemali byť opätovne a inak definované vnútroštátnym právom. Navyše, niektoré pojmy sú zavádzajúce a potrebujú

eura na Malte, Cypre alebo na Slovensku.

⁴⁵ Pozri odporúčanie ECB z 25. júna 2009 Rade Európskej únie o externom audítorovi Národnej banky Slovenska (ECB/2009/14), Ú. v. EÚ C 149, 1.7.2009, s. 1. Odporúčanie sa síce týka výlučne Slovenska v procese prechodu na euro, ale z hľadiska terminológie ide o rovnakú šablónu, aká sa používa v ECB dlhodobo pre všetky prípady vymenovávania externých audítorov.

⁴⁶ Pozri napr. rozhodnutie ECB z 11. decembra 2008 o schválení objemu emisie mincí v roku 2009 (ECB/2008/20), Ú. v. EÚ L 352, 31.12.2008, s. 58, už aj so Slovenskom. Je však treba dodať, že takéto rozhodnutie schvaľuje ECB každý rok, takže z hľadiska terminológie v procese prechodu na euro nič nové neprináša.

⁴⁷ Stanovisko ECB CON/2007/43 z 19. decembra 2007 na žiadosť Ministerstva financií Slovenskej republiky k návrhu zákona o zavedení meny euro a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

vyjasnenie, alebo nie sú v súlade s ustálenou terminológiou používanou v slovenskom znení právnych predpisov ES uverejnených v Úradnom vestníku Európskej únie. Napr. pojmy „euro“ a „mena euro“ sú vo viacerých ustanoveniach návrhu zákona použité tak, že sú vzájomne zameniteľné, avšak v návrhu zákona by sa mal používať iba pojem „euro“. Okrem toho, používanie slovných spojení „platné zákonné platidlo“ a „neplatné zákonné platidlo“ v návrhu zákona nie je opodstatnené a výrazy „platné/neplatné“ by sa mali v takýchto slovných spojeniach vypustiť. Rovnako anglický výraz „foreign reserve assets“ by sa mal do slovenčiny prekladať ako „devízové rezervy“, a nie ako „menové rezervy“⁴⁸.

Uvedené pripomienky ECB v stanovisku možno vidieť v dvoch rovinách. Prvá je právna, ktorú by som v tomto príspevku nerád podrobnejšie rozoberal, súvisí však s existenciou duplicitnej právnej úpravy na Slovensku, a to nariadení EÚ a vnútroštátnej legislatívy, ktorá ich neraz nepresne kopíruje. Postačí, ak v tomto ohľade odcitujem zo stanoviska ECB: „Niektoré ustanovenia návrhu zákona opakujú príslušné ustanovenia nariadení ES. V tejto súvislosti, ECB poznamenáva, že článok 249 Zmluvy o ES⁴⁹ ustanovuje, že nariadenie ES je záväzné v celom svojom rozsahu a priamo uplatniteľné vo všetkých členských štátoch. Nariadenie ES, ako uvádza Súdny dvor Európskych spoločenstiev, nie je preto potrebné transponovať do vnútroštátneho práva členských štátov. To isté platí aj pre všetky priamo uplatniteľné ustanovenia primárneho práva ES. Vzhľadom na to ECB odporúča vypustiť tie ustanovenia návrhu zákona, ktoré opakujú ustanovenia a pojmy vymedzené v nariadeniach ES a priamo uplatniteľné ustanovenia primárneho práva ES, vrátane vymedzenia pojmov. Návrh zákona by mal preto primárne upravovať len tie otázky, ktoré sa týkajú zavedenia eura na Slovensku a nie sú upravené právnymi predpismi ES. To by tiež prispelo k zjednodušeniu návrhu zákona.“⁵⁰

⁴⁸ V tomto ohľade treba zdôrazniť, že nejde o oficiálne stanovisko ECB. K tejto problematike však pozri oficiálne stanoviská ECB, napr. odseky 1.1 až 1.3 stanoviska ECB CON/2006/10 z 23. februára 2006 na žiadosť Central Bank of Malta k návrhu zákona o prijatí eura.

⁴⁹ V súčasnosti článok 288 Zmluvy o fungovaní EÚ.

⁵⁰ Pozri tiež stanovisko ECB CON/2006/10 z 23. februára 2006 na žiadosť Central Bank of Malta k návrhu zákona o prijatí eura, stanovisko ECB CON/2006/29 z 12. júna 2006 na žiadosť slovinského ministerstva financií k návrhu zákona o zavedení eura a stanovisko ECB CON/2007/1 z 15. januára 2007 na žiadosť cyperského ministerstva financií k návrhu zákona o prijatí eura a prechode na túto menu.

Druhá rovina súvisí s terminológiou a v tomto ohľade je dôležité zopakovať konštatovanie ECB. Je potrebné buď vypustiť tie pojmy, ktoré už sú vymedzené v priamo aplikovateľnej legislatíve EÚ, alebo ich zopakovať doslovne, a to bez zmeny ich znenia. Načrtnime si teda určitú najlepšiu prax v prípade niektorých pojmov, ktoré boli v tomto kontexte vo vnútroštátnej legislatíve otáznе v priebehu prechodu na euro.

V pôvodnom konsolidovanom znení Zmluvy o ES sa napr. v článku 123 ods. 4 „*conversion rate*“ uvádzal ako „*neodvolateľný pevný výmenný kurz*“⁵¹. Článok 1 písm. c) nariadenia Rady (ES) č. 974/98 o zavedení eura však v základných pojmoch používa pojem „*prepočítací kurz*“. Slovenský eurozákon⁵² sa s touto nekonzistentnou terminológiou vyrovnal tak, že ponúka tretiu terminologickú alternatívu, a to „*konverzný kurz*“. Z hľadiska hierarchie právnych noriem je zmluva ako prameň primárneho práva viac než len nariadenie ako prameň sekundárneho práva. Príslušné ustanovenie však nie je priamo aplikovateľné na rozdiel od nariadenia a navyše, predmetný pojem je upravený v základných pojmoch. Ak by sa slovenský zákonodarca nerozhodol pre tretí, inak znejúci pojem, pravdepodobne by sa bolo treba prikloniť k „*prepočítaciemu kurzu*“. Preklad „*konverzný kurz*“ by bol akceptovateľný, ak by bol obsahovo a formulačne vymedzený rovnako ako „*conversion rate*“ v nariadení, keďže zmluva takúto definíciu neobsahuje. V prekladoch legislatívy EÚ by sa mal však aj naďalej používať pojem uvedený v nariadení („*prepočítací kurz*“) až do jeho prípadnej novelizácie.

Priamo vo vymedzení pojmu „*conversion rate*“ však narazíme na ďalší pojem, ktorý sa v priebehu prechodu na euro neriešil, ale v zásade ide o podobný problém. Nariadenie Rady (ES) č. 974/98 o zavedení eura priamo v základných pojmoch vymedzuje „*účastnícky členský štát*“ alebo „*participating Member State*“, na rozdiel od primárneho práva, kde sa pracuje s pojmom „*zúčastnený členský štát*“. V tomto prípade však uvedené nariadenie nie je jediným priamo aplikovateľným právnym aktom EÚ, ktorý vo svojich základných pojmoch vymedzuje uvedený pojem, robia tak napr. takmer všetky právne akty ECB. Keďže v prevládajúcej väčšine prípadov

⁵¹ Zmluva o fungovaní EÚ tento článok vypustila a ostatné súvisiace preorganizovala, teraz sa v týchto ustanoveniach uvádza len „kurz“.

⁵² Zákon č. 659/2007 Z. z. o zavedení meny euro v Slovenskej republike a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

a konzistentne v tzv. povstupovej legislatíve sa tento pojem prekladá ako „zúčastnený členský štát“, pri preklade sa odporúča používať tento pojem.

Ďalšou zaujímavou otázkou bolo používanie slovného spojenia „mena euro“ v slovenskom eurozákone. Keďže „euro“, resp. „jednotka euro“ je už vymedzené v základných pojmoch nariadenie Rady (ES) č. 974/98 o zavedení eura, ako aj v iných nariadeniach k tejto problematike⁵³ ako menová jednotka, nie je takéto slovné spojenie namieste a má sa použiť len „euro“. Tento výklad bol zohľadnený v §1 ods. 1 písm. a) slovenského eurozákona.

V prípade pojmu „euromince“ a „eurové mince“ ide v zásade o lingvistickú, nie právnu záležitosť a skôr otázku konzistencie, či zaužívanej praxe. Tak primárne právo EÚ, ako aj právne akty ECB používajú konzistentne pojmy „euromince“ a „eurobankovky“. Slovenská legislatíva až do prijatia zákona používala pojmy „eurové bankovky“ a „eurové mince“ a k tomuto pojmu sa v dokumentoch iného ako právneho charakteru, aj tých, ktoré súviseli s prechodom na euro, priklonil v určitom čase aj odbor jazykových služieb ECB. Slovenský eurozákon však prešiel na terminológiu používanú v právnych aktoch EÚ a v tomto smere novelizoval aj súvisiacu vnútroštátnu legislatívu⁵⁴.

Používanie pojmu „menové rezervy“ namiesto „devízových rezerv“ ako preklad pojmu „foreign reserve assets“ mohlo vyplývať z obsahovo chybné preloženého pojmu v samotnom primárnom práve EÚ⁵⁵. Napriek tomu sekundárne právo, najmä právne akty ECB používali správny pojem „devízové rezervy“. Pojem sa podarilo korigovať nielen v slovenskej legislatíve, ale tiež v primárnom práve, a to prostredníctvom prijatia Zmluvy o fungovaní EÚ.

Problém s pojmom „platné zákonné platidlo“ a „neplatné zákonné pravidlo“, ktorý bol použitý ešte v pôvodnom návrhu eurozákona, bol podľa môjho názoru čiastočným nedorozumením a netýkal sa prekladu do slovenčiny, ale prekladu a jeho znenia v angličtine. Podstatou problému bola otázka, či je možné zákonné platidlo považovať za neplatné a či v takomto prípade má stále význam hovoriť o zákonom platidle. Slovenský eurozákon nakoniec od používania tejto kombinácie slov upustil.

⁵³ Napr. už spomenuté nariadenie Rady (ES) č. 1103/97.

⁵⁴ Pozri §49aa ods. 1 zákona NR SR č. 566/1992 Zb. o Národnej banke Slovenska v znení neskorších predpisov.

⁵⁵ Napr. článok 30 štatútu ESCB a ECB.

Ak hovoríme o prechode na euro, hovoríme o „*dátume prijatia eura*“ alebo o „*dátume zavedenia eura*“? Nariadenie Rady (ES) č. 974/98 o zavedení eura v článku 1 písm. d) vymedzuje priamo v základných pojmoch pojem „*dátum prijatia eura*“, ktorý pôvodný návrh slovenského eurozákona predefinoval ako „*dátum zavedenia eura*“, ale aj s odlišným obsahom a formuláciami. Napriek tomu, že §1 ods. 2 písm. e) slovenského eurozákona aj v konečnom znení používa pojem „*dátum zavedenia eura*“ ako preklad pojmu „*euro adoption date*“, zároveň vo vymedzení pojmu jasne uvádza, že ide o „*dátum prijatia eura*“ v zmysle legislatívy EÚ. V princípe však možno uviesť, že na rozdiel od samotného nariadenia ES primárne právo EÚ pracuje s pojmom „*euro introduction*“ a prekladom „*zavedenie eura*“, čo naznačuje skôr nejednotnosť v terminológii na strane EÚ ako na vnútroštátnej úrovni.

ECB okrem kľúčového stanoviska k návrhu slovenského eurozákona prijala v období 2007 – 2009 viacero stanovísk týkajúcich sa vnútroštátnej legislatívy k zavedeniu eura⁵⁶. Možno spomenúť stanoviská ECB CON/2008/18, CON/2008/23, CON/2008/25, CON/2008/27, CON/2008/40, CON/2008/86, CON/2009/75 a CON/2009/85⁵⁷, z ktorých však z pohľadu terminológie majú význam len dve, a to CON/2008/18⁵⁸ a (okrajovo) CON/2009/75⁵⁹ týkajúce sa platobných systémov.

Prvé z nich, ktoré sa týkalo už neplatného zákona o platobnom styku⁶⁰, v oblasti terminológie naznačilo, že pojem „*prijatie príkazu*“ (*system*)“ ako preklad pojmu „*entry into system*“ (*of an order*)“ nemusí byť tým najsprávnejším⁶¹. Z obsahového hľadiska používa ECB výraz „*prijatie*“ a „*okamih prijatia*“ v spojení s bankomatmi, a nie platobnými systémami, zatiaľ čo v prípade slovenskej legislatívy sa uvedené nerozlišuje, navyše po-

⁵⁶ Z hľadiska objektívnosti treba konštatovať, že aj viaceré iné stanoviská z obdobia pred rokom 2007 prispeli k hladkému prijatiu eura na Slovensku, najmä z pohľadu integrácie NBS do Eurosystemu.

⁵⁷ Všetky uvedené stanoviská sú dostupné na internetovej stránke ECB, v časti s názvom „*právny rámec*“, na: www.ecb.europa.eu.

⁵⁸ Stanovisko ECB CON/2008/18 z 25. apríla 2008 na žiadosť Národnej banky Slovenska k návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 510/2002 Z. z. o platobnom styku a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

⁵⁹ Stanovisko ECB CON/2009/75 z 29. septembra 2009 na žiadosť Ministerstva financií Slovenskej republiky k návrhu zákona o platobných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

⁶⁰ Zákon č. 510/2002 Z. z. o platobnom styku v znení neskorších predpisov.

⁶¹ Pozri odsek 3.3 stanoviska ECB CON/2008/18.

jem „*okamih prijatia príkazu platobným systémom*“ je dlhodobou zaužívaný. Treba dodať, že tento pojem je kľúčový z hľadiska neodvolateľnosti platobného príkazu a má ďalekosiahle právne dôsledky pre všetkých účastníkov platobného systému. Právne vymedzenie tohto pojmu obsahuje smernica EP a Rady 98/26/ES⁶² v článku 3 ods. 3 a 4 ako „*moment of entry*“, čomu aj zodpovedá pojem „*okamih vstupu*“ v slovenskej verzii tejto smernice. Pojem sa však v slovenskej legislatíve nakoniec nemenil, navyše v tomto prípade išlo o smernicu, a nie o nariadenie, pričom obsah i formulácia pojmu „*okamih prijatia*“ sú zhodné s pojmom „*okamih vstupu*“ zakotvenom v smernici. Táto otázka preto ani nebola predmetom stanoviska ECB CON/2009/75 k novému zákonu o platobných službách⁶³, ktorý nahradil zákon o platobnom styku.

Stanovisko ECB CON/2008/18 sa okrajovo dotklo taktiež terminológie v súvislosti s vymedzením pojmu subjekty, ktoré poskytujú klíringové a zúčtovacie služby. Napriek tomu, že v tomto prípade nešlo o otázku prekladu, ale vecný nesúlad v otázke vymedzenia počtu subjektov, ktoré takéto služby poskytujú, otázka pojmu „*clearing*“ a „*settlement*“, ktorá sa v stanovisku neriešila, je z hľadiska prekladu naopak veľmi zaujímavá. Je tomu tak najmä z dôvodu, že Ministerstvo financií SR vo vnútroštátnych predpisoch v jeho gescii používalo pojem „*vyrovnanie*“ pre „*settlement*“ a „*zúčtovanie*“ pre „*clearing*“, na rozdiel od NBS, ktorej terminológiu v právnych aktoch kopírovala aj ECB, a ktorá používala pre „*settlement*“ pojem „*zúčtovanie*“ a pre „*clearing*“ pojem „*vyrovnanie*“; takto je finalizované napr. aj rozsiahle usmernenie ECB o TARGET2. V marci 2009 došlo k neformálnej dohode medzi NBS a Ministerstvom financií SR, na základe ktorej sa mal jednotne používať pre „*settlement*“ pojem „*vyrovnanie*“ a pre „*clearing*“ pojem „*klíring*“, táto dohoda sa ale nakoniec ukázala ako neúčinná, čo potvrdila aj konečná verzia nového zákona o platobných službách. Nakoniec k dohode predsa len došlo a v súčasnosti sa presadila pôvodná verzia ministerstva, t.j. „*vyrovnanie*“ pre „*settlement*“ a „*zúčtovanie*“ pre „*clearing*“, pričom výraz „*klíring*“ by sa mal používať výlučne v prípade pojmu „*clearing house*“ ako „*klíringový ústav*“.

⁶² Smernica Európskeho parlamentu a Rady 98/26/ES z 19. mája 1998 o konečnom zúčtovaní v platobných systémoch a zúčtovacích systémoch cenných papierov v znení neskorších zmien a doplnení, Ú. v. ES L 166, 11.6.1998, s. 45.

⁶³ Zákon č. 492/2009 Z. z. o platobných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Stanovisko ECB CON/2009/75 je zaujímavé predovšetkým z pohľadu, že sa zaoberá novou terminológiou, ktorú prináša zákon o platobných službách v oblasti zodpovednosti na účely fungovania systému TARGET2-SK. Novými pojmami sú „*hrubá nedbanlivosť*“ pre „*gross negligence*“ a „*bežná nedbanlivosť*“ pre „*minor negligence*“. Pojem „*fraud*“ sa v tomto kontexte prekladá ako „*úmyselné*“ (*protiprávne konanie*). V ostatnom platí to, čo už bolo spomenuté v predchádzajúcej časti tohto príspevku o osobitných aspektoch právneho prekladu.

3.2 Terminologické otázky v širšom kontexte predpisov o prechode na euro

Prechod na euro neznamená len prijatie slovenského eurozákona a súvisiacej legislatívy, ale tiež prijatie viacerých viac-menej technických právnych aktov ECB a iných inštitúcií EÚ, ktoré sa týkajú napr. eurobankoviek a euromincí (otázka predzásobenia), auditu, prevodu devízových rezerv alebo podielu na kapitále (základnom imaní) z národnej centrálnej banky do ECB a ďalších.

Z pohľadu integrácie NBS do Euro systému sú zásadnými 4 otázky. Prvé dve sa týkajú systémov vyrovnania, systémov zúčtovania a platobných systémov, či TARGET2-SK ako súčasti systému TARGET2 a súvisiacimi terminologickými otázkami, ktorými som sa už zaoberal vyššie. Vykonávanie obchodov s devízovými rezervami ECB by v budúcnosti mohlo priniesť zaujímavé terminologické zamyslenia, táto otázka však zatiaľ nie je aktuálna. Súlad s tzv. všeobecnou dokumentáciou priamo súvisí aj s terminológiou použitou v usmernení ECB/2000/7 o nástrojoch a postupoch menovej politiky Euro systému⁶⁴. Keďže terminológia tohto usmernenia bola finalizovaná ešte v predvstupovom období a okrem iných aspektov prekonala počas posledných rokov určitý vývoj, v prípade viacerých pojmov je lepšie spoliehať sa na iné, novšie právne akty ECB alebo na transpozičné opatrenie, ktorým je v prípade uvedeného usmernenia rozhodnutie NBS zo 16. decembra 2008 č. 7/2008 o vykonávaní operácií menovej politiky po vstupe Slovenskej republiky do eurozóny a súvisiace rozhodnutia⁶⁵. Ako príklad možno uviesť, že v oblasti menovej politiky sa

⁶⁴ Tento právny akt ECB bol viackrát novelizovaný. Naposledy usmernením ECB/2010/1, Ú. v. EÚ L 63, 12.3.2010, s. 22, ale zásadná novelizácia sa vykonala usmernením ECB/2006/12, Ú. v. EÚ L 352, 13.12.2006, s. 1.

⁶⁵ Všetky rozhodnutia sú uverejnené na internetovej stránke NBS na: www.nbs.sk.

pojmom „*counterparty*“ prekladá ako „*zmluvná strana*“, na rozdiel od oblasti štatistiky, kde sa tento pojem prekladá ako „*protistrana*“. Podobne, pojem „*minimum reserves*“ sa prekladá štandardne ako „*povinné minimálne rezervy*“, t.j. netreba zabúdať na slovo „*povinné*“.

3.3 Iné terminologické otázky nesúvisiace priamo s prechodom na euro

Podnetov na zamyslenie a príkladov nekonzistencie tak vnútroštátnej legislatívy, ako aj legislatívy EÚ je mnoho. Za povšimnutie podľa môjho názoru stoja viaceré prepracované znenia právnych aktov ECB z oblasti štatistiky z rokov 2007 – 2009⁶⁶, v rámci ktorých prišlo k zavedeniu novej terminológie, či k zmene alebo potvrdeniu tej existujúcej, okrem iného pojmov ako napr. „*sekuritizácia*“ pre „*securitisation*“ či „*finančné spoločnosti zvláštneho účelu*“ pre „*financial vehicle corporations*“⁶⁷. Rád spomeniem aj notoricky známy rozdiel pri preklade pojmu „*balance sheet*“, ktorý sa v oblasti štatistiky prekladá ako „*bilancia*“ na rozdiel od oblasti účtovníctva, kde ide o „*súvahu*“.

Len nedávno boli uverejnené konsolidované znenia Zmluvy o Európskej únii a Zmluvy o fungovaní Európskej únie⁶⁸, v rámci ktorých došlo k zjednoteniu terminológie, a to aj v rámci štatútu ESCB a ECB. Nastala zmena

⁶⁶ Napr. nariadenie ECB (ES) č. 958/2007 z 27. júla 2007 o štatistike aktív a pasív investičných fondov (ECB/2007/8), Ú. v. EÚ L 211, 14.8.2007, s. 8; usmernenie ECB z 1. augusta 2007 o menovej štatistike a štatistike finančných inštitúcií a trhov (prepracované znenie) (ECB/2007/9), Ú. v. EÚ L 341, 27.12.2007, s. 1; nariadenie ECB (ES) č. 24/2009 z 19. decembra 2008 o štatistike aktív a pasív finančných spoločností osobitného účelu zaoberajúcich sa sekuritizačnými transakciami (ECB/2008/30); Ú. v. EÚ L 15, 20.1.2007, s. 1; nariadenie ECB (ES) č. 25/2009 z 19. decembra 2008 o bilancii sektora peňažných finančných inštitúcií (prepracované znenie) (ECB/2008/32); Ú. v. EÚ L 15, 20.1.2007, s. 14 alebo usmernenie ECB z 31. júla 2009 o štatistike financií verejnej správy (prepracované znenie) (ECB/2009/20), Ú. v. EÚ L 228, 1.9.2009, s. 25. Posledne menovaný právny akt ECB je cenným prínosom najmä tým, že v ňom finalizovaná terminológia vznikla na základe dohody medzi právnikmi-lingvistami ECB a oboma príslušnými odborníkmi štatistiky NBS.

⁶⁷ Pozri bilingválny slovník pojmov ako poslednú prílohu usmernenia ECB z 1. augusta 2007 o menovej štatistike a štatistike finančných inštitúcií a trhov (prepracované znenie) (ECB/2007/9), Ú. v. EÚ L 341, 27.12.2007, s. 1. „*Financial vehicle corporations*“ uvádzam zámerne, keďže v slovníku pojmov v usmernení ECB/2007/9 sú uvedené ako „*finančné spoločnosti zvláštneho účelu*“, zatiaľ čo v názve a základných pojmoch novšieho právneho aktu ECB/2008/30 už ako „*finančné spoločnosti osobitného účelu*“, čiže je namieste používať tento novší pojem.

⁶⁸ Ú. v. EÚ C 83, 30.3.2010, s. 1.

v prípade pojmu „*capital of the ECB*“, ktoré by sa malo jednotne prekladať ako „*kapitál ECB*“. V tejto súvislosti treba upozorniť na štatút Európskej investičnej banky, ktorý je rovnako súčasťou tohto konsolidovaného znenia, kde sa tento pojem – *capital of the EIB*“ prekladá ako „*základné imanie EIB*“. Z hľadiska konzistentnosti terminológie je významná tiež zmena týkajúca sa prekladu pojmu „*collateral*“. V právnych aktoch ECB sa toto slovo doteraz prekladalo prevažne ako „*kolaterál*“, zatiaľ čo vo vnútroštátnych právnych predpisoch jednotne ako „*zábezpeka*“. V právnych aktoch iných inštitúcií EÚ je však možné nájsť aj preklad „*vecná záruka*“, či „*vecný kolaterál*“, v primárnom práve, konkrétne v článku 18 štatútu ESCB a ECB bol tento pojem až do uverejnenia tohto konsolidovaného znenia dokonca chybne preložený ako „*banková záruka*“.

Záver

Projekty prekladu, ako každý iný projekt, vrátane ich právno-lingvistickej revízie stoja na niektorých kľúčových prvkoch, medzi ktoré z pohľadu ECB patria:

- a) skoré zapojenie právnikov-lingvistov do tvorby právneho aktu ECB, najlepšie už v prvej fáze,
- b) dobrý manažment kvality, najmä zavedenie pravidla „štyroch očí“ a jeho uplatňovanie v každej fáze projektu,
- c) nájdenie správnej rovnováhy medzi prijatím kvalitnej právnej normy a jej prijatím v primeranej lehote a
- d) otvorená diskusia a konzultácie v rámci ECB, ako aj s externými partnermi (napr. inštitúcie EÚ, národné centrálné banky, národná administratíva, jazykovedné ústavy, univerzity, externí prekladatelia, profesijné združenia, adresáti právnych noriem).

Z pohľadu ECB nie je možné hovoriť o špecifickejšej terminológii, ktorá by sa týkala prechodu na euro. Možno hovoriť o komplexnej právnej úprave otázok, ktoré súvisia so zavedením eura, pričom základná terminológia vychádza tak z primárneho práva EÚ, ako aj sekundárneho práva EÚ v pôsobnosti Rady EÚ. Právne akty ECB následne vychádzajú z takejto terminológie a upravujú skôr technické otázky spojené s týmto procesom. V posledných rokoch sa v ECB rozvinula pozitívna prax, že ku všetkým rozsiahlejším dokumentom, ako napr. k usmerneniu ECB o TARGET2,

alebo k dokumentom v niektorých oblastiach právomoci ECB, napr. v oblasti štatistiky už od roku 2004, sa uskutočňujú pravidelné konzultácie s národnými centrálnymi bankami a inými subjektmi, ktoré sa k terminológii vyjadrujú formou pripomienok. V oblasti štatistiky je navyše v posledných dvoch rokoch evidentná snaha dosiahnuť jednotnú terminológiu medzi právnymi aktmi Rady EÚ a ECB, napr. formou pozvaní zástupcov ECB na rokovania pracovnej skupiny právnikov-lingvistov Rady EÚ.

Terminológia sa neustále vyvíja a podnety na jej zmenu, či zlepšenie, sú rôznorodé. Keďže jedným z kľúčových prvkov úspešnosti projektu prekladu je nájdenie správnej rovnováhy medzi prijatím kvalitnej právnej normy a jej prijatím v primeranej lehote, je zrejmé, že nikdy nie je dostatok času na uskutočnenie ideálneho prekladu, a to ani z hľadiska terminológie. Pri rešpektovaní zásady, že každý preklad je súčasťou väčšieho celku – právneho systému, poznání osobitných aspektov právneho prekladu a pri využití dostupných právnych, či terminologických databáz, ako aj prípadným zavedením nových mechanizmov a štruktúr v tejto oblasti⁶⁹ a v neposlednom rade aj ochotou spolupracovať, môže sa ďalej rozvíjať nielen terminológia, ale aj preklady a v konečnom dôsledku celý právny systém.

⁶⁹ Bližšie pozri napr.: VETRÁK, M: Nový model právnej lingvistiky a lingvistiky na Slovensku. *Justičná revue*, 59, 2007, č. 10, s. 1216–1240.

SKÚŠENOSTI Z REDIGOVANIA PREKLADOV DOKUMENTOV ECB DO SLOVENČINY

Peter Némethy

V rámci zabezpečovania prekladov a publikácií Národnej banky Slovenska redaktor v oddelení komunikácie pracuje na príprave publikácií do tlače s nepravidelnými publikáciami (napr. konvergenčné správy, všeobecné dokumenty) a pravidelnými publikáciami (výročné správy, štvrťročné vydania Mesačného bulletinu).

Preklady vyhotovujú externí a sčasti interní prekladatelia. Preklady sa následne redigujú z gramatického, štylistického a odborného aspektu. V prípade rozdelenia prekladu na viacero častí sa kontroluje konzistentnosť.

Postup pri redigovaní vychádza z pochopenia vecného obsahu. Preklad by mal byť čo najdoslovnejší, ale so zachovaním všetkých pravidiel slovenskej gramatiky a odbornej štylistiky.

Chybám pri preklade sa dá ťažko vyhnúť; pochopenie vecného obsahu a často zložitých ekonomických a finančných vzťahov si vyžaduje, aby prekladateľ bol zároveň aj erudovaným odborníkom, čo sa prakticky nedá očakávať. Na zabezpečenie požadovanej kvality prekladu je však istá znalosť problematiky nevyhnutná.

Dobry preklad je taký, ktorý neznie ako preklad – čitateľ by mal mať dojem, že ide o pôvodný, slovenský text.

Neustále sa objavujú nové termíny, najmä v súvislosti s praxou v Spojených štátoch amerických. Snažíme sa o použitie slovenských výrazov tam, kde sa to dá, teda tam, kde novo vytvorený termín má jasný logický zmysel (special purpose vehicles – účelovo zriadené inštitúcie).

Anglicizmy si však odborná verejnosť často sama časom vynúti (stress tests – stresové testy), a preto sa im nesnažíme ani príliš vyhýbať. I pôvodne dobre preložené veci sa v odbornej praxi často menia na anglicizmy: (metodológia, a nie *metodika*; government bonds sme pôvodne prekladali ako *štátne dlhopisy*, ale najnovšie už sú to vládne dlhopisy). Bohužiaľ, dostávajú sa aj do štylistiky: „on the monthly basis“ sa čoraz častejšie prekladá „na mesačnej báze“, a nie napríklad „v mesačnom vyjadrení“.

Máme kontakty so slovenskými prekladateľmi v ECB a je samozrejme, že sa pridržame zvyklostí v tejto banke, ktorá je po prijatí eura fakticky

našou nadriadenou inštitúciou. V súlade s tým a aj s bežnou zvyklosťou prekladáme len na Slovensku zaužívané názvy, napr. inštitúcií ako sú Medzinárodný menový fond, Svetová banka, Európska centrálna banka a pod., ale názvy iných inštitúcií, osobitne centrálnych bánk Európskej únie, nechávame v pôvodnom znení, vrátane príslušných diakritických znakov.

Najdôležitejšie je, aby sa prekladateľ zameril na vecnú správnosť, pretože napäté sú aj naše termíny (redaktorov), a na spätné porovnanie prekladu s východiskovým textom spravidla nebýva čas.

Počítačová podpora prekladov

Terminológia je veľmi špecifická, preto od externých prekladateľov vyžadujeme, aby pracovali s prekladateľským softvérom (Trados).

Nevýhodou prekladania týmto softvérom sú možné chyby spočívajúce v tom, že podobné vety, nájdené v databáze, obsahujú iné údaje ako v novo prekladanej vete. S číslami problém nebýva, skôr s dátumami (apríl namiesto máj, zvýšiť namiesto znížiť, a pod.).

„Proofy“

Na preklad sa odovzdáva východiskový text, ktorý je priebežne redigovaný. Výsledkom tejto redakcie sú zmeny, tzv. proofy, ktoré ECB posielajú a redaktori v NBS ich zapracovávajú do textu.

Charakter textov

Anglické, a to nielen ekonomické texty, majú často výrazne obrazný charakter. Najmä zo štylistického hľadiska je dôležité, aby prekladateľ tieto miesta odhalil a neprekladal veci doslovne. Metafory možno nájsť hocikde, aj kde by sme to neočakávali. Často si to prekladateľ ani neuvedomuje, pretože veľká časť metafor je identická so slovenskými metaforami (možno ich preložiť doslovne). V prípade obrazného vyjadrenia je vhodné postupovať voľne a snažiť sa o plynulé znenie vety v slovenskom jazyku (keď pochopíme obsah, slová prídu samé).

Sloveso a zmena pasívnej formy na aktívnu

Slovenská štylistika si žiada aktívny tvar viac než anglická (... získal sa..., nie ... *bol získaný*...). Pozícia slovesa sa v slovenskej vete spravidla posúva dopredu.

Niekoľko príkladov štylistických/terminologických opráv:
často sa vyskytuje: between 2003 and 2009: v rokoch 2003 až 2009 (nie *medzi rokmi* ...)
series: časový rad (nie *séria*).

Neprekladať doslovne

Main challenge for the monetary analysis is...: napr. Ťažiskom menovej analýzy je... (nie *Hlavnou výzvou pre* ...)

„conditions“ je často vhodnejšie prekladať ako „situácia“, (nie *podmienky*, napr. v spojení „surplus liquidity conditions“)

More details see...: „Podrobnejšie informácie sú uverejnené“ ... (nie *Ďalšie detaily pozri*...)

„pattern“: citlivo zvážiť, o čo vecne v danej súvislosti ide a nájsť vhodný slovenský ekvivalent, napr. „seasonal pattern“: typický sezónny priebeh.

Zvoliť vhodný výraz, nezobrať prvý, „hlavný“ význam zo slovníka:

Strong growth rate: vysoká (nie *silná miera rastu*)

Robust – vysoký; v odbornej literatúre sa však často vyskytuje aj robustný, je potrebné zvážiť vhodnosť výberu slova

Underlying – podložený, ale tiež základný, a pod., výber slova podľa kontextu.

Ale naopak preložiť doslovne, ak ide o vecnú správnosť:

Extracting of the underlying growth rate from ...: Extrahovanie základnej miery rastu...

(nie *Získanie odhadu základnej miery rastu*...).

Slovenčina je menej orientovaná na podstatné mená:

Abý sa z ... získalo ..., treba..., a nie *Získanie ... z ... si vyžaduje*...

Používať formálne výrazy, napr. vo vzťahu k internetu:

... sú uverejnené na internetovej stránke, a nie ... *si možno stiahnuť* ...

Bohemizmy

...očistené od..., a nie ...*očistené o...*
kým, a nie *zatiaľ* čo.

Námornické výrazy:

Leeway: podľa vecnej situácie, napr. manévrovací priestor.

Odlíšiť vety typu „statement“ od inak bežne informatívneho textu:

so ... zvyšovaním A ... sa postupne znižuje B, a nie napr. *Zvýšilo sa A a postupne sa začalo znižovať B.*

Treba podotknúť, že autormi nezredigovaných východiskových textov ECB nemusia byť pracovníci z anglicky hovoriacich krajín. V textoch niekedy pokrivkáva anglická gramatika; štruktúra viet nebýva typicky anglická (v poslednej verzii redaktori z ECB chyby opravila, ale prekladateľ dostáva prvú, nezredigovanú verziu východiskového textu).

Nie vždy je pôvodca deja zrejмый (...dieťa zožralo leviča...):

Aby sa veta dala správne preložiť, niekedy je nutné chápať, čo je vo vete ekonomicky možné, a čo nie.

Zbytočnosti sa často neprekladajú:

stačí „graf 25“, nepísať doslovne „*pozri graf 25*“.

Anglické štruktúrovanie textu:

Niekedy znie pre slovenčinu cudzo, text preformulovať v súlade so slovenskou štylistikou, napr. (firstly, ... , lastly) a pod. možno niekedy jednoducho vynechať.

Iné písanie veľkých písmen v angličtine a slovenčine:

Názvy oficiálnych dokumentov preložených do slovenčiny si treba vyhľadať (napr. cez Google).

Právne akty EÚ, ECB a pod. sú uverejňované v príslušných vestníkoch.

Slovenské členenie viet:

Čiarka sa v slovenčine nie vždy používa tak isto ako v angličtine.

V tomto príspevku som poukázal na niektoré problémy, s ktorými sa pri redigovaní prekladov textov NBS často stretávam.

PREKLAD V KONTEXTE MEDZIKULTÚRNEHO DIALÓGU

Politika viacjazyčnosti – politika pre všetkých občanov EÚ

Jednota v rozmanitosti: je preklad bariérou alebo mostom?

Veronika Boráková (Európska komisia)

Koncepcia viacjazyčnosti je koncepciou modernej spoločnosti, ktorá prekonáva hranice a historické predsudky. Európska komisia sa pri jej presadzovaní zameriava na zvyšovanie povedomia verejnosti o viacjazyčnej spoločnosti a pritom podporuje a motivuje záujem o jazykové vzdelávanie vrátane celoživotného vzdelávania. Veď onedlho by malo byť realitou aj na Slovensku, že mladí ľudia budú ovládať tri jazyky – okrem materinského jazyka aj tzv. rozlišovací jazyk (iný ako svoj vlastný – napr. ďalší svetový jazyk alebo jazyk menšiny či susednej krajiny alebo regiónu), a tiež iný ako svoj jazyk medzinárodnej komunikácie (tzv. „veľký jazyk“). Načo sa však učiť ďalší európsky jazyk? Nie sú si predsa jazyky v EÚ rovné?

Rovnocennosť jazykov v Európskom spoločenstve zaručuje už Zmluva o založení Európskeho spoločenstva, ako aj prvé nariadenie Rady z 15. apríla 1958. Vo vôbec prvom oznámení o viacjazyčnosti z roku 2005 sa uvádza konkrétna stratégia tejto politiky vrátane primeraných opatrení na jej uplatňovanie. Pracovať v 23 úradných jazykoch zaiste nie je jednoduché ani pre taký „kolos“, akým je Európska únia a jej inštitúcie. No okrem pracovných jazykov EÚ (t.j. štátnych jazykov členských štátov) existuje na území Európskej únie až okolo 60 ďalších jazykov a jazykov migrantov. Základom našej spoločnej kultúry a civilizácie je práve vzájomná kultúrna a jazyková interakcia.

Úlohou jazykových útvarov inštitúcií a orgánov EÚ je podporovať a upevňovať viacjazyčnosť v Európe a pomáhať pri približovaní politik Únie jej občanom. Predovšetkým vďaka prekladaniu písaných textov si Európska únia plní svoje zákonné povinnosti v oblasti komunikácie s verejnosťou. EÚ prijíma zákony, ktoré sú priamo záväzné pre občanov, ale aj podniky. Je preto úplne prirodzené, že na to, aby ich občania a súdy mohli dodržiavať a uplatňovať, musia mať k dispozícii znenie zákonov v tom jazyku, ktorému rozumejú. Práca prekladateľov v európskych inštitúciách teda zvyšuje transparentnosť, legitímnosť a účinnosť Únie.

Jazyková rozmanitosť je pre Európu nepochybne výnimočnou výzvou. Na to, aby mohla Európska únia túto rozmanitosť účinne riadiť, musí pristúpiť k riešeniu mnohých otázok. Ako je možné vyvolať v toľkých národoch Európskej únie pocit spolupatričnosti? Je potrebné pokúsiť sa definovať európsku identitu? Môže táto identita obsiahnuť všetky naše odlišnosti a zahŕňať aj zložky neeurópskeho pôvodu? Je rešpektovanie kultúrnych odlišností zlučiteľné s dodržiavaním základných hodnôt?

Ide o veľmi citlivé otázky, no napriek tomu k nim treba pristupovať otvorene a vecne. V tejto súvislosti možno vynechať ružové i prehnane dramatické scenáre a neutrálne konštatovať, že jazyková, kultúrna, etnická alebo náboženská rozmanitosť má pre celú ľudskú spoločnosť rovnako výhody, ako aj nevýhody, je zdrojom bohatstva, ale aj zdrojom napätia. Musíme uznať zložitú prírodu tohto fenoménu a čo najviac využiť jeho pozitívne a potlačiť negatívne účinky. O týchto otázkach budú iste diskutovať aj nasledujúce generácie. Je len pochopiteľné, že viacjazyčnosť prináša obmedzenia, že sťažuje fungovanie európskych inštitúcií a stojí peniaze a čas. No práve viacjazyčnosť je schopná ponúknuť celému ľudstvu vzor identity založenej na rozmanitosti. Európska myšlienka sa rodí na základe uznania univerzálnosti spoločných morálnych hodnôt a rozmanitosti kultúrnych prejavov. Jazyková rozmanitosť je (aj z historických príčin) významnou zložkou tohto dedičstva a výnimočným nástrojom integrácie a harmonizácie.

Viacjazyčnosť však výrazne presahuje rámec jazykového vzdelávania či kultúry. Týka sa množstva ďalších oblastí, medzi ktoré patria audiovizuálne médiá, informačné technológie či oblasť podnikania. Čo spája tieto zdanelivo nezlučiteľné oblasti? Komunikácia. Jej osobitnou formou je preklad, ktorý, ako povedal Umberto Eco, je jazykom Európy. O význame prekladu v kontexte viacjazyčnosti pravidelne diskutujú účastníci oficiálnych platforiem zriadených z iniciatívy EK – napr. Skupina intelektuálov na najvyššej úrovni (zaoberajúca sa viacjazyčnosťou), ale aj účastníci pravidelných fór o viacjazyčnosti v obchode a podnikaní. Nedávno (23. októbra 2009) si význam prekladu pripomenuli aj účastníci ustanovujúceho zasadania novej platformy občianskej spoločnosti na podporu viacjazyčnosti, z oblasti vzdelávania, kultúry, médií a ďalších organizácií občianskej spoločnosti. Táto platforma bude na základe výsledkov diskusie medzi občianskou spoločnosťou a Komisiou pripravovať návrhy pre vlády členských štátov EÚ týkajúce sa špecifických aspektov viacjazyčnosti. Medzi členov platformy

patrí napr. Európska rada združení umeleckých prekladateľov, Európska terminologická asociácia alebo Európska federácia národných jazykových inštitúcií.

Preklad vo všetkých svojich podobách je nepochybne kľúčom k dialógu medzi kultúrami, intelektuálnym mostom medzi takzvanými malými a veľkými jazykmi. S viac či menej kvalitným prekladom sa denne stretávame na letákoch, označeniach a návodoch na spotrebnom tovare, v reklame, médiách alebo, a to je smutné, aj v beletrii. Zlý preklad môže mať, žiaľ, veľkú moc – v dôsledku chybného preloženia výrobného (napr. lieku) môže dôjsť k priamemu poškodeniu spotrebiteľa. V tom „lepšom prípade“ nám otrocky preložený román iba zhorší náladu.

Dnes však chceme hovoriť o kvalitnom preklade z dielne skutočných profesionálov – či už odbornom alebo umeleckom, s ktorým sa v dnešných uponáhľaných časoch stretávame akosi zriedkavejšie. Európska komisia mimoriadne oceňuje spoločenský prínos prekladu, ktorý je výsledkom neľahkého tvorivého procesu. S uznaním rešpektuje prácu prekladateľov odborných textov (kam patrí aj legislatíva), ale osobitný význam pripisuje práve literárnemu prekladu, ktorý prispieva k rozširovaniu povedomia o literárnom dedičstve ostatných európskych krajín a k prehĺbovaniu dialógu medzi kultúrami. V rámci programu Spoločenstva pod názvom „Kultúra“ (2007 – 2013) poskytuje EK podporu pre oprávnených žiadateľov v oblasti literatúry, medzi ktoré patria napr. súkromné alebo štátne nakladateľstvá alebo skupiny vydavateľov, ktoré majú v úmysle vydať beletristické dielo (romány, rozprávky, poviedky, divadelné hry alebo poéziu). S pomocou grantov udelených v rámci predchádzajúcich programov Spoločenstva v oblasti literárneho prekladu, najmä programu Kultúra¹, sa už preložilo niekoľko tisíc kníh a tieto aktivity naďalej pokračujú v rámci nového programu Kultúra (2007 – 2013). Uvedené programy každý rok aktívne využívajú najmä vydavatelia, ktorí vydávajú literatúru v menej rozšírených jazykoch.

Môžeme konštatovať, že spoločnosť nie je viacjazyčná len vtedy, keď jej občania ovládajú rôzne jazyky, ale aj vtedy, keď jej jazyky navzájom neustále komunikujú prostredníctvom prekladu. Preklad je vlastne neustálym dialógom medzi autorom, prekladateľom a čitateľom. Platí to najmä v Európe, kde je dialóg medzi národmi podstatou nášho spolužitia.

¹ Viac: http://ec.europa.eu/culture/our-programmes-and-actions/doc509_en.htm

